

רוקדים

מגזין לריקודי עם ומחול

NIRKODA

עמותת ארגון המדריכים
והיוצרים לריקודי עם

גליון מס' 103 | אפריל 2020

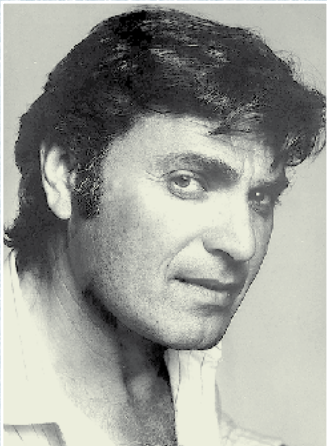
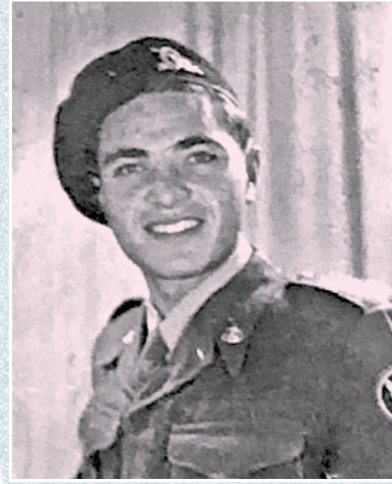
לאור הזיכרון

יונתן כרמון
28 ביולי 1931
6 בפברואר 2020

צילום א. ברוג

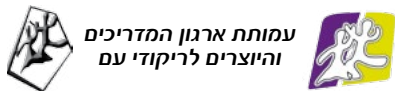
זיכרונות מתוקים

רוקדים

מגזין לריקודים עם מחול

NIRKODA

גליון מס' 103 | אפריל 2020

לקבלת המגזינים לתיבת האימיל
שלך אנא הצטרף כ-VIP

למנוי לחץ כאן

ירון מישר

רות גודמן

דני עוזיאל

קוראים יקרים,

גליון זה מוקדש כולו, לאיש שעיצב את המחול הישראלי לבמה ושהשפיע רבות גם על הריקודים הנרקדים בהרקדות.

בשנים האחרונות החלטנו במערכת מגזין "רוקדים-נרקודה" לראיין ולהוציא כתבות על אנשים מרכזיים וחשובים, אשר עיצבו והשפיעו על ריקודי העם בשנים הראשונות של המדינה. יונתן הוא כמובן, אחד הבולטים שבהם.

לכן, בנובמבר 2019 התקשרתי ליונתן לפריז וביקשתי שהכתבת שלנו, **מירי קרימולובסקי**, שהייתה אמורה להגיע לפריז, תראיין אותו לעיתוננו. "לא על 'הפעילות היום'", אמרתי, "אלא על מקומך בהיסטוריה ובהתפתחות של ריקודי העם הישראליים, משנות ה-40 עד לתחילת המאה ה-21".

אין ספק שיש הרבה מה לשמוע ממנו, חשבתי.

יונתן הסכים בשמחה וביקש שאתקשר אליו כשיגיע לישראל בתחילת ינואר 2020, ונקבע מועד לראיין בבית הקפה שעל יד ביתו שבתל אביב... המפגש לא התקיים... התבשרתי שיונתן כבר לא איתנו.

במהלך הלווייתו חשבתי על כך שלא קיימנו את הראיין וגם על כך שנעשו מאמצים שיונתן יקבל את פרס ישראל, וגם זה לא צלח, אז אולי ראוי שאנו, אלה שנהנו מיצירתיותו ומאישיותו, נחלוק עם ציבור הרוקדים בארץ ובעולם את החוויות והסיפורים של ועל יונתן ולהקת כרמון.

פניתי לקרוב ל-50 רקדנים, כוריאוגרפים וחברים והתוצאה כאן לפניכם בסיפורים ובתמונות. רבים התלהבו מהרעיון ונרתמו למשימה. לא כולם הספיקו לכתוב. אני נחשפתי לסיפורים מעניינים ומרתקים... ומקווה שבאמצעות עיתון זה תחשפו אליהם גם אתם.

"להקת כרמון" אינו רק שם של להקה זהו "מותג תרבות ישראלי".

משהו מהטקס הצנוע
שנערך
ביום ה-30 למותו:

וידאו קצר
מוקדש באהבה
ליונתן כרמון ז"ל:

המון תודות לכל המשתתפים בעיתון זה:

אלון שמידט (עמ' 4), **מירי קרימולובסקי** (עמ' 7), **צפורה דגן** (עמ' 9), **שוש חודורוב** (עמ' 10), **איתמר צוקרמן** (עמ' 12), **צלילה חריזמן** (עמ' 15), **עפרה פוקס-מנור** (עמ' 16), **נירה פז** (עמ' 17), **דרורה אלון** (עמ' 18), **דני עוזיאל** (עמ' 19), **בת-ציון מזרחי** (עמ' 21), **שוש לקט** (עמ' 21), **רינה מאיר** (עמ' 22), **רונית רונן-תמיר** (עמ' 25), **יוני קאר** (עמ' 26), **לוסי ממן** (עמ' 28), **תמר שבק** (עמ' 29), **רוני סימן טוב** (עמ' 30), **מירי שחף-לוי** (עמ' 32), **יוסי טל-גן** (עמ' 34), **הילה עמיר** (עמ' 37), **שלמה ממן** (עמ' 38), **בארי אבידן** (עמ' 44), **יזהר כהן** (עמ' 45), **עדי אלדר** (עמ' 46), **לביאה פישר** (עמ' 46), **שוקי הופמן** (עמ' 47), **זאב קרן** (עמ' 48), **יצחק מעיין** (עמ' 48), **גדי ביטון** (עמ' 49), **אילנה שגב** (עמ' 49), **מיכל ליננברג** (עמ' 50), **ליאור תבורי** (עמ' 51), **אלון שמידט** (עמ' 53), **יגאל בצר** (עמ' 56).
קישורים לצילומי ריקודים: עמ' 58.

קריאה מהנה,

ירון מישר, רות גודמן ודני עוזיאל - עורכים

■ מו"ל

"רוקדים נרקודה", בשיתוף המכון לריקודים-עם (וסו), ארה"ב, נשיא: בוב לוין, יו"ר: טד קומט

■ עורכים: ירון מישר, רות גודמן, דני עוזיאל

■ חברי מערכת: שני קרני אדוקולסי, הוני גולדפיין, בני לוי, יהודית פיקסלר, רות שנברג

■ עריכה גרפית: אנה קדרי

■ המערכת: רוקדים, דרך משה דיין 96/35 תל אביב 67320

טל: 052-5620447, פקס: 03-5614651

דוא"ל:

rokdim@rokdim.co.il

אתר אינטרנט:

rokdim.co.il

יונתן כרמון האיש והיצירה

מתוך ההמלצה לקבלת פרס ישראל

אלון שמידט
רקדן ומנהל
להקת כרמון

במופעים של האופרה הישראלית וברביעייה הקאמרית של **נעמי אלסקובסקי**.

מאמצע שנות ה-50 הקים יונתן להקות מחול ברחבי הארץ, אותן ניהל ולהן חיבר כוריאוגרפיות, כולן ברוח הזמן והמקום. יצירתו הינה יחידה ומיוחדת, יש בה כיוון עממי ממנו בנה קווים אומנותיים, בתבונה, בכישרון, בדמיון וביצירתיות, כשהוא משלב בתנועה סיפור המומחש עם כל צעד ותנועה. הריקודים שלו שופעים אנרגיה סוחפת, מתפרצת, המשתמשת במרחב, מדביקה ומלהיבה את הרוקדים והצופים גם יחד.

הלהקות של כרמון היו רבות ומשובחות: להקת "עלומים" של הגדנ"ע בפתח תקווה, להקת "הפועל תל אביב", להקת "הסטודנטים של ירושלים" ו"הלהקה המרכזית של ההסתדרות" (שהפכה ל"להקת כרמון").

כבר ב"פסטיבל דליה", הרביעי ב-1958, הופיע הלהקה המרכזית של ההסתדרות בכוריאוגרפיה של **יונתן כרמון**, והיוותה גולת הכותרת של הפסטיבל. כבר אז ניתן היה להבחין בכישרונו הבולט של כרמון כיוצר ייחודי המשלב אמנות, מקצועיות, תיאטרליות ועממיות, ובכל אלו שזורה מהותו של הריקוד הארץ ישראלי של הימים ההם, שעודו רלוונטי כל כך ומרגש גם כיום.

הלהקה נחשבה לשגרירת התרבות הטובה ביותר של ישראל באותם ימים

1958 - במבחנים ארציים (ראה כתבתו של **איתמר צוקרמן** בגיליון זה) בחר **אד סאליבן** הנודע בלהקת כרמון כדי שתופיע בתכנית הטלוויזיה היוקרתית שלו. כך יוצאת הלהקה לסיבוב הופעות ארוך ומקיף מטעם הקונגרס הציוני.

ונתן כרמון נולד בבוקרשט, רומניה, בשנת 1931 בשם **יונלו קלמן**, להוריו **מרצ'לו וסיבליה קלמן**. בהיותו בן 13 נלקחו הוריו למחנות העבודה והוא הצליח להימלט מציפורני הנאצים ברכבת ההצלה של קסטנר.

ב-1944 עלה לארץ עם "עליית הנוער" ועבר ללמוד חקלאות ב"משק הפועלות בתל אביב", ואחר כך ב"עיינות", שם התמחה ברפתנות.

חיו שזורים בהיסטוריה של ארץ ישראל: ההתיישבות העובדת, הפלמ"ח, פסטיבל "דליה", הקמת להקות מחול ישראליות עממיות, ייצוג ברחבי העולם, הפקת אירועים היסטוריים לאורך השנים, מ-1944 והשתתפות בהם.

יונתן הוזמן לביים ולנהל אומנותית חגי טבע וחגים אחרים בהתיישבות העובדת: בשער הנגב, צרעה, שובל, ניר בנים, רמת השופט, פלמחים. מופעים אלה היו דוגמה ומופת, בהיותם מבטאים את הרוח החלוצית, שאפיינה כל כך את ראשית ההתיישבות בארץ, והיוותה מקור לחיקוי במשך שנים רבות. החגים בארץ התהדרו במחול העממי כמקור לביטוי ישראלי אותנטי.

פעולותיו של יונתן כרמון בשנות החמישים

יצר כוריאוגרפיה למופע, בבימויו של **פיטר פריי** לחנוכת המוביל הארצי בראש העין.

הופיע כסולן בגדוד הפורצים ויצר כוריאוגרפיה ללהקת "הראל" של הפלמ"ח בהדרכתה של **רבקה שטורמן**.

בצה"ל שירת בגדוד התותחנים, אך המשיך לרקוד ולהופיע עם להקת "הראל" של הפלמ"ח, שהייתה להקת מחול עממית. יונתן לא וויתר על פיתוח הצד המקצועי, הוא התאמן והיה חלק מלהקת הבלט הישראלי של **גרטרוד קראוס**, השתתף

חיוו שזורים בהיסטוריה של ארץ ישראל:

ההתיישבות,
העובדת,
הפלמ"ח,
פסטיבל
"דליה",
הקמת

להקות מחול
ישראליות
עממיות, ייצוג
ברחבי העולם

• שני המופעים: "געגועים לארץ ישראל היפה",
ו"ללכת שבי אחרייך" הוצגו ברחבי הארץ.

• השתתפה באופרה "אותלו" שהועלתה בקיסריה.

במשך שנות עבודתו היה כרמון לאחת הדמויות
הבולטות בתרבות הישראלית. יצר סגנון מחול
ישראלי ייחודי משלו, גידל דורות של רקדנים
וכוריאוגרפים, עבד בשיתוף פעולה עם מוסיקאים
ישראלים ואמנים שצמחו בתוך התרבות וההוויה
הישראלית, מהעליות השונות ועד היום, הביא את
דבר ישראל לעולם הרחב ובכך הטביע את חותמו
על התרבות והמחול הישראליים, וניתב את דרכה
מאמנות עממית לאמנות מקצועית וסוחפת.

מיצירותיו שהפכו לנכסי צאן ברזל:

"הבה נצא במחול", "שיבולת בשדה", "ימין
ושמאל", "הרועה הקטנה", "ריקוד הדייגים",
"חתונה חסידית", "רחביה של אז", "ארבע
עונות", "גוזו לוי", "בגנזי תימן", "מגש הכסף",
"אש בהרים", "דוד", "יוסף ואחיו" ועוד.

מופעים אלה בארה"ב, פתחו ליונתן את הדלת
להופעות באולמות היוקרה של ברודוויי, הרדיו
סיטי, תיאטרון פאלאס, וולנטין ועוד.

הלהקה המשיכה להופיע ברחבי העולם כשגרירת
ישראל, כאשר את השירים ללהקה עיבד **גיל
אלדמע**, זוכה פרס ישראל לזמר עברי לשנת 2004,
שגם ניהל 50 להקשיור דור של כוריאוגרפים צעירים.

ממופעיה של להקת כרמון:

• ייצגה את ישראל בליסבון במסגרת ה-EXPO
בשליחות משרד החוץ, במופע "מחול לחמישים
שנות המדינה".

יוסף ואחיו

להקת כרמון באולימפיה

יונתן כרמון עם רבקה שטורמן

חזרות לכרמיאל

מייק ברנט ז"ל, אריק לביא ז"ל, בועז שרעבי, אילן ואילנית, רן ונמה, ריקי גל, רבקה רז ועוד. הכותבים ואנשי המוסיקה עמם עבד: חיים חפר, אהוד מנור ז"ל, נעמי שמר ז"ל, סשה ארגוב ז"ל, יצחק גרציאני ז"ל, דוד קריבושה, גיל אלדמע ז"ל ועוד.

קולאז' תוכניות ותמונות מה-1967 Grand Music Hall Of Israel

פרסים ואותות כבוד:

- אות הוקרה מעמותת "ישראל היפה".
- אזרח כבוד של העיר כרמיאל.
- יקיר עיריית ירושלים למחול.
- אות הצטיינות ממשלת צרפת על תרומתו לתרבות הצרפתית.
- מפתח העיר בריסל.
- מפתח העיר לוס אנג'לס.
- פרס שרת החינוך לשנת 2005 על מפעל חיים בתחום המחול.
- פרס לנדאו לאומנויות הבמה 2008.
- פרס אמי 2016
- פרס ע"ש אריק איינשטיין לאמנים ותיקים 2016.

כבר אז ניתן היה להבחין בכישרונו הבולט של כרמון כיוצר ייחודי המשלב אמנות, מקצועיות, תיאטרליות ועממיות, ובכל אלו שזורה מהותו של הריקוד הארץ ישראלי של הימים ההם, שעודו רלוונטי כל כך ומרגש גם היום

מחזות הזמר שביים:

- "Music The New Hall of Israel"
- "The Grand Music of Israel"
- "To Live Another Summer To Pass Another Winter"
- האופרה "דוד".

מיטב אמני ישראל שעברו תחת שרביטו:

הזמרים: שושנה דמארי ז"ל, יפה ירקוני ז"ל,

מירי קרימולובסקי,
היסטוריונית לאמנות,
חוקרת תרבות בארץ
ובעולם

השפה והרוח ה"כרמונית"

מספיקה העובדה שרוב הריקודים לבמה ובעיקר במחול העממי נכתבו למוסיקה ולמילים עבריות? בוודאי שלא!

מהו "צעד ישראלי" במדינה אליה חלחלו הצעד הרומני מריקוד ה"הורה" (Hora הרומנית), הצעדה התימנית ואפילו צעדי הדבקה מהמחול הערבי? – כנראה שאין כזה, ובכל זאת אם אתבקש לומר מי בעיני הוא הכוריאוגרף "הכי ישראלי" שיש לנו, הרי ללא כל ספק אחשוב על כרמון.

ראשית, ישנה ה"רוח הכרמונית" – נלהבת, שמחה אפילו סוערת לעיתים. את ריקודיו של כרמון קל לזהות, יש לו "שפה ריקודית". באמנות – אין חשוב יותר מ"שפה" ייחודית והדבר יפה לכל היוצרים בתחומי האמנות השונים: תיאטרון, מוסיקה, אמנות פלסטית ובוודאי גם למחול.

ריקודיו של כרמון, ברובם, ריקודים מלאי אנרגיה,

ה אם יש מחול ישראלי? האם יש אפיון מקומי למחול העממי הישראלי? מה עושה את המחול העממי שלנו למחול ישראלי?

שאלות אלה ודומות להן, נשאלות כבר שנים רבות על ידי חוקרים, אנשי אקדמיה וגם על ידי הקהל הרחב. ידוע לכל כי עם ישראל נתקבץ ובא מכל קצוות הגלובוס. האם הגעתם של יהודים מאירופה, אפריקה, אמריקה ואסיה אל המקום הזה הניבה משהו משותף? משהו שאפשר לזהות כמקומי? האם האוכלוסייה המקומית-הערבית והדרוזית, על כל גוניהן, אף הן חלק מזהות משותפת זו? מה מידת השפעתן על המחול הישראלי?

כשאני חושבת על **יונתן כרמון** ובעיקר על יצירתו של הכוריאוגרף המוכשר הזה, עולות שוב כל התהיות והשאלות הללו.

יונתן כרמון עלה ארצה מרומניה בשנת 1944, ילד בן 13 שעזב את ביתו ונמלט ברכבת הילדים מאירופה הנאצית. משאיר אחריו משפחה ובית (ראה גם מדורו של עופר אדרת "אחרי מות" בעיתון "הארץ" מתאריך ארבעה עשר בפברואר 2020), בדרכו עם אחיו לארץ לא מוכרת, עם תרבות שונה כל כך.

עם הגיעם ארצה ויתר יונתן כמעט לחלוטין על זהותו האירופאית כשמחק את שמו הקודם **יונל קלמן** והפך ל**יונתן כרמון**. נקודה חשובה בגיבוש הזהות שלו ככוריאוגרף ישראלי, לא רק בגלל שהוא חי ופועל במקום הזה, אלא מתוך רצון אמיתי להיות ישראלי, להיות שייך, כך גם נולד הרצון ליצור משהו שהוא ייחודי למקום הזה.

איך מגדירים מחול ישראלי? קטונתי. אף שהייתי במשך כ-20 שנה כתבת מחול בקול ישראל וגם כותבת מעת לעת בעיתון זה – "רוקדים-נרקודה", אני מתקשה להגדיר את המחול המקומי. האם

מרצלו וסילביה קלמן, הילדים (משמאל): ביבי (אברהם), יונתן, יולי, אנטוניקה

**ישנה ה"רוח
הכרמונית" –
נלהבת, שמחה
אפילו סוערת
לעיתים.
את ריקודיו
של כרמון
קל לזהות,
יש לו "שפה
ריקודית"**

"הבול שלי" - בול דואר ישראל המוקדש ליונתן כרמון

כרמון היו בעלי גוף חטוב ובעלי הופעה אסתטית. בפרט הקפיד כרמון על החזקת הגוף, ובנושא זה המשיך כמובן, את השקפת העולם של הבלט הקלאסי.

עובדה זו מתקשרת גם להקפדתו היתרה על קשר עין בין הרוקדים. בפרט מורגש קשר זה בריקודי הזוגות כמובן. לדוגמה בריקוד "עלם וסוסו" (לחן: **אפי נצר**, מילים: **אברהם בן זאב**) הרקדנים נדמים כ"רוכבים" על סוס. בחלק השני של הריקוד מתרחקים ה"רוכבים" זה מזה, אך הם עדין מביטים זה אל זה מרחוק ואז חוברים יחד ומסתובבים בצוותא. המבט מאד חשוב בריקוד זה, ונותן תחושה שהקשר בניהם חזק גם בקטעים שהם רוקדים (רוכבים) בנפרד. בריקוד "מעמק לגבעה" (שם השיר "שתו העדרים" מילים: **אלכסנדר פן**, לחן: **נחום נרדי**) ניתן לראות מבנה דומה אף כי התנועה שונה. הזוג מלוכף יחד ושומר על קשר עין גם כשהגבר משחרר את האחיזה. בחלק הבא הגבר "רודף" אחר האישה כשהיא מביטה עליו תוך כדי ריצה. למעשה ריקודיו של כרמון הנרקדים כיום בציבור (<http://bit.ly/331cttz>) הינם חלק ממחרוזת המחול שיצר לבמה והם "ירדו" אל רחבות הריקודים, לאחר התאמה לחוגי המחול (שנעשתה בעיקר ע"י **דני עוזיאל**) והם אכן "נכסי צאן ברזל" שלנו. הבה נתבונן בעוד שלושה מהם:

הריקוד הישראלי ביותר בעיני, ובנימה אישית גם אחד האהובים עלי הינו "הרועה הקטנה" ("הרועה הקטנה מן הגיא". נוצר בשנת 1955, מילים **רפאל אליעז**, ללחן של **משה וילנסקי**). ראשית, יופיו של הריקוד בפשטותו. כמעט כל

קצב ושמחת הריקוד. אם אפשר לומר משהו כולל על "ישראליות" הרי היא שם - נלהבת, שמחה וכן... אפילו קצת יהירה. כן, כן, יש "שוויץ" מסוים בריקודיו של כרמון, הווה אומר: "אני כאן, לא תוכלו להתעלם ממני". נוכחות חזקה ויחד עם זאת ניתן לזהות בה גם את האלגנטיות של הפאן האחר שייצג כרמון.

בהגיעו ארצה למד כרמון מחול אצל **גרטרוד קראוס, מיה ארבטובה ורינה ניקובה**. הבסיס הקלאסי הזה מצוי ביצירותיו אף אם אין זה נראה ל"עין בלתי מקצועית". זה נמצא שם, והתחביר המיוחד בין העממי חופשי לקלאסי הוא העושה את יצירותיו למיוחדות.

יונתן בצעירותו

כל מי שהביט בגבר הנאה הזה, עם עיניו הבורקות, החיוך שובה הלב והבלורית הנהדרת, בוודאי היה מכנה את העומד לפניו "יפה הבלורית והתואר". אף שכאמור לא היה "צבר", הרי היה בו משהו מאד "צברי", אך בה בעת גם אירופאי. כך היה גם בריקודו.

לרוח הישראלית צריך, אולי, להוסיף דבר מה שבתקופתנו אינו נחשב בעל "תקינות פוליטית". הכוונה לכך שכרמון אהב ורצה שבלהקתו ירקדו רקדנים יפים. כששאלתי אותו פעם מיהו, לדעתו, "רקדן"? השיב: "רקדן צריך להראות טוב. כפי שכלי עבודתו של הזמר הוא קולו, כך כלי עבודתו של הרקדן הוא גופו".

לא ברור האם רקדן "כבד גוף" יכול היה להשתלב בלהקתו של כרמון אך ללא ספק רקדניו של

כרמון הקפיד
על בחירת
שירים
ומוטיבים
המספרים את
סיפורה של
הארץ הזאת
ואנשיה

"שיבולת בשדה" (מילים ולחן **מתתיהו שלם**), אף הוא מהריקודים היותר מזוהים עם המחול העממי הישראלי. בריקוד זה מופיעות שתי "צעדות היסוד" המזוהות ביותר עם ה"השפה הכרמונית" – קפיצה על שתי רגלים ועל רגל אחת לסירוגין ("רועה הקטנה", "נד אילן"), וה"מספרים לאחור" ("אל תירא", "הרועה הקטנה", "עלם וסוסתו", "מעמק לגבעה") – הפעם כשהוא נרקד בזוגות ובליווי תנועת הידיים המדמות שיבולים נעות ברוח. אם בישראליות עסקינן אזי דוגמאות אלו מוכיחות את המבט המיוחד של כרמון אל הנופים והאנשים שמסביבו.

כרמון הקפיד על בחירת שירים ומוטיבים המספרים את סיפורה של הארץ הזאת ואנשיה ואולי חשוב לא פחות, מבט אוהב על המקום הזה שהיה ביתו במשך שנים רבות.

יונתן כרמון ייחסר מאד למחול העממי וגם ייחסר לי באופן אישי.

הריקוד בנוי על אותה "צעדת יסוד" – קפיצות על שתי רגליים ומיד על רגל אחת, לסירוגין ימין ושמאל. כשהרוקדים נכנסים אל מרכז המעגל זו שוב באותה צעדה. החזרה הזאת, בתבניות שונות, מזכירה אכן כבשה הקופצת במרעה אך גם את הרועה הצעירה המקפצת אחריה. נוסף לכך הרמת הידיים ה"כל כך כרמונית", מלווה את הפעולה ואת ההתלהבות מפעילות זו.

יצירה חשובה נוספת, הפעם בגזרת מחול הזוגות, היא "אורחה במדבר" או בשמה העממי "ימין ושמאל" (שנת 1954, מילים **יעקב פיכמן** ללחן של **דוד זהבי**). כרמון בוחר בצעדים ובניעה נמוכה, קרובה לאדמה, אדמת המדבר. הצעדים כאילו "נסחבים" בלאות כמו אדם "הסוחב" את עצמו במדבר בחום הכבד. שיוף, ואז תנועות רחבות גדולות, מעין **Slow Motion**, המתאפשרות בחום הגדול (בניגוד לתנועה קצרה, מהירה וקפיצית). מוטיב יפהפה של הזוג הכורע תוך כדי הפנייה של הברכיים, כמו היה בדואי הכורע במדבר.

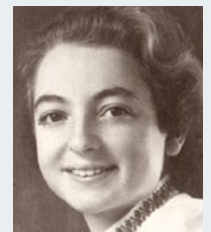

עם יונתן בשנות הארבעים

הכרתי את **יונתן כרמון** בקורסים הראשונים למדריכי ריקודי-עם, שהתקיימו באמצע שנות הארבעים של טרום המדינה. יונתן בלט בסגנון הריקוד הייחודי שלו. היו שאמרו עליו: "ריקודו הוא ריקוד רומני ואינו תואם את הרוח הישראלית".

היה משהו מיוחד בדרך בה יונתן רקד והיה נעים לרקוד עימו. **רבקה שטורמן** נהגה לומר: "לכל עם ישנה מסורת של שירים וריקודי-עם העוברים מדור לדור. העולים לארץ הביאו עימם את סגנונות המחול העממי שהיו נהוגים בארץ ממנה באו. אך כיום, הגיע הזמן שגם לנו יהיו שירים וריקודי-עם ברוח ארצנו המתפתחת".

אכן, יונתן ידע לשאוב את היופי והייחודיות

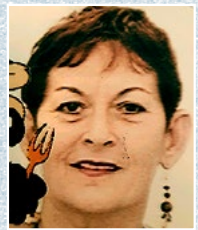

צפורה דגן
מראשוני מדריכי
ריקודי-העם בשנות
טרום המדינה

מהריקודים שהביאו עימם העולים מארצות תבל, ולשלבם עם סגנון הריקוד העממי שרק עתה החל להתפתח בארץ. בדרכו שלו שילב מחול אומנותי עם מחול עממי. היה אומן בנשמתו ותרם רבות לתרבות המחול שהתפתחה בארץ וליקודי-העם הישראליים שייצגו את ישראל והתפשטו והוצגו לעולם הגדול. הייתה לכך תרומה חשובה גם להתרחבות חוגי ריקודי-העם הישראליים אל מעבר לגבולות הארץ, הרבה גם בזכותו של יונתן.

"עלומים" של להקה

שוש חודורוב
רקדנית

שוש חודורוב עם יונתן על התכניה של דליה 1958

ל פתח תקווה הייתה הזכות לזכות ביונתן כרמון. מפתח תקווה יצאה בשורת הריקוד של כרמון.

בתחילת שנות ה-50, בשנת 1952 קמה להקת הגדנ"ע (להקת עלומים). אלו גוטמן היה המפקד והאחראי. רצו לתת לבני הנוער עניין ומטרה בחיים. היינו צעירים, רעננים, מלאי מרץ ושמחת חיים בגלאי 17-15.

יונתן היה בן 23 בתחילת דרכו ואלו יצר איתו קשר לבוא להדריך אותנו. כולנו נשבינו בקסמו, יפה תואר, כוכב קולנוע, מלא כריזמה ובכישרון.

במשך כשנתיים יונתן לימד אותנו את כל התורה. למדנו טכניקות חדשות ובלט, רקדנו מהפינה, גילונו עולם חדש. היו חזרות והופעות יונתן בנה ויצר "ריקודי עם" עלינו כמו "הרועה הקטנה", "אל תירא", "ימן ושמאל", "מזורקה" ועוד רבים וטובים. לימים הפכו כל אלה לריקודים עממיים לכולכם, ריקודי עם ישראלים.

אולם "היכל" המה מפה לפה. הערב היה מוקדש למחול ישראלי שכלל ריקודי עם מחיי הארץ, הווי של עדות, תימני, בוכרי, סלבי וחגי ישראל. הייתה לנו זמרת שהפליאה לשיר - מזל שמור יחד עם אילקה ואביבה. הייתה הופעה מדהימה, האולם היה מלא עד אפס מקום, העיתונים היו מלאי שבחים. היה זה חידוש: ערב שלם של ריקודים ושירים... יונתן אמר תמיד שזה היה רגע השיא שלו.

הופענו בכל מקום, בכל האירועים החשובים שהיו באותה התקופה, לפני אורחים מחו"ל, קצינים, נשיאים, אירועים צבאיים סגורים, ישובי עולים, אפילו בבחירות. מופע חשוב ביותר היה בחגיגה הממלכתית של מקורות ב-20.7.55 "פתיחת המוביל הארצי ירקון נגב". טקס רב רושם עם שרי ממשלה, שגרירים מכל העולם ועסקנים ציוניים.

המדור לריקודי עם של המחלקה לאמנות בהסתדרות ארגן כנס מחולות. היו שלושה כנסים בנובמבר 1954 בחול המועד סוכות בצפון - בדגניה א, במרכז - בעמק חפר ובדרום - בגרעם.

תרצה הודס כתבה בעיתון: "אין בדעתי לבוא ולנתח עכשיו הופעה של כל להקה, אבל חובה עליו לציין את

יונתן כרמון
חידו של נעמן

הערצנו אותו, אהבנו אותו ורקדנו שעות. התחלנו בבית ההסתדרות באולם הפועל אחר כך בית הנוער העובד בברנדה וביד לבנים. ימי שישי אחה"צ עד הלילה ושבת כל היום - היו ימי הריקודים שלנו. כל מי שעבר בחוץ והשקיף עלינו השתאה למראה הנחישות המרץ ושמחת החיים שלנו.

ליונתן היה שותף אידיאלי ליצירת הריקודים האקורדיוניסט הראשון שלו דודיק חודורוב. לדודיק היה קצב בנגינה שממש הקפיץ את הרוקדים והתאים להפליא לריקודים הקצביים וסגנונות הריקוד של יונתן. פרג' הגדול צילם אותנו, שמוליק צמח היה מרכז הלהקה והמפקד מהצבא היה אלו.

יונתן עשה הכל, תכנן, כתב, לימד. היינו כמו משפחה אחת גדולה, לא רק להקה. כל אחד עזר כפי יכולתו. אמא של אחת הרקדניות תפרה את התלבושות. התכוננו לערב הראשון שעתיים של ריקודים ושירים. לפני הערב הגדול יונתן חלה ונשאר לישון אצל אחת הבנות ואימא שלה טיפלה בו עם מרק תימני.

ב-30.8.1954 ליל שבת היה ציון דרך עבור הלהקה אליו התכוננו זמן רב.

להקת עלומים

להקת כרמון עם דני קיי

ואכן כך היה. הופעות מחוף אל חוף כדי להראות לקהילות היהודיות ולכלל האוכלוסייה, את הישגי ישראל באמנות. הופענו לפני כלל אזרחי אמריקה בלוס אנג'לס, שיקגו, וושינגטון ועוד. בכל מקום שהתה המשלחת כשבועיים. אנו הופענו הופעה אחת בכל מקום. איתנו במשלחת היו גם יצחק פרלמן, רן ונעמה ואחרים.

ישראל הייתה בשיא הפופולאריות שלה. ראינו מחזות זמר בתחילת דרכם, כמו "סיפור הפרברים". נפגשנו מאחורי הקלעים עם אמנים מפורסמים, כוכבי קולנוע כמו **דני קיי**, **אסתר ויליאמס**, פוליטיקאים ואנשים חשובים רבים.

אחרי המסע עם המשלחת, נשארנו, להקת כרמון בארה"ב להופעות נוספות. **גדליה שיבה** היה האמרגן והמנהל והוא דאג להופעות. הוזמנו לאחד

המקומות הסודיים בעיר והמארחים שלנו היו **אדי פישר ואליזבט טיילור** שיחסייהם נשמרו בסוד. היינו חבורה מצוינת ומגובשת ועשינו הכל יחד. דודיק ואני היינו הנשואים היחידים, אך עם הזמן נוצרו זוגות חדשים: **רוחלה טסמו** פגשה את **דב לאוטמן**, **עודדה** את **חובב כרובי**, **רוחקה וקוגל**, **לאה וגברי לוי**. כל אותם זוגות נשאו יחד.

יונתן הוציא אז את תקליטו הראשון בהפקתם של **פרד הלרמן וגיל אלדמע**. התקליט היה מוצלח מאוד ונמכר בארה"ב וגם בארץ.

חצי שנה חיינו יחד באמריקה, היינו בטופ: מסיבות, קבלות פנים. נסיעה זו סללה את הדרך לכל הלהקות הבאות. זכינו להגיע לארה"ב ולהופיע מול 50 מיליון צופים בזכות

יונתן כרמון.

מעמדה ויופי הופעתה של להקת 'עלומים' מפתח תקווה, אשר ליוותה את כל שלושת הכינוסים שלנו והפתיעה את כולנו ברוחה הרעננה, הופעתה הייתה מלוכדת ונאה".

אחרי להקת "עלומים" קמה הלהקה המרכזית של ההסתדרות בניצוחו של יונתן כמובן.

להקת כרמון הראשונה

ב-29.8.58 נערכו בבית ציוני אמריקה בחינות להופעה בארה"ב אצל **אד סאליבן** שהגיע לישראל לבחור אמנים ישראלים להופעה בתוכנית הטלביזיה שלו ואחר כך לצאת למסע הופעות "מחוף אל חוף" מטעם המגבית היהודית המאוחדת ושאר הארגונים היהודים.

יונתן בחר קבוצת בנים ובנות ושלה אותנו להבחן. בעיתון כתבו שלהקת המחול הייתה מסמר הערב. כמובן שבחרו בנו לייצג את ישראל. ככה נולדה "להקת כרמון".

בתוכנית המקורית לא היה מקום ללהקה אבל **אד סאליבן** כל כך התלהב מאיתנו שהוא החליט להזמין את הלהקה באופן נפרד וחתם על חוזה לפיו הוא ישמש כאמרגן. כל ההוצאות היו מכיסו. הוא טען שיונתן יצר סגנון משלו שעיקרו החן הפשטות והאווירה שיוצרים המחולות. יונתן כדרכו, דאג לכל דבר עד הפרט האחרון. **לאה פלטשר** לימדה אותנו נימוסים והליכות. לקחו אותנו למלון אכדיה לארוחה חגיגית לפי כללי הטקס. במשכית התאימו לנו שמלות ונעלי עקב. 2.11.58 לעיני 50 מיליון צופים, אמר **אד סאליבן**: "להקת כרמון הנוער החינני, הרענן והעליז הזה, הם יהיו הסנסציה בכל אמריקה לאורכה ולרוחבה".

חזרה עם יונתן

"הלהקה המרכזית" ו"להקת כרמון"

איתמר צוקרמן
רקדן

כדי להקים את הלהקה נערכו בחינות בבית לסין בתל אביב. מתוך עשרות רקדנים שהגיעו למבחנים, מכל רחבי הארץ, נבחרו 12 זוגות. הרקדניות והרקדנים נבחנו ביכולת ריקוד ובשליטה בריקודי העם. חלק מהרקדנים היו מוכרים ליונתן מעבודה מוקדמת עם להקות כמו "עלומים פתח תקווה" ו"הפועל תל אביב".

להקה של רקדנים נפלאים שהופיעה בשפע אירועים על כל בימות הארץ. כשאני אומר "בימות", כוונתי לא רק להיכל התרבות ולאולמות ממוזגים, אלא כל במה ברחבי הארץ בין אם במת בטון, לינוליאום, או קרשי עץ מלאים בקוצים שהשאירו אותות ומכאובים על כפות הרגליים היחפות.

הרקדנים הצעירים הגיעו מדי כל סוף שבוע, מכל רחבי הארץ, לחזרות מפרכות שנערכו בבית לסין בתל אביב, ובהן התאמנו במבחר

בשנת 1956 קמה להקת ריקוד של רקדניות ורקדנים מכל רחבי הארץ, ערים, קיבוצים ומושבים. מטבע הדברים רוב הרוקדים היו חניכי תנועות נוער, אוהבי המחול והשירה הישראלים.

קבוצה זו נקראה "הלהקה המרכזית של ההסתדרות" הודרכה על ידי **יונתן כרמון** שחיבר ויצר את כל הריקודים, על בסיס ריקודי עם וחגים שנרקדו בקיבוצים וכן על בסיס ריקוד מודרני וקלסי עליהם התחנך יונתן.

הלהקה הוקמה במטרה לקיים "להקה לאומית" שתייצג את מדינת ישראל ברחבי העולם וכן על מנת להופיע באירועים הסתדרותיים וממלכתיים בארץ.

היא נתמכה על ידי מחלקת החינוך של ההסתדרות והמדור לריקודי עם אותו ניהלה **תרצה הודס**.

הלהקה הראשונה בטקס הזכייה עם אד סאליבן 1958.
במרכז הכנר בן ה-13 -
יצחק פרלמן

הלהקה עם הארי בלפונטה בניו יורק

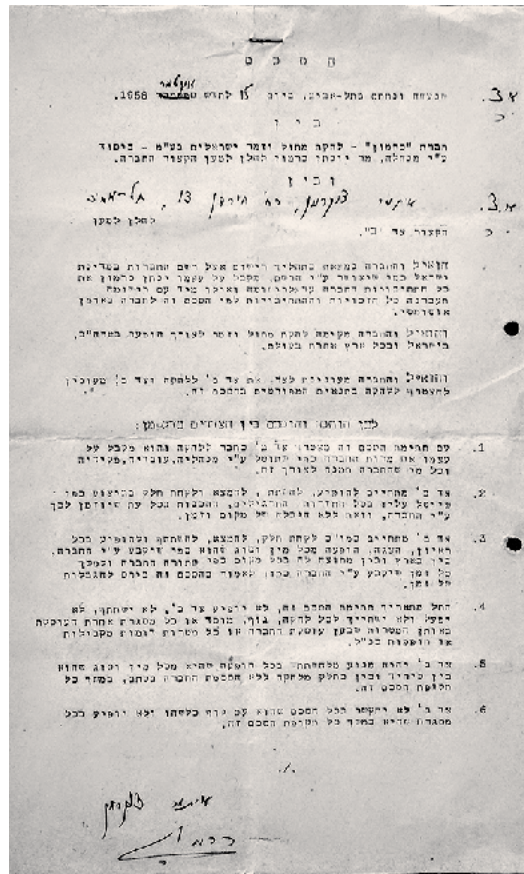

הלהקה עם אסתר ויליאמס בניו-יורק 1958

ידי ה-ZOA שהוא ארגון ציוני אמריקאי שהוקם ב-1897 במטרה לקדם קשרים עם ישראל. בין מנהיגיו היו **לואי ברנדייס, אבא הלל סילבר, שמואל ויז** ועוד. מטרת התחרות הייתה לאתר אמנים ישראלים להופעה בתכניתו המפורסמת של **אד סאליבן**. בפרסום הראשוני של התחרות,

עטיפת התקליט הראשון של להקת כרמון

החוזה של קואופרטיב הרקדנים

מחרוזות הריקודים שיצר כרמון וכן תרגלו רבות את שיפור היכולות והטכניקה האישית.

הלהקה הופיעה בפסטיבל דליה למחולות ב-1958 שהיה גם חג עשור למדינת ישראל. החברה ישנו באהלים, אך שמחת הריקוד והחיים הייתה בשיאה. למרות שהיינו הלהקה הטובה בארץ ובפסטיבל, טען מנהל מחלקת החינוך של ההסתדרות כי הלהקה עדיין איננה מתאימה לצאת לחו"ל, ואז הצטלמנו עם השלט, הכתוב אירוניה, על יד האוהל שבתמונה מהפסטיבל.

ב-1958 תוכנן שהלהקה, בצירוף להקת הסטודנטים מירושלים, תצא לייצג את ישראל בטורקיה. הכל היה ערוך ומוכן למסע, אלא שיום לפני היציאה בוטלה הנסיעה מסיבות מדיניות (כנראה בעקבות המשבר שהיה לאחר מבצע קדש).

למחרת ישבנו כ-6-7 חברים מתוסכלים בבית קפה תל אביבי ועלה רעיון להיכנס לתחרות שהתקיימה בבית ציוני אמריקה במטרה להביא תרבות ישראלית לארה"ב. התחרות אורגנה על

למחרת ישבנו כ-6-7 חברים מתוסכלים בבית קפה תל אביבי ועלה רעיון להיכנס לתחרות שהתקיימה בבית ציוני אמריקה במטרה להביא תרבות ישראלית לארה"ב.

פסטיבל דליה 1958. מימין: יוסי בן שטרית, אורי שאולי, אברהם קוגל, צ'מבה, איתמר צוקרמן, גברי לוי ויונתן גבאי.

עומדים מימין: אברהם קוגל, צ'מבה, יונתן גבאי. שוכבים מימין: אורי שאולי, יוסי בן שטרית, איתמר צוקרמן

מחזות ריקודי יין

ריקוד הדייגים - הלהקה המרכזית

היה לי כבוד וחוויה לרקוד עוד שנים רבות בלהקות כרמון השונות, תקופות נפלאות של חיים.

נאמר שיבחרו 5 סוגי הופעות וסך הכל 8 אמנים.

למרות המגבלה הזו, הרמנו טלפון ליונתן והעלינו את הרעיון להקים בדחופות להקה של חמישה זוגות, בהדרכת יונתן ובהשתתפותו. יונתן התלהב מהרעיון. נכנסנו לסדרת חזרות והגענו לתחרות בבית ציוני אמריקה, תחת השם **"להקת כרמון"**.

סופו של עניין, **אד סאליבן**, שהיה נוכח בתחרות, התלהב מהלהקה שזכתה במקום הראשון והחליט לקחת אותה לתכניתו. במשלחת אתנו נסעו גם הכנר **יצחק פרלמן** שהיה בן 13, הזמרים **רן ונעמה**, אמן הצלילים **נתן אלמוזולינו**, נערת הגומי **נעמי** וצמד הפסנתרנים **ברכה עדן** ו**אלכסנדר תמיר**.

הלהקה יצאה לארצות הברית באוקטובר 1958 והופיעה ברחבי המדינה במשך 6 חדשים. להקת כרמון הופיעה פעמים נוספות בתכניתו של אד סאליבן.

אחרי להקה זו, הקים יונתן להקות רבות שהלכו וגדלו במספר המשתתפים והופיעו ברחבי הארץ והעולם.

במסעה הראשון בארצות הברית הוציאה הלהקה את תקליטה הראשון שלאחריו יצאו תקליטים נוספים. סיפור **"להקת כרמון"** הפך להיות לשם והיסטוריה של המחול הישראלי.

כחבר בלהקה הראשונה של כרמון, ברצוני לציין את הגינותו בהחלטתו לבנות להקה ראשונה זו כקואופרטיב (ראו תמונה), כך שהכנסות הלהקה יחולקו בין החברים.

יונתן כרמון:
"את הרגל אפשר להניע קדימה אחורה או הצידה, אי אפשר לעשות איתה צמות... השאלה היא איך?"

רוח הנעורים שחיה בו

צלילה חריזמן
(לשעבר רהט)
רקדנית

מישהו כתב פה כי לכל אחד מאתנו יש את היונתן שלו. זה כל כך נכון, כי כל אחד מאתנו היה פעם צעיר ובתקופה זו, אם אהב לרקוד, רצה להיות בלהקתו של **יונתן כרמון**.

יש כאלה בינינו שעדיין צעירים (כמובן לפחות ביחס אלי). אני הכרתי את יונתן בשנת 1952, דומני שאז עוד היה שמו **יונתן קלמן**. נפגשנו בבחינות ללהקה לריקודי עם שרצו להקים למען המגבית בארצות הברית, כי המדינה, שהייתה אז רק בת 3, הייתה זקוקה לתרומות מארה"ב. **תרצה הודס** היא זו שהכירה בינינו.

שנינו, יונתן ואני, צחקנו בחשאי. "עם איזה ריקודי עם בדיוק נוכל להופיע?" כי מה רקדו אז באותם ימים רחוקים ותמימים? רקדו שעות במעגלים – "הורה" (ריקוד שבא, דומני, מרומניה), רקדו צ'רְקסיה ארוכה, שאבתם מים בששון... (מים מים). בזוגות רקדו קרקוביאק, פולקה, וקצת מין וואלס (אולי **אלכסנדרובה** – י.מ.). זהה. זה היה הרפרטואר פחות או יותר, באותם ימים.

בימים ההם קמו כמה יוצרים בישראל שהחליטו להמציא ריקודי עם שיתאימו לנו, תושבי הארץ, ולרוח החלוציות. לכבוד אותה להקה שרצו להקים, לימדו את כל הנבחנים ריקוד חדש לפי המילים: "שימחו נא, שימחו נא ופרקו העול" (לא של **יונתן גבאי** המוכר לנו היום – י.מ.) ועוד כמה ריקודים שמישהו חיבר כמו ריקודה של **גורית קדמן**: "לנו הכוח לעבוד ולשמוח" ... בקיצור אותה להקה לא קמה כלל כי לא היה למעשה חומר עם מה להופיע.

שנה לאחר מכן היו בחינות מכל הארץ ללהקה שרצו להקים לשלוח לפסטיבל "הנוער הדמוקרטי" שהתקיים ברומניה בשנת 1953 (כן, היה פעם דבר כזה). יונתן ורבים אחרים (וגם אני ביניהם), עברנו את הבחינות וצורפנו לאותה להקה.

במשך כמה חדשים היינו במחנה אימונים. הכוריאוגרף היה **זאב חבצלת**. הוא היה הראשון שהתחיל לצאת קצת מהמסגרת שהייתה נהוגה באותם ימים ולתת פן אמנותי. הייתה זו הופעה יפה ומרגשת ומאותן שנים נוצרה ידידות נפלאה ביני ובין יונתן ומאוחר יותר גם עם **שוקי ספקטור**.

אני התגייסתי לצבא ויונתן התחיל את דרכו ככוריאוגרף עם להקת הפועל תל אביב וגם עם להקת עלומים בפתח תקווה. הוא ביקש ממני לבוא ולתת להם קצת שעורי טכניקה במחול, כדי לשפר את יכולתם. שם פגשתי לראשונה את **שוש חודורוב, יעלקה דרורי, גברי לוי** ועוד רבים אחרים שהצטרפו אחר כך ל"להקה המרכזית" שהוקמה על ידי ההסתדרות ושיונתן היה הכוריאוגרף שלה.

בלהקות אלה ראיתי עד כמה היה יונתן יצירתי ואחר בחשיבתו וביכולותיו לעומת כל המקובל באותם ימים. הוא הביא את התנועות הרחבות והמהירות, המעוף באוויר, הסיבובים, ההרמות מהרצפה. כוריאוגרפיות אמנותיות מיוחדות ואחרות כל כך, עם מלודיות שונות ומגוונות, בנושאים שונים ורבים.

יונתן צירף ריקודים מעדות שונות, עם הלחנים המקוריים והמציא צעדים חדשים לריקודיו, כך שלימים גם הם הפכו סוף-סוף לריקודי עם שכולם רוקדים. הוא גם תכנן ובצע רבות מהתלבושות הנפלאות ללהקותיו, בחן איזה צבעים נראים טוב יותר על הבמה, ובכך השפיע רבות על המחול שהתפתח בזכותו.

זו הייתה ההתחלה, וכשבכל הארץ התקבלה הוראתו של בן גוריון לשנות את השמות הגלותיים לשמות ישראליים, הפך **יונתן קלמן** להיות **יונתן כרמון** וכך ייזכר, כי תרומתו הייתה אדירה, נפלאה, ונועזת. רוח הנעורים שחיה בו כל השנים – תישאר אתנו לתמיד.

יונתן צירף
ריקודים
מעדות שונות,
עם הלחנים
המקוריים
והמציא
צעדים חדשים
לריקודיו,
כך שלימים
גם הם הפכו
סוף-סוף
לריקודי
עם שכולם
רוקדים

יונתן, אני ואהוד

וקיבלה כיוונים נוספים. יונתן אהב מאוד תיאטרון ופה החיבור איתי היה משמעותי, מכיוון שבאתי מבית מעולם התיאטרון. אבי, **יהודה פוקס** ואמי, **מינה פוקס** היו ממקימי תיאטרון "זירה". הריקודים שיונתן יצר החלו להיות יותר תיאטראליים, עם תוכן, והתבקשתי מדי פעם לומר טקסטים בתוך הריקוד. בתקופה זו **חניטה זהבי** ואני היינו הזמרות של הלהקה.

המופע האחרון שלי עם הלהקה היה בברודוויי, שם קיבלנו ביקורות נלהבות, ושם גם נפרדנו. אני נשארתי ללימודי תיאטרון והייתי זמרת במועדון "צברה" בניו יורק. שם הכרתי את בעלי לעתיד, **אהוד מנור**, שכתב לי את שיריו הראשונים לתקליט שהפיקו לי. כשחזרנו לארץ הכרתי לאהוד את יונתן והחיבור היה מייד. הם התחילו מיד לעבוד ביחד, כאשר אהוד הנחה מופעים של יונתן בפסטיבל כרמיאל, שם היה המנהל האמנותי.

בשנת 1999 הגה יונתן רעיון יפה למופע הפתיחה לפי 12 השבטים לישראל. אהוד כתב למופע 12 שירים מיוחדים ושיר הסיום היה "שבט אחים" שהלחין **קובי אשרת**. הלחנים היו של מלחינים רבים והשירים בוצעו על ידי 12 זמרים ישראלים בסגנון ים תיכוני. הכוריאוגרפיות נעשו על ידי 12 יוצרים מהמחול הישראלי ובוצעו על ידי 12 להקות ישראליות. יונתן עשה את הכוריאוגרפיה למופעי הפתיחה והסיום בפסטיבל.

היום אנחנו בתהליך של כתיבת מחזמר עם 12 השירים מאותו המופע. כמה עצוב לי שיונתן לא יוכל ליצור את הכוריאוגרפיה.

חשוב לי לציין את תרומתו של **שוקי ספקטור**, בן זוגו של יונתן, שתמך, ייעץ, עזר והיה שם בשבילו לאורך 40 שנה.

אני מתגעגעת אל יונתן. אוהבת אותו ומעריכה אותו. התרומה שלו למדינה הקטנה שלנו היא עצומה. יהי זכרו ברוך.

ק זיכרונות טובים יש לי משלוש השנים שבהן הייתי בלהקתו של **יונתן כרמון**. הגעתי אליו כאשר קיים מבחנים ללהקה, יחד עם אחותי **עדנה**. שתינו היינו רקדניות בלהקת הריקוד של **מיה ארבטובה**, אצלה למדנו מגיל 12 בלט קלאסי ואני אף המשכתי והופעתי כרקדנית באופרה הישראלית, במשך 3 שנים. יונתן שמח שמגיעות אליו בנות שיש להן רקע של ריקוד בלט קלאסי, והתקבלנו מיד.

כאשר החלו החזרות, גיליתי עולם חדש, עולם ריקודי העם. וכן גיליתי את האיש **יונתן כרמון**, כריזמטי, יפה, רקדן נהדר ויוצר, שאת הריקודים שיצר ראינו מול עינינו, והם נתנו לנו השראה ענקית. איש מדהים. מיד התאהבתי בו ונכנסתי חזק לעניין.

הייתי בת 17 והתחלנו בנסיעות בעולם. אין מקום שלא הגענו אליו - כל אירופה, דרום אפריקה, דרום אמריקה. כמו כן צילמנו סרט במינכן שבגרמניה עבור הטלוויזיה המקומית.

קיימנו הופעות עם **ז'ילבר בקו**, **איב מונטאן**, **אד סאליבן** והופעות טלוויזיה עם **ז'אק ברל** בצרפת.

במופע בלונדון עם **איב מונטאן** קרה מקרה מביך מעט. בסולו של יונתן ושלי נפלנו שנינו על הבמה. מיד קמנו ויונתן התנצל באנגלית במבטא רומני ואמר שנתחיל את הריקוד מההתחלה. קיבלו את זה יפה.

יונתן היה כוריאוגרף מאוד יצירתי. היו לו דרישות לא קלות מאיתנו והוא נלחם להשיג את מה שהיה בעינינו נכון לריקודים שיצר. בחירת השירים להם יצר ריקודים הייתה מעניינת. מלחינים ויוצרים חשובים מהזמר העברי עלו בזכותו על כל במות העולם.

במשך השנים, היצירה שלו השתנתה

עפרה פוקס מנור
רקדנית וזמרת

היו לו דרישות
לא קלות
מאיתנו והוא
נלחם להשיג
את מה שהיה
בעינינו נכון
לריקודים
שיצר.

עפרה ויונתן בהופעה בדרום אפריקה

נירה פז, רקדנית

"כיום כאשר
אני רואה את
העם רוקד
אני רואה את
יונתן כרמון."

לי הזכות לרקוד שם וכך השתלבתי באירוע זה. ההתרגשות הייתה בשיאה לראות ולשמוע ישראליות במיטבה בניו יורק בפני 6,000 איש בכל מופע, 4 הצגות ביום, במשך חודש ימים. יונתן היה כוכב עליון!

אפילו שסגנון הריקוד שלי הוא קלאסי, מצא יונתן את הדרך לשתף אותי ולתת לי במה גם ב"פסטיבל מחול כרמיאל".

יונתן תמיד היה בן בית אצלנו, בניו יורק ובארץ. בארוחות הערב האין סופיות עם יונתן ושוקי נהנינו מערבים מלאי סיפורים על הרפתקאותיו בעולם. תמיד בלכתם הצטערנו שלא הקלטנו את סיפוריו.

לא היה ולא יהיה עוד יונתן כזה.

באהבה.

יונתן שלי

ח" עם יונתן שזורים על פני 70 שנה... הריקוד חיבר בינינו, התשוקה של יונתן לרקוד גרם לו לעזוב את הקיבוץ אליו הגיע כפליט ולהתגורר במשק הפועלות בתל אביב. מאחר וגרתי בסביבת המקום נפגשנו בדרכינו לסטודיו של **גרטרוד קראוס** ובחזרה. ביחד רקדנו בלהקה של גרטרוד. אפשר לומר "גדלנו יחד". בשנות החמישים המוקדמות שיתף אותי יונתן, כרקדנית בלהקתו במופע לפתיחת קו המים "ירקון-נגב", אירוע היסטורי ומיוחד במינו בנוכחות 20,000 אלף איש.

יונתן מינף את ריקודי העם להמונים ויצר תדמית ישראלית תוססת ומרהיבה כמוצר צריכה בעולם. כיום כאשר אני רואה את העם רוקד אני רואה את **יונתן כרמון**.

לאורך השנים מעולם לא באמת נפרדנו. אפילו שהקריירות שלנו לקחו אותנו למחוזות שונים, דרכינו הצטלבו שוב ושוב.

בשנות השישים הפיק יונתן מופע ישראלי מרהיב וענק ברדיו סיטי מיוזיק הול שבניו יורק. הייתה

יונתן ונירה יחד עם שוקי ספקטור (בן זוגו של יונתן) ואריה פוזנר (בעלה של נירה)

מהסתדרות לעצמאות

דורה אלון
רקדנית וכוריאוגרפית

כשסיימתי את לימודי, הצטרפתי ללהקתו של יונתן (לפי דעתי, בהרכבה השלישי (שנת 1960-1961). התחלת המסע הייתה ביוון, בשבוע הראשון באתונה. העיתונות מלאה בשבחים, בתחילה האולמות היו מלאים, אבל אחר כך התרוקנו לגמרי והמפיקה הודיעה שלצורה הגדול זהו כוח עליון ואינה יכולה לארח את הלהקה...

ללהקה היו חוזים חתומים למקומות אחרים באירופה, בתאריכים יותר מאוחרים, והייתה התלבטות האם לחזור ארצה לזמן קצר, או מה?...

בלית ברירה, הוסכם עם "מועדון הים התיכון" שהלהקה תשהה במועדוניה - בכל מועדון למשך שבוע, תמורת הופעה אחת בכל אחד מארבעת המועדונים: בצ'פאלו ופלינרו שבאיטליה, באגאון וקורפו שביוון. עשינו חיים משוגעים.

המשך המסע באירופה זכה להצלחה רבה. בפריז נפרדתי, בצער ושמחה, מהלהקה לפני יציאתה לדרום אפריקה, כי נקראתי להכשיר מורים לתנועה בסמינר הקיבוצים.

יונתן ואני נשארנו בידידות ובהתכתבות במשך שנים. באהבה ליוויתי מרחוק את ההרכבים המשתנים של להקת כרמון, והוא שמח ותמך בשינויים המקצועיים שלי.

יהי זכרו ברוך.

בשנת 1957 התקיימו תחרויות ארציות לרוקדים ריקודי-עם, לקראת פסטיבל הנוער הדמוקרטי במוסקבה. לבחינות הגיעו כ-500-700 רוקדים, אך מאחורי הקלעים סופר שחמישה זוגות כבר נבחרו מהלהקה המרכזית של ההסתדרות שבהדרכתו של **יונתן כרמון** וללא בחינות... ושמחפשים רק עוד חמישה זוגות.

זו הייתה הפעם הראשונה ששמעתי את שמו של כרמון. זכיתי בבחינות ובנסיעה שהייתה חוויה.

כשעזבתי את הקיבוץ הצטרפתי ללהקה המרכזית בהדרכתו של יונתן, ובכנס המחולות בדליה 1958, תפקדתי ב"שני ראשים": האחד - כרוקדת בלהקתו והשני - כמדריכה וכוריאוגרפית של להקת יונן התימנית.

במשך זמן רב הובטח ליונתן על ידי הממונים בהסתדרות, שהלהקה בהדרכתו תצא לייצג את ישראל בחו"ל והדבר לא התבצע. יונתן החליט להיות עצמאי, והקים לראשונה את להקת כרמון!

רוב הרקדנים מהלהקה המרכזית הצטרפו ללהקה החדשה ונסעו לארה"ב. אני לא יצאתי עם ההרכב הראשון, העדפתי ללמוד, אך נשארנו בקשר תמידי (כולל התכתבות).

מהסויטות על במה אל ההרקדות לכולם

דני עוזיאל
רקדן ומדריך

שייקח את מקומו והצהיר כי "אם אתה רוצה לרקוד איתנו אתה צריך לדעת איך לעקוב אחר צעדי במדויק".

בשנות החמישים, רקדן בלט מוביל בשם **י. משיח** שהופיע באופרה הישראלית, עבר תאונת דרכים וכתוצאה מכך, לרוע המזל, נאלץ לעבור קטיעה של אחת מרגליו. רבים מאמני התיאטרון בישראל – זמרים, רקדנים, שחקנים – החליטו לארגן הופעת התרמה עבורו בזירתרון (אמפיתיאטרון גדול) ברמת גן והלהקה המרכזית הוזמנה לקחת חלק בהופעה.

זו הייתה הופעת הבכורה של הלהקה המרכזית והצגנו סוויטה של ריקודים פרי יצירתו של כרמון המורכבים מ"מי יבנה בית", "מין ושמאל" (אורחה במדבר) ו"אל תירא". מחרוזת זו הפכה לאחד מריקודי הבמה הידועים ביותר והיא עובדה ע"ה לקות שונות ברחבי העולם.

הגרסה המורכבת של התלבושות וסגנון השיער עם ה"קוקו" הארוך לבנות, הפכו לחותם מזהה של קבוצות מחול ישראלי בכל מקום. לאחר שמופע-אירוע ההתרמה הסתיים, שני עיתונאים הגיעו לאחורי הקלעים בכדי לוודא שאכן אנחנו ישראלים מכיוון שהאנרגיה והרוח שלנו היו כה יוצאים מן הכלל.

לאחר זמן מה, כשיואב ומירה עזבו את הפועל תל אביב, קיבלתי להוביל את ההרקדה הפתוחה ואת קבוצת המחול. ביקשתי מיונתן ליצור כוריאוגרפיה לקבוצת המחול. הוא קיבל את ההצעה ויצר כמה סוויטות מחול חדשות. ב-1960, הוזמנה הקבוצה להופיע בקפריסין. זו הייתה קבוצת חובבים הראשונה מישראל להופיע שם.

בזמן שהובלתי את ההרקדות בהפועל תל אביב, החלטתי להציג שלושה מריקודיו של כרמון שעבדתי מתוך הסוויטה איתה הופענו (ראו רשימה מס' 1): "הרועה הקטנה" ו"אל תירא"

פגשתי את **יונתן כרמון** באמצע שנות החמישים, בקפה כסית שבתל אביב. בימים ההם **יואב ומירה אשריאל** היו הכוריאוגרפים של קבוצת המחול של הפועל תל אביב, בה הייתי רקדן. באותה עת החל יונתן לארגן קבוצה המורכבת מטובי הרקדנים בישראל. קבוצה זו הפכה ל"להקה המרכזית של ההסתדרות", שהייתה אז תחת ניהולה של **תרצה הודס**.

יונתן ביקש ממני להצטרף ללהקה ואני נענתי להזמנתו בשמחה רבה. לעולם לא אשכח את החזרה הראשונה. בזמן החימום, הקבוצה תרגלה "סיבובי שנה" של בלט – סיבובים מהירים על שתי הרגליים מפינת אחת בחדר לפינה האלכסונית. לרקדנים המיומנים היה טבעי ונוח, בזמן הסיבוב, להישאר מפוקסים בזמן הסיבוב ולכן לא איבדו את שיווי משקלם. אלה מאיתנו שהיו ללא ההכשרה בבלט, מצאו עצמם מתפזרים לכל עבר בחדר! עם הזמן יונתן הביא אותנו לרמה שבה יכולנו לבצע את הסיבובים בנוחות.

היה זה אחד מכישרונותיו הגדולים. הוא יכול היה לזהות את היכולת הבסיסית של רקדנים מטבעם, ללא הרקע הטכני, ולהביאם לרמת ביצוע גבוהה, מבלי שיאבדו את חוש הריקוד הטבוע בהם. יונתן הצליח למזג יכולות טכניות ותכונות טבעיות אצל הרקדנים וכך יצר את הרוח המיוחדת והספונטנית ששבתה את הקהל.

בין אם באנו מרקע מקצועי או חובבני, הוא ציפה שנערוך חזרות כמו מקצוענים ושנתרכז בכל תנועה שלו. בכדי להמחיש נקודה זו, כשיונתן הציג את הריקוד "הרועה הקטנה" כחלק מסוויטת מחול "הרועה", שאל אחד הרקדנים "באיזו רגל אנחנו מתחילים?" התשובה הייתה: "שב" ואז ביקש יונתן מרקדן אחר

"הוא עיצב אותי כרקדן בעל תשוקה ליהנות מהריקוד ולהפיץ את הרוח העליזה והאנרגטית שאפיינה אותו."

החליט להציג גם בהרקדות בחיפה כמה מריקודי העם האלה שעובדו מיצירתו של כרמון.

כשהגעתי לארה"ב והתחלתי להעביר סדנאות בניו יורק, הצגתי תשעה ריקודים נוספים של כרמון שעיבדתי מתוך מחרוזת ההופעה (ראו רשימה מס' 2): ריקוד מעגל - "נד אילן", ושמונה ריקודי זוגות: "מזורקה ישראלית", "שיבולת בשדה", "גוזי לי", "עלם וסוסתו", "מעמק לגבעה" (שתו העדרים), "מי יבנה בית", "מחול היין" (מחול הכרם), ו"שירו השיר". סך הכל היו שנים עשר ריקודים של כרמון שעיבדתי והכנסתי לפרטואר ריקודי העם.

ב-2005, כחלק ממחווה מיוחדת שנערכה לכבודי במחנה המחול "הילולים" בניו יורק, הפתיע אותי גדי ביטון כשהזמין את יונתן לבוא מישראל לחגוג איתי אחרי כל כך הרבה שנים. מחווה זה היה עבורי מרגש ביותר וכשהציגו את יונתן על רחבת הריקודים במחנה, התחלתי לבכות.

יונתן כרמון ממש שינה את חיי. הוא עיצב אותי כרקדן בעל תשוקה ליהנות מהריקוד ולהפיץ את הרוח העליזה והאנרגטית שאפיינה אותו. הוא תמיד עודד אותי להשתפר יותר ויותר, במיוחד כאשר חסר לי הביטחון.

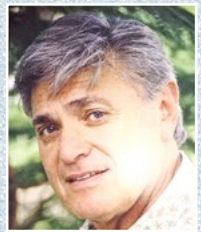
הוא הצליח! תודה לך יונתן, על המתנה המיוחדת שנתת לי ולרבים אחרים בעולם המחול.

מימין: יונתן כרמון, דני עוזיאל ושלמה ממן

כריקודי מעגלים, ו"ימין ושמאל" (אורחה במדבר) כריקוד זוגות. ריקודים אלה התקבלו בהתלהבות רבה כשהוצגו לראשונה לפני למעלה מ-60 שנה ועד היום הם עדיין נרקדים בהרקדות בכל רחבי העולם. זאת למרות התנגדותם הראשונית של כמה רוקדים שדבקו בסגנון המסורתי והתנגדו לשינויי סגנון בריקודי העם הישראליים, החברתיים. וכל השאר היסטוריה!

כשעזבתי את ישראל לארה"ב ב-1961, **יונתן גבאי ז"ל**, שגם הוא הופיע בלהקה המרכזית,

"אם אתה רוצה לרקוד איתנו אתה צריך לדעת איך לעקוב אחר צעד" במדויק."

רשימה מס' 2:

"גוזי לי"

"עלם וסוסתו"

"מעמק לגבעה" (שתו העדרים)

"נד אילן"

"מזורקה ישראלית"

"שיבולת בשדה"

רשימה מס' 1:

"הרועה הקטנה"

"אל תירא"

"ימין ושמאל"

בת ציון מזרחי
רקדנית

להקת כרמון השנייה

רומא, קאן. יונתן לא הרשה לנו לאכול מתוקים חניתה ואני היינו קונות ומחביאות את הממתקים מחוץ לחדר דודיק וטפלה תמיד גנבו לנו.

כשהגענו לריביירה ולקאן גרנו בפנסיון נחמד וחגגנו ליונתן יום הולדת 29 בהפתעה. באותו הזמן התקיימה האולימפיאדה ברומא, בה התחרו **רלי בן יהודה ואגנס קלטי** בהתעמלות אמנותית. הלכנו לראות ולעודד את הנבחרת הישראלית.

זו הייתה חצי שנה מהאגדות, תקופה יפה. זכינו להופיע, לטייל, לייצג את ישראל בכל אירופה ולהראות בעולם את ריקודי העם הישראליים. אנחנו היינו פורצי הדרך לכל הלהקות שהגיעו אחרינו. הכל בזכותו של **יונתן כרמון** האגדי.

ב1960-1960, לאחר שלהקת כרמון התפרקה, חזר **יונתן כרמון** לארץ כדי להקים להקה חדשה. אני הייתי בהפועל תל אביב בחוג ריקודים שהפעיל יונתן, הוא חיפש רקדנים ללהקה שלו כיוון שהיה לו חוזה לחצי שנה הופעות באירופה.

הייתי בת 17 ויונתן פנה לאבא שלי, כדי לבקש ממנו רשות לשחררני מהלימודים ולקחת אותי לנסיעה זו. אבא שלי חתם על אישור יציאה מארץ.

יונתן לימד אותנו להתלבש, להתאפר, לחבר תוספות שיער, להוריד שערות ולשמור על תזונה נכונה. הפלגנו באונייה למרסי ומשם לסיבוב הופעות בכל אירופה. פריז, שטוקהולם, הריביירה הצרפתית

הנוכחות הבימתית

שוש לקס
רקדנית
בלהקת ירושלים

ירושלים. רבנו קשות ואמרתי לו שיונתן לא מקבל סיבה כזאת. התייצבתי להופעה.

כשנתברתי שאני בהריון, ממש פחדתי לבשר זאת ליונתן שבועדי יתרעם איך אני עושה לו את זה. כל כך הופתעתי ורווח לי כששמח על כך, ברך אותי, והציע שארקוד כל זמן שאוכל וכל עוד הבגדים עולים עלי. אכן רקדתי עד חודש חמישי. אחרי שנים סיפרתי ליונתן שהבן הזה שרקד אתי עד חודש חמישי היה לטייס קרב בחיל האוויר.

מבחינתי יונתן הוא הכוריאוגרף מספר אחד של המחול הישראלי. השפעתו על המחול הישראלי בפסטיבלי המחול בדליה, פסטיבל מחול כרמיאל, שהיו פרי יצירתו, ועל כל מדריכי להקות המחול והמרקידים בארץ, תישאר איתנו כנכס צאן ברזל לדורות הבאים.

על פניו נראה יונתן אדם קשוח ותובעני לרקדניו. אך היה לו לב ענק ונשמה יתרה. מודה אני על הזכות הגדולה שהיתה לי להכיר את יונתן האדם והכוריאוגרף. אזכור אותו תמיד.

פגשתי את **יונתן כרמון** כשהייתי בת 29 כשהקים את "להקת ירושלים". זה היה שיא של כל מה שחוויתי כרקדנית בלהקות מחול. מלהקת חיפה של **יונתן גבאי**, להקת הורה ירושלים של אריק קטן ועד להקת ירושלים.

יונתן עבורי הינו כוריאוגרף מעורר השראה, שיצר ריקודים שתמיד היה מאחוריהם סיפור. סיפור שאתה כרקדן היית אמור להבין ולחוות. לכל חזרה יש להתייחס בדיוק כמו להופעה. לא רק הטכניקה האישית של הרקדן הייתה חשובה לו, אלא גם הנוכחות הבימתית ויכולת הביטוי שלך כרקדן, הרבה מעבר לצעדים המדוייקים.

כל חזרה לקראת הופעה היא ההופעה עצמה. אין חזרה שמותר לסמן צעדים כי הרי זאת לא הופעה. אין דבר כזה כשיש הופעה ואתה חולה. רק אם אתה בחדר מיון אתה לא מופיע. זוכרת שבאחת הפעמים היה לי חום **וקובי**, בן זוגי, עמד בתוקף על כך שלא ארקוד בהופעה בתיאטרון

על פניו נראה יונתן אדם קשוח ותובעני לרקדניו. אך היה לו לב ענק ונשמה יתרה

הנשמה חוותה התרוממות רוח

והעממי, נוצר על ידו סגנון חדש, גם עבור הרוקדנים שהתמודדו עם התרגילים מ"הפינה", עם המושגים מהעולם הקלאסי במחול ועם הדרישות של יונתן לפרפקציוניזם מחד והבנה פנימית של המשמעויות הנפשיות והרגשיות של המחול שלו, מאידך.

רקדנו בתחושה שאנחנו עומדים לפני משהו חדש, מרגש, מעניין ומאתגר. יונתן היה מפוקס בעבודתו ויצר, תוך כדי תרגול ועבודה, יצירות נפלאות וייחודיות לו, ששאבו מהמקורות והמהמתרחש בארץ, ונשאו עיניים לחדש, לבימתי, לגדול ולעשיר בתוכן ובסגנון.

יונתן ידע לאן פניו ואיך הוא רוצה שאנחנו, הרוקדים, נביא את ישראל הצעירה לכל מקום בעולם. ישראל הנשענת על מקורותיה העתיקים, אך בסגנון חדש ובהתמודדות קשה עם המציאות בחיי היום-יום.

החזרות לא היו קלות. "כאבי היצירה" של יונתן נתנו את אותותיהם גם ברגלינו המיובלות ובגוף הדואב, אך הנשמה חוותה התרוממות רוח. החוויה העמוקה שיש בעבודה עם יוצר ואמן נפלא כמוהו היו פיצוי ענק לכל מאמץ או סבל גופני.

יונתן הצליח להרכיב "מיוזיקהולים" - מופעי מחול וזמר מושלמים, איתם הופענו במסעות של שנה ויותר ועמם ייצגנו בכבוד את המדינה שלנו בכל אתר ואתר בעולם, באולמות המפורסמים ביותר, בארה"ב, אירופה ודרום אפריקה.

במופעי הלהקה שולבו זמרים כמו **אילן ואילנית**, **יפה ירקוני**, **שושנה דמארי**, **מייק ברנט**, **נחמה הנדל**, **גאולה גיל**, **החלונות הגבוהים**, **הדודאים**, **הברירה הטבעית**, **רן אלירן**, **איתמר כהן**, **בועז שרעבי** בתחילת דרכו, חמישיית **הכרמלים** - **אשיק**, **לוליק**, **חנן**, **מיכל טל ורותי** ואחרים,

ונתן כרמון האהוב, קשור לעברנו ולעולם ישאר כך בזכרון רוקדיו, הזמרים והאמנים הרבים שחלקו עמו כברת דרך נפלאה ומיוחדת ובזכות הכירו עולם ומלואו.

בשבילי, יונתן היה מורה לחיים, איש מקסים, מעניין וחבר נאמן! בזכותו הייתה לי חווית חיים ממושכת ומשמעותית. כך גם כל אלה שרקדו, שרו ונגנו תחת שרביטו לאורך השנים.

החוויות מהתקופה שבה רקדתי אצל יונתן חקוקות בזיכרוני והם יפות ועשירות ומהוות פיסת חיים ייחודית ונפלאה בחיי.

הסימפוניה הענקית שיצר יונתן במופעי מחול, זמר ומוסיקה, עם להקותיו ובהמשך בפסטיבלים למחול בכרמיאל - אין להם אח ורע בתולדות המחול שלנו. מסע ארוך ונהדר שהוא מסע חיים שלמים.

הדרך שלי אל חוויית המחול העולמית עוברת דרך להקת עמק חפר, בהדרכת **יענק'לה דקל** ז"ל, פסטיבל הליסינקי 1962 עם **דורה אלון**, ממשיכה עם הלהקה המרכזית של ההסתדרות, בניהולה של **תרצה הודס**. עודדה כרובי המשיכה והחזיקה בלהקה עד הגיעו של **יונתן כרמון**, שכבש אותנו בסערה!

בתחילה עם **תרצה הודס**, בחסות ההסתדרות ולאחר מכן, כלהקת כרמון העצמאית.

יונתן העמיד אתגרים חדשים בפני הרוקדים שלו. אהבתו הגדולה לארץ, למסורתה, לנופיה, לחגיה, ללחנים לשירי המשוררים שלנו - ידועה. יחד עם אהבתו הגדולה למחול הקלאסי, המודרני

רינה מאירי
רקדנית

רקדנו בתחושה שאנחנו עומדים לפני משהו חדש, מרגש, מעניין ומאתגר

ישראל (בצרפת) והריקוד מזרחי

להקת כרמון עם מוריס שבייה

להקת כרמון עם שארל אזנבור

בפסטיבל כרמיאל, ניהלתי והפקתי בפסטיבל מספר לא קטן של אירועי מחול בהפקתו הגרנדיוזית של **יונתן כרמון**, בהשראתו ובהדרכתו.

חברותנו התהדקה והעמיקה, עמדה במבחן השנים וללא ספק העשירה את עולמי. יונתן היה אח וחבר ובן משפחה שלי. יום לפני מותו שאל עלי ורצה להיפגש אתי... יונתן, לא הספקנו להיפגש, אך אני לא נפרדת ממך כי לעולם אזכור אותך חי וקיים!

*"על כן אלך, לאור הזכרונות
על כן אבין, נתיב חיי נלוז
כי יש דממה בתום הסערות
יש אור גנוז עם אושר שנגוז"*

השפעתו של **יונתן כרמון** על סגנון המחול הישראלי לבמה גדולה ביותר. מדריכים וכוריאוגרפים רבים, רקדנים לשעבר ותלמידי ה"קתדרה לכוריאוגרפים" שהקים באמצע שנות התשעים, ממשיכים ליצור בסגנונו וברוחו.

פסטיבל כרמיאל אותו הגה, הקים וניהל אמנותית ב-13 השנים הראשונות, עיצב את תכניו ואופיו, הינו דוגמא לפסטיבלי ענק המכילים סגנונות מחול מגוונים מכל ארצות העולם, בו משתתפים רוקדים מכל הגליות והעדות החיות כאן. משתתפים בו צעירים ומבוגרים במחולות עם, שירי עם, הרקדות ענקיות, סדנאות, שילוב של ישן וחדש ומגוון ענק של תכניות המהוות מוקד עליה לרגל לשוחרי התרבות העממית בישראל.

עם תזמורת מקצועית מהארץ בניצוחו של **זיקו גרציאני** (הגדול!) תפאורה מהממת וסמלית, ותלבושות בעיצובם של מעצבים כמו **לידיה פינקוס גני**.

גדולי האמנים ביקרו אותנו מאחורי הקלעים. חשנו שליחות גדולה עם הריקודים שהעלינו על הבמה וגם בשיחות ו"סדנאות" שעברנו בהלכות נימוס, לבוש והתנהגות.

יונתן הביא אותנו אל הבמות הגדולות בעולם - "אולימפיה" בפריז, "אלברט הול" בלונדון, "האופרה" במילנו, "ברודוויי" ו"מדיסון סקוור גארדן" בניו-יורק. המסעות הארוכים והמפוארים עצבו את דרכנו ואישיותנו, ייצבו חברויות הדוקות לתמיד ופתחו בפנינו פרספקטיבה אחרת לעולם ולחיים בו.

היינו שגרירים נפלאים של מדינת ישראל בזמנים קשים והתקבלנו באהבה ובכבוד. הקהל הצביע ברגליים והאולמות הגדולים היו מלאים באנשים נרגשים.

גם לאחר פירוק הלהקה, המשכתי להיפגש עם יונתן בארה"ב, בה חייתי 10 שנים. כשיונתן הגיע עם המחזות המוסיקליים שלו בעברית ובאנגלית, נהג לבקרני במגבית היהודית המאוחדת, בה עבדתי. כך המשכנו בקשר המיוחד לאורך שנים.

כשחזרתי לארץ קיבלתי את ניהול המדור לריקודי עם בהסתדרות, בהמלצתם של יונתן ושל **תרצה הודס**, שפרשה בעת ההיא לגמלאות.

מתוקף תפקידי והשותפות של ההסתדרות

סיפורים קטנים

ספריי דאודורנט

חזרות לקראת מסע הופעות ב-1967 שנערכו באולם הכדורסל של "הפועל" באוסישקין היו אינטנסיביות ומפרכות. הזיעה ניגרה. הלהקה הורכבה מבני קיבוצים, מושבים ועירוניים... יום אחד עוצר יונתן את מהלך החזרות, מוציא מתיקו ספריי דאודורנט ומביא את הבשורה לבני הלהקה (הגברים כמובן!)

במהלך החזרה הבאה כיסו את האולם עננים של דאודורנט. הבנים "למדו" את הלקח וריסו עצמם בתום כל ריקוד. נחנקנו! שוב עצר יונתן את החזרה והסביר: "את הדאודורנט שמים פעם אחת, אחרי המקלחת ולא אחרי כל ריקוד..."

דיאטות

יונתן הפרפקציוניסט הקפיד על המראה החיצוני, לא פחות מאשר על המופע על כל פרטיו, והיה עוקב אחרי עליות מיותרות במשקל. אנחנו חששנו וניסינו כל דיאטה אפשרית: דיאטת לחם, דיאטת סלטים, דיאטת סטיק וסלט, צום ובעיקר אהבנו את הסלט מהוואי שהיה מורכב מחסה או אננס, עם קוטג' או יוגורט. למותר לציין את הנזק, אך ליתר ביטחון תמיד לבשנו שחור לפני פגישות אתו, כי השחור מרזה.

קניות

תמיד כשהגענו לעיר גדולה, החל מסע הקניות, והסיסמא השימושית הייתה: "היכן קנית? כמה זה עלה? ואיך מגיעים משם למלון?"

מכיוון שהשתכנו במלונות עם מטבחון, קנינו כלים ואוכל לתקופות ממושכות. יום אחד מגיעים בשמחה שני חבר'ה, ובפיהם הבשורה כי מצאו סופר זול וקנו קופסאות טונה "מה זה זולות..." התברר שהטונה נועדה לחתולים...

אחר כך נחתנו בלונדון בדרך לדרום אפריקה. המזוודות היו במשקל עודף גדול. החבר'ה (לא כולם), ישבו בשדה התעופה והוציאו מהמזוודות את כל המחבתות והכלים שקנו ימים ספורים קודם לכן. יונתן השתגע מ"המעברה..."

קנסות

היה נוהל קנסות על איחורים. היו צחוקים על הבמה. עינו החדה של **גברי לוי ז"ל**, שהיה מנהל הלהקה, לא פסחה על אף מעשה משובה הפוגע בתפקודינו התקין. זכור לי מקרה משעשע. בריקוד הדייגים הנפלא והמוכר של יונתן, הבנות ישובות והבנים עומדים בפוזת של יקיצה לפני היציאה לדייג. שקט על הבמה. המסך סגור. **רבקה מיכאלי** המנחה מספרת לקהל על חיי הדייגים בארץ. המסך נפתח לאטו ואל הבמה קופץ **נתן עוקב ז"ל**, רקדן מהמם ואהוב, וצועק: "חברה מצאתי חנות..." ולמראה המסך הנפתח, נעמד בשקט של נציב מלח דייגי. הקנס לא איחר לבוא...

תקלות

יהודית פרי, "מלכת המים" לשעבר, הצטרפה ללהקה בארה"ב. יפה וקולית, קצת מרחפת... לא מקפידה כל כך על ענייני ה"קוקו בלוף" האופייני לבנות הלהקה. בריקוד הסיום "כשושנה בין החוחים", הבנות מתיישבות בשורה והבנים קופצים מעליהן. באחת הקפיצות נגע בחור בקוקו הרפוי של יהודית, שנשאר תלוי בין שמים לארץ בידי הבחורים...

קלפים

הבנים - רקדנים, זמרים, אנשי במה, מצאו דרך "להעביר זמן" במטוסים, ברכבות ובאוטובוסים. היו מאלתרים שולחנות ממזוודות ומעבירים זמנם במשחקי קלפים. יום קיץ אחד באירופה, התקלקל האוטובוס ונאלצנו להמתין בדרך עד לתיקונו. הקלפנים, כהרגלם ירדו לכר הדשא, ליד הכביש, פשטו חולצות, כדי להשתזף ושיחקו. כל כך היו שקועים במשחק, שלא שמו לב שכולנו עלינו על האוטובוס המתקוק והנהג החל בנסיעה. הריצה של הבנים עם המזוודות בלי החולצות משעשעת גם בזיכרון.

אנגלית

זיקו גרציאני ז"ל, המנצח המהולל, הצטרף לחבורתנו לארוחות ולבילויים. בפילדלפיה, נכנסנו למסעדה וזיקו הזמין המבורגר. לשאלתנו, "למה רק המבורגר?" ענה: "זו המילה היחידה שאני יודע באנגלית". מאז אנחנו הזמנו עבורו!

ליתר ביטחון
תמיד לבשנו
שחור לפני
פגישות אתו,
כי השחור
מרזה.

ד"ר רונית רוק-תמיר

"לא משנה הסגנון העיקר לרקוד"

ואני) וביצירה "תמנע" (דני **בינשטד** ואני) שם הרגשתי את הפתיחות שלו לתת חופש לדמיון גם מצד המשתתפים ביצירה.

בסיוורים לארצות הברית ואירופה היו אתנו אנשים שהיו כבר מפורסמים, כמו **שושנה דאמרי**, **יפה ירקוני** ועוד, אך יונתן בהחלט פתח דלתות להרבה אנשים נוספים כמו **אילנית** (שאני מתה עליה), החלונות הגבוהים (**שמוליק קראוס**, **אריק אינשטיין**, **וג'וזי כץ**), **בועז שרעבי**, הגיטריסט **יגאל חרד**, הזמר **מייק ברנט** ועוד רבים שהתפרסמו בזכותו.

יונתן שינה את חיי במלוא מובן המילה. אני עדיין מלמדת ריקודי עם ומפעילה מחנות-סדנאות, ואני יודעת שהרבה אנשים כמוני, אשר רקדו בלהקותי, עדין רוקדים, ומלמדים. וכשהם עושים זאת תמיד יזכרו את האחד והיחיד יונתן כרמון

אסיים במשפט שנהג לומר ושאהבתי מאוד, "לא משנה איזה סגנון העיקר לרקוד".

אוהבים אותך כולם ותמיד תישאר בליבנו.

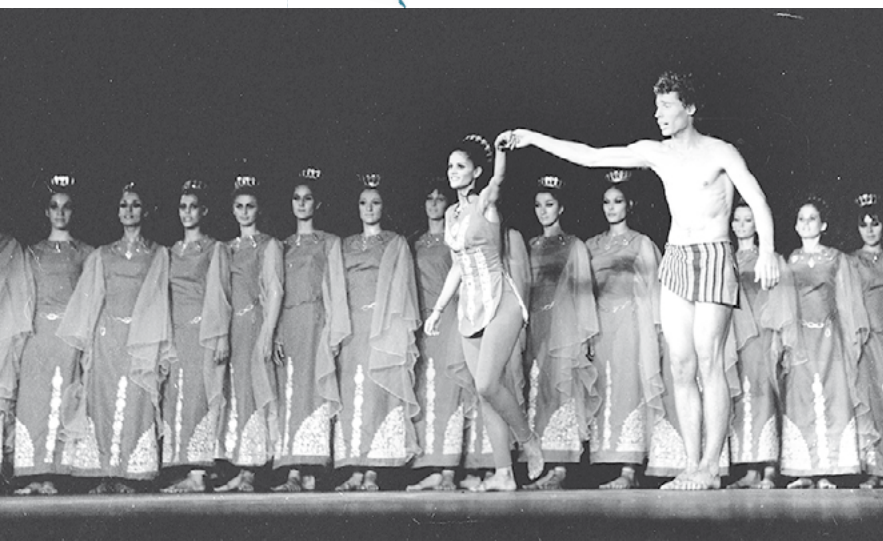
בסביבות שנת 1967 בא יונתן לצפות בהופעה של "תיאטרון ענבל", שהוצגה בתיאטרון אלנבי בתל אביב. שם ההופעה "ורד בר" של הכוריאוגרפית **שרה לוי תנאי** (ז"ל), מייסדת הלהקה. אני הייתי הסולנית במופע. לא ידעתי שיונתן היה נוכח בהופעה. בסוף ההופעה הוא ניגש אלי מאחורי הקלעים ושאל האם הייתי רוצה להשתתף בסיוור הופעות לארצות הברית ואירופה, כסולנית בלהקה שלו, מאחר והסולנית שלו נאלצה לעזוב מסיבות אישיות.

היה לי קשה להחליט כי הייתי ב"ענבל" כשבע שנים כאחת הסולניות, וידעתי ששרה לוי תתאכזב מהחלטה כזאת, אך בסופו של דבר החלטתי לעזוב את "ענבל" ולהצטרף ל**יונתן כרמון**. רקדתי בלהקת כרמון כשבע שנים כסולנית.

אין מילים להביע את מחשבותיי היום על מה שחוויתי בזמן עבודתי תחת שרביטו של יונתן. הוא היה איש מיוחד, אמן משכמו ומעלה, מלא קסם, גבר נאה ביותר ומניסיוני האישי - אדם עם לב זהב.

יונתן היה אופטימי ולכן יצירותיו הביעו שמחה, אזוריות, חופש, וחגיגה לחיים. כשהיה באמצע תהליך היצירה, לא העזנו להפריע לזרימת מחשבותיו, אך יחד עם זאת הוא היה פתוח לקבל הצעות מהרקדנים שבאו באופן ספונטני, כמו למשל ביצירת "יעקוב רחל ולא" (**יונתן**, **מירי דולגיצר**

**כשהיה באמצע תהליך
היצירה, לא העזנו להפריע
לזרימת מחשבותיו, אך יחד
עם זאת הוא היה פתוח
לקבל הצעות**

יוני ודני בינשטד בסיום הריקוד של כרמון, ברודוויי, 1967

"אי אפשר להיות מקצוענים וגם לעשות חלטורות"

יוני קאריקטו
רקדנית,
סולנית ומדריכה

יוצא דופן על מחול הישראלי. מודה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקי להיות רקדנית בלהקתו. זוכרת בגעגועים את דרכו היצירתית והמיוחדת, "האלמנטים" ו"האקספרימנטים" שהתחילו מצעד קטן או דימוי כלשהו והתפתחו למחול שלם בעזרת הרקדנים שנשאו כולם את עיניהם אליו בהערצה ועשו כמיטב יכולתם לממש את כל מה שדמיין וחלם.

הכל התחיל על רצפת אולם החזרות ואט-אט התגבש ליצירה של עולמות, סיפורים, תמונות, נופים ואווירה ישראלית שהתקבצו כולם למופעים מגוונים, מושקעים, ברמה מקצועית עם תזמורת חיה, חבורת זמר, תלבושות והמון נשמה. נדבקנו כולנו בתשוקתו, דבק בנו חיידק הבמה והמחול הישראלי ומסתבר שאין לא מרפא ואין לו תקנה.

ברמה האישית, יונתן היה בשבילי מודל ודמות משמעותית. ההכרות שלי עם יונתן התחילה עוד מבית אבא, דודי ודודתי רקדו בלהקות כרמון

ונתן גידל דורות רבים של רקדנים/יות שצמחו להיות רקדנים בולטים, יוצרים ומובילי תחום המחול הישראלי בכל שנות קיומו. כולנו ממשיכים עד היום את מורשתו ונמשיך להוביל את הדרך בהערכה, בכבוד ובנחישות כאשר אנו נושאים איתנו את כל מה שלימד אותנו באהבה.

מהתגובות הרבות והחמות לאחר הליכתו המפתיעה של יונתן מאיתנו, הכותבים כולם מביעים הערכה עצומה להשפעה ולמורשת שיונתן הותיר אחריו, הן ברמה האישית, על כל מי שזכה לרקוד אצלו וללמוד ממנו, והן בהתבוננות על ההיסטוריה וההתפתחות של ריקודי העם שעליהם הותיר את טביעת רגלו האופיינית והמיוחדת כל כך.

יונתן ביטא את הרוח הישראלית במיטבה, הוא היה יחיד ומיוחד, כריזמטי וכובש. ביטוי מוכח להשפעתו הרבה ניתן למצא היום בעובדה שמרבית יוצרי המחול הישראלי כיום ובדור האחרון גדלו ורקדו אצל יונתן. הוא הותיר, ללא ספק, חותם

**נדבקנו כולנו
בתשוקתו,
דבק בנו
חיידק הבמה
והמחול
הישראלי
ומסתבר
שאינ לא
מרפא ואין לו
תקנה.**

הוותיקות עוד לפני שנולדתי, אבי פעל רבות לקידום תנועת ריקודי העם ותמיד תמך והאמין ביצירתו ועשייתו של יונתן לאורך השנים, היה שותף בהקמת להקת ירושלים ושותף להקמת פסטיבל כרמיאל בהנהלתו האמנותית של **יונתן כרמון**.

כרקדנית הגעתי ללהקת ירושלים בגיל 16, חוויה משמעותית שעיצבה אותי, הביאה אותי למה שאני כיום והשפיעה על כל תחום וכל בחירה שעשיתי בחיי מאז. חמש שנים מעצבות ומגבשות בהן למדתי מיונתן התמדה, נחישות, מקצוענות, ושאיפה תמיד לעשות מעבר למקסימום האפשרי.

בזכות יונתן הפכתי את תחביב הריקוד וריקודי העם הישראלים בפרט, למקצוע ובזכותו לא הפסקתי לרקוד ליום אחד מאז ועד היום! תמיד הרגשתי קצת ילדה של יונתן וילדי, נכדיו. יונתן העמיק בי את האהבה הגדולה למחול הישראלי ולבמה ולרוח הישראלית שהתבטאה בכל יצירה שלו.

משפטים של יונתן שתמיד יזכירו לי אותו (משפטים שהועלו ונזכרו בקבוצת הוותיקים של להקת ירושלים):

"את הרגל אפשר להניע קדימה אחורה או הצידה, אי אפשר לעשות איתה צמות...השאלה היא איך?"

"הקהל מגיע ליהנות ולא לראות שאתם מזיעים ומתאמצים... הכל צריך להיראות קל".

"אי אפשר להיות מקצוענים וגם לעשות חלטורות"

"לא לשרוק... זה מביא מזל רע".

"לקפוץ כמו 'אני פרפר' ולא כמו 'אני פרה'

זוכרת את המבט הבוחן, את הציפיה לראות את האישור בעיניו. מבט שתמיד ריגש אותי.

את ההתעניינות התמידית שלו בשלום הילדים וההורים. זוכרת את דמותו הזקופה ואת החיוך הרחב, את האופטימיות ושמחת החיים. זוכרת את החשיבה היצירתית ומעוררת ההשראה שלו ואת ראיית הבמה המופלאה. זוכרת ומתגעגעת לימים שהיו ולא ישובו עוד. נשארו הזיכרונות והתמונות שילוו אותי ואת כל ילדיו/ רקדניו ואוהביו לעולמים!

החשיבות
לאסתטיקה
של הרקדנים
הייתה מאוד
חשובה ליונתן,
זכור לי שתמיד
היינו חוששים
ממנו ומהאופן
בו בחן אותנו

את חייבת לרקוד בלהקת כרמון

לוסי ממן
רקדנית
וכוריאוגרפית

שבחר - אנחנו הבנות היינו עם קוקו ארוך, וחלקנו עם תוספת שיער, ובנוסף היה שימוש באביזרי ריקוד שונים כדי לתת צביון ייחודי ייצוגי למופע הישראלי.

החשיבות לאסתטיקה של הרקדנים הייתה בראש מעייניו של יונתן, זכור לי שתמיד היינו חוששים מהערותיו ומהאופן בו בחן אותנו. באחד המקרים, אחרי הערותיו על עליית משקלן של מספר בנות, החלטנו לעשות דיאטה ולאכול רק תפוחים. יונתן ראה אותנו וגער בנו: "ממה פרות משמינות? מעשב!" המשפט נחקק מאז בזיכרוני.

אין ספק שהייתה זו תקופה אחרת. היום אני צוחקת ומתרפקת על רגעים אלה.

לאחר סיבוב ההופעות יונתן ניסה להקים הרכב חדש נוסף, ב"מועדון נובמבר" ביפו. ערכנו מספר חזרות אך לבסוף זה לא יצא לפועל מחוסר תקציב.

בתחילת שנות ה-80 יונתן פנה אליי וביקש שאצטרף ללהקת מחול חדשה שעמד להקים בירושלים. עזרתי לו לגייס רקדנים ומידי שבוע עלינו לירושלים שלוש פעמים לחזרות.

הסיפור שלנו הסתיים בעקבות חלוקי דעות שהיו בינינו באותה תקופה. שנים רבות נותק הקשר, עד שיום אחד יונתן הזמין את כל הכוריאוגרפים למפגש הראשון לקראת פסטיבל כרמיאל. גם אני הייתי בין המוזמנים. משם כבר המשכנו להיות מחוברים חזק כל השנים מקצועית, אישית וחברית-משפחתית יחד עם **שוקי, שלמה וליטל** בתנו. הקשר שלנו רק הלך והתהדק.

לפני מספר שנים כאשר ערכו ליפה ירקוני מסיבת הפתעה ליום הולדתה השמונים, ביקש ממני יונתן לרקוד עמו את הריקוד "ימין ושמאל" לכבודה של יפה. הגעתי אליו הביתה עשינו חזרה והופענו באירוע מרגש זה.

יונתן יקר שלי הרבה אהבה והערכה לי אליך. מודה לך על כל התקופה המיוחדת והמשמעותית הזאת.

תחסר לי מאוד.

להקת כרמון הגעתי לאחר שרקדתי בלהקת בית הגפן בחיפה ושם שמעתי בפעם הראשונה על להקת כרמון, מאחד הרקדנים שרקד בעבר אצל **יונתן כרמון**. "את חייבת לרקוד בלהקת כרמון", אמר לי.

באחד הימים הגעתי למרתון ריקודי עם בקיסריה ושם פגשתי את **שלמה ממן**, שסיפר לי שיונתן עורך מבחנים ללהקת כרמון לסיבוב הופעות בחו"ל. התרגשתי מאוד ושכנעתי את ההורים שלי שאני חייבת לגשת למבחנים.

הגעתי למבחנים בסמינר הקיבוצים והתקבלתי. מאחר שהייתי צעירונת בת 16, אימי הייתה צריכה לאשר ולחתום על החוזה. הנסיעה הייתה בינואר 1979 (דומני שזו הייתה הנסיעה האחרונה של להקת כרמון לסיבוב הופעות מקצועיות לתקופה ארוכה).

החוויות הזכורות לי מההופעות השפיעו עליי מאוד, והן מלוות אותי בהתרגשות עצומה עד היום. זה היה מופע מרשים עם 32 רקדנים, תזמורת חיה בניצוחו של **ננסי ברנדס** ומספר רב של אומנים בהם **שושנה דמארי, אבי טולדנו, צמד צפרי,** תיאטרון הבובות של **זולו**, נגנים ממוצא הודי, וירטואוזיים ועוד. היה זה "שואו" עשיר עם הרבה מחשבה בשם "גרנד מיוסיקאל אוף יזראל" (Grand Musical Of Israel) הריקודים הציגו את מורשת התרבות הישראלית על פניה השונות.

יונתן עבד לאורך התקופה עם אומנים מכל התחומים: מעצבי תלבושות, מוזיקאים, מלחינים, זמרים ועוד אנשי מקצוע מתחומים שונים. הוא בנה מודל של מבנה וסגנון ייחודי למופעיו שעד היום מהווים דוגמה ומופת ללהקות מחול בארץ המתחקות אחר דרכיו ומושפעות מהן.

ההתייחסות של יונתן הייתה מאוד מקצועית, דבר שעבורי, שהתחנכתי מילדות מוקדמת ברוסיה ורקדתי שם, לא היה זר לי. גם כאן הייתה אותה הקפדה על כל פרט ופרט. כמו למשל החשיבות שייחס יונתן למראה אחיד של הרקדנים לפי הלוק

**החשיבות
לאסתטיקה
של הרקדנים
הייתה מאוד
חשובה
ליונתן, זכור לי
שתמיד היינו
חוששים ממנו
ומהאופן בו
בחן אותנו**

חוויה מרנינה, מצחיקה ומעשירה

במהלך השיחה, במבט ממזרי, היה מספר לי איך פגש את **ג'ק ניקולסון** עם קוף על הכתף, לפני

שזה הפך לכוכב, או איך טרק **לנוראייב** את הדלת בפרצוף, או איך **מייק ברנט** התחיל את הקריירה בצרפת. ועוד הרבה סיפורים שלא אחזור עליהם כאן, מפאת חוק הסמקת הציבור.

בניגוד להרבה אחרים, אצל יונתן כל הסיפורים היו נכונים. הוא לא התרגש מאף אחד. יונתן פגש את גדולי האמנים בישראל ובעולם, במשך עשרות שנים. מעולם לא שפט, אך שום דבר לא חמק מעיניו היפהפיות. הוא היה מלך אמיתי. כולם סבבו אותו. הכריזמה שלו גלשה ומילאה בתים, אולמות, ערים ולבבות. הוא אף פעם לא עשה בה שימוש רע. הוא הביא כל כך הרבה, אור ובטחון לסובבים אותו. בנחישות, בהקפדה, בעיקר בסטודיו, אבל כולם ידעו, בכל מקום, שהוא שם כדי לבנות, לא להרוס.

אושרו של **שוקי ספקטור**, בן זוגו, אהבת חייו, היה הדבר החשוב ביותר בעיניו. לשהות במחיצתו הייתה חוויה מרנינה, מצחיקה ומעשירה.

יונתן נהנה לשוטט בנחת ברחובות פריז ולשאוף מכל משב רוח הנושא על כנפיו את ההיסטוריה של העיר. בעיקר אהב את האוושה החמקמקה של ההשראה האמנותית הפריזאית, שכל כך קשה לצוד ולקבע במילים. הוא ידע בדיוק איפה ומתי לחכות שתעבור. ואז פשוט להתמוגג ממנה. לא לנסות לנכס או לקבע. פשוט לנשום.

על תרומתו לתרבות הישראלית יספרו אחרים. אני פשוט אהבתי את האיש ומרגישה כבוד וענווה על כך שהייתה לי את ההזדמנות לבלות עימו המון רגעים נפלאים. אני כבר מתגעגעת אליו, ביחד עם עוד אלפי אנשים. כל אחד והיונתן שלו. בכל פעם שאחלוף מול הכיכר, אפריח נשיקה לעצים. הם כבר יעבירו הלאה.

ונתן כרמון לא היה רק יחיד ומיוחד. יונתן היה אדם נדיר. יפה מבפנים ויפה מבחוץ, עם הומור נפלא ומבט משועשע על החיים. חיוך של מישהו שכבר ראה כמעט הכל והוא ראה כמעט הכל. החל במלחמה, בקיבוץ, בעליה כילד בודד ארצה, דרך הריקוד הקלאסי וריקודי העם ועד ברודוויי, התכנית של **אד סאליבן**, תיאטרון אולימפיה בפריז, מסעות להקת כרמון ברחבי העולם ופסטיבל כרמיאל.

אלפים עברו בלהקות שלו, מאות חייבים לו את הקריירה שלהם, לא רק בתחום האומנות. את מה שהוא תרם לתדמיתה של מדינת ישראל ולתחום ריקודי העם בארץ ולמחול בכלל, קשה לאמוד. כל ריקוד וריקוד-עם בישראל, נושא את חותמו. ההשפעה שלו עצומה על כל מרקיד וגם על כוריאוגרפים מודרניים, גם אם לא כולם מודעים לכך.

תמיד אתרגש מהאושר על פניהם של אלה שרוקדים את הכוריאוגרפיות שלו. הם הם העדות לשמחה שהעניק לכל כך הרבה אנשים, על הבמה ובקהל.

יונתן היה חברי הטוב. ישבנו באותו בית קפה בפריז כמעט בכל שבוע, הסתכלנו על העצים שהחליפו צבעים בכיכר ממול, מעונה לעונה. הוא היה מצביע על הירוק המיוחד של העלה הזזה והפרח הזה. את הרגישות האסתטית שלו כולם מכירים מהתלבשות והתמונות שיצר על הבמה. אותה רגישות שגם בחיים הייתה חדה ומרגשת.

יונתן היה מרותק מתיאטרון החיים ברחוב: פעוטים השועטים קדימה ולפתע נבהלים ופונים לחפש את ההורים, זקנים עם כובעים מוזרים, שהזכירו לו מכרים ותיקים, צעירים עם יציבה מיוחדת... לפעמים היה מדמיין את סיפור חייהם. השראה לא חסרה לו. ספריית הטיפוסים שניקרו בדרכו הארוכה הייתה גדולה מהחיים.

תמר שבק

כתבת ידיעות אחרונות
בצרפת

בעיקר אהב את האוושה החמקמקה של ההשראה האמנותית הפריזאית, שכל כך קשה לצוד ולקבע במילים.

האמנות חיה ובוועטת...

שהאיש העומד מולי הוא האמן הנודע **יונתן כרמון**. לצדו עמדו **עודדה כרובי** ו**טוביה טישלר**, האסיסטנטים שלו.

נכנסנו להיכל וכולם התיישבו בכיסאות לקבלת הסבר. אני, שהגעתי עם ג'ינס התיישבתי למעלה רק כדי לצפות... יונתן הסביר שהוא צריך רק מאה רקדנים ולכן יש צורך לעבור מבחן קבלה ולהתמין.

במהלך האודישנים, היו מעלים בכל פעם עשרה רקדנים בלבד לבמה. עודדה וטוביה הראו "משפט ריקודי" והנבחרים היו צריכים לבצע אותו... בשלב כלשהוא של האודישן, יונתן היה מפסיק ואומר "את, אתה ואתה תרשמו כאן, לכל השאר תודה רבה". וכך במחזורים שוב ושוב.

צפיתי במבחרים והרגשתי שגם אני רוצה להיות שם. חשבתי לעצמי: אם הם יכולים, גם אני יכול. רוני, נסה את מזלך... אזרתי אומץ, עליתי לבמה ולשמחתי עברתי את האודישן ונכללתי בין הנרשמים.

לבסוף נשאר רק מאה רקדנים. השמחה לא ארכה זמן רב. יונתן הושיב אותנו על הבמה ואמר: "עכשיו אני צריך רק שבעים רקדנים". לרגע החוורת... כלנו עדיין בסימן שאלה וחייבים להילחם על מקומנו.

"בבקשה כולם לפינה, אחד אחד סיבובים באלכסון עד לפינה השנייה", קרא יונתן. בתורי, נעמדתי בפינה ועשיתי את כל הסיבובים לפי חוק הראש, הפוקוס, חצאים ברגלים, ידיים לצד הגוף... לצלילי נגינתו של האקורדיוניסט **רוני אבירם** במארש "האמיני יום יבוא", המוכר משירתה המפורסמת של הזמרת **יפה ירקוני**.

הייתי די בטוח בעצמי כי את טכניקת הסיבובים רכשתי **מידידיה עמרם**, כוריאוגרף ורקדן הבלט הישראלי. תוך כדי הסיבובים, הבחנתי בהתעניינותו של יונתן ובמבטו העוקב. הבנתי שעברתי את האודישן ואכן כך היה. בתום האודישן נמסר לנו מיקום ומועד החזרות ונפרדנו בגאווה בברכת "להתראות".

בהיותי נער בן 15 כבר רקדתי בלהקת המחול של גבעת שמואל, תחת ניהולו האמנותי של **שלום עמר** ז"ל.

שלום, למרות היותו קולגה, הרבה לדבר על **יונתן כרמון** ככוריאוגרף וכמנהל מועדון אולימפיה שבפריז והחמיא רבות לדרך עבודתו וליצירותיו.

באחד הימים בתחילת שנות ה-80, התפרסמה מודעה בעיתון: "ללהקת כרמון בעיר פתח תקווה דרושים רקדנים/יות בוגרי צבא עם ניסיון במחול". בכל אותה תקופה, הדהד באזניי שמו של **יונתן כרמון** הנערץ והחלטתי ללכת לאודישנים... רק לראות. כל רצוני היה סקרנות לראות מי הוא זה אותו **יונתן כרמון**...

ביום האודישנים המיועד, הגעתי להיכל שלום בעיר פתח תקווה. בלובי כבר המתינו כ-300 רקדנים ורקדניות ולרגע חשבתי שאולי יש הצגה או סרט ואני במקום הלא נכון. שאלתי: "כאן האודישן?" ענו לי: "כן". כעבור כמה דקות נחצה הקהל לשניים, כמו ים סוף. מאחור נכנסו שלושה אנשים והתייצבו בתווך שביני שתי הקבוצות. מבין השלושה בלט איש יפה-תואר, עם בלורית שופעת ובעל חזות בימתית שאינה מוטלת בספק, כך שגם אם לא הכרתי את יונתן, מייד הבנתי

רוני סימן טוב
רקדן וכוריאוגרף

אין ספק שזו הייתה חוויה וגאווה גדולה להשתייך למשפחת ה"כרמוניסטים" ולהרגיש שהאמנות חיה ובוועטת.

יונתן כרמון עם רוני סימן טוב

"רקדן מקצועי נמדד ברמת הביצוע שלו ולא אם הוא מקבל שכר"

התפישה הייתה ברורה: כשהרקדן מבין מה הוא "עושה" על הבמה, זה מוציא ממנו מאה אחוז אנרגיה וכישרון. אני עצמי נוהג לכנות את התהליך "חריטה נירולוגית" ולכן עד היום אני זוכר את הריקודים שכרמון יצר ומתרגש בכל פעם שאני נזכר בהם, או צופה בהם מבוצעים על במה.

ההיבט המקצועי היה תמיד בראש מעייניו וכאשר רקדנים התלוננו על גובה שכרם, יונתן נהג לומר ש"רקדן מקצועי נמדד ברמת הביצוע שלו ולא אם הוא מקבל שכר".

במשך כל התקופה בה רקדתי אצל כרמון, הוא הרבה לתת דוגמאות מאמנים אחרים שהוא עבד איתם ואפילו הושפע מדרך עבודתם. יונתן נהג היה לומר: "אל תתביישו ללכת ולהיעזר במוסיקאים או באמנים גדולים. הם תמיד 'ירימו' אתכם למעלה".

דרך מחשבתו של **יונתן כרמון** והאופן שבו יצר, הטביעו בי את הרצון ליצור בעצמי. כך, עוד בהיותי חייל, התחלתי ליצור ריקודי-עם, אותם הצגתי בפני **יואב אשריאל**, אישיות מיוחדת כשלעצמה, ומיד עם השחרור התחלתי להדריך להקות באופן עצמאי והפכתי לכוריאוגרף.

כבר בשנים הראשונות עם הקמתו של פסטיבל מחול כרמיאל, תחת ניהולו האמנותי של יונתן ובהנחייתו, זכיתי להשתתף עם הלהקות שלי במופעים על הבמה המרכזית.

אין ספק שזו הייתה חוויה וגאווה גדולה להשתתף למשפחת ה"כרמוניסטים" ולהרגיש שהאמנות חיה ובוועטת. דמותו של יונתן תמיד תהווה לכולנו השראה ומודל שיש לשאוף אליו.

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

הלכתי הביתה ברגשות מעורבים. מצד אחד חשתי שמחה גדולה שהתקבלתי ללהקת כרמון המהוללת ומצד שני התביישתי במעשה ההתחזות כי הייתי בעצם רק בן 15 ולא בוגר צבא כמתבקש!

בתחילת החזרה הראשונה, ניגשתי ליונתן וביקשתי לשוחח עמו בתום החזרה. במבט מושפל סיפרתי לו את סיפור האודישן שלי והתנצלתי על אי אמירת האמת. יונתן, כאשר שרשרת עם טבעת בפיו, הקשיב קשב רב, חשב מעט ולבסוף אמר: "אני רוצה שתקוד בלהקה שלי אבל ככה עם ג'ינס לא באים לחזרות! אשלח אותך ללידיה פינקוס, היא תתפור לך מכנסי ריקוד". הייתי מאושר עד השמיים ואבן גדולה נגולה מליבי. לא אשכח שהגעתי ללידיה התופרת וביקשתי מכנס "כמו לטוביה"... לא מכנס בלט צמוד. היא חייכה ומיד לקחה מידות. שאלתי: כמה זה עולה? והיא אמרה: "יונתן יביא לך, אל תדאג".

כבר בחזרה השנייה, יונתן הביא לי שקית עם שני זוגות מכנסיים. שאלתי אותו לגבי התשלום והוא אמר: "זאת מתנה ממני. רק תהיה רציני". באותה נשימה המשיך ושאל: "אתה מכיר את **סמי שוורצמן**?" - "בוודאי", עניתי, "זה אב-הבית האהוב בבית הספר היסודי שלנו בגבעת שמואל".

יונתן סיפר: "כשהמצב ברומניה ובישראל היה קשה, סמי-הדוד שלי, תמך בי כלכלית ומימן גם את לימודי המחול שלי. לא אשכח לו את זה!" סמי היה אורח הכבוד של יונתן בכל הופעה. הוא תמיד ישב בשורה הראשונה, באמצע. ממש מרגש!

רקדתי אצל **יונתן כרמון** במשך שלוש שנים, בפתח תקווה ולאחר מכן גם בירושלים. למדתי ממנו רבות על רזי הכוריאוגרפיה ועל אמנות הבמה. במהלך העבודה בלהקה, היה מרבה להסביר מה הוא רוצה ליצור. הוא היה מדבר על האווירה של אותה התקופה אליה מתייחסת היצירה, על הצעדים ותנועת הגוף, וזאת בהתאם לרעיון הכללי וההתכתבות עם המוסיקה. הוא פשוט היה מכניס את הרקדנים לקרביים של היצירה ואקסטאזת הריקוד, ובכך הופך אותם לסוג של "שותפים"...

הוא היה מדבר
על האווירה
של אותה
התקופה אליה
מתייחסת
היצירה, על
הצעדים
ותנועת הגוף,
וזאת בהתאם
לרעיון הכללי
וההתכתבות
עם המוסיקה

פריז עם רומנטיקן ללא תקנה

מירי שחף-לוי

לשעבר מנכ"לית איגוד מנהלי התרבות בשלטון המקומי. היום מנכ"לית עמותת כיתות רוקדות ישראל

האחרון לביקורינו כבש את ליבנו. לדבריו זהו סלט המורכב מכל מה שנמצא במקרר בשנייה שאתה פותח אותו....

המצרכים:

2 פקעות אנדיב (סוג של ירק) חתוכות לעיגולים
1 קופסת טונה.
1 תפוח עץ לא קלוף פרוס לפרוסות דקות.
3 ביצים קשות פרוסות לשמיניות.
(ניתן להוסיף תירס מקופסה ומעט בצל קצוץ לפני ההגשה)

הרוטב:

מערבבים מעט חומץ בלסמי, שמן זית, מיונז, חרדל, סוכר, מלח ופלפל ויוצקים על הסלט.

יונתן, עדכן אותנו שבערב החג נתארח אצל **תמי שבק**, כתבת "ידיעות אחרונות" בפריז וחברה קרובה של שוקי ושלו. מצוידים בעוגות דבש שאפיתי מבעוד מועד, הגענו לדירתה היפיפיה של תמי, שהייתה מרחק דלת מהדירה בה התגוררו אז זמנית שוקי ויונתן.

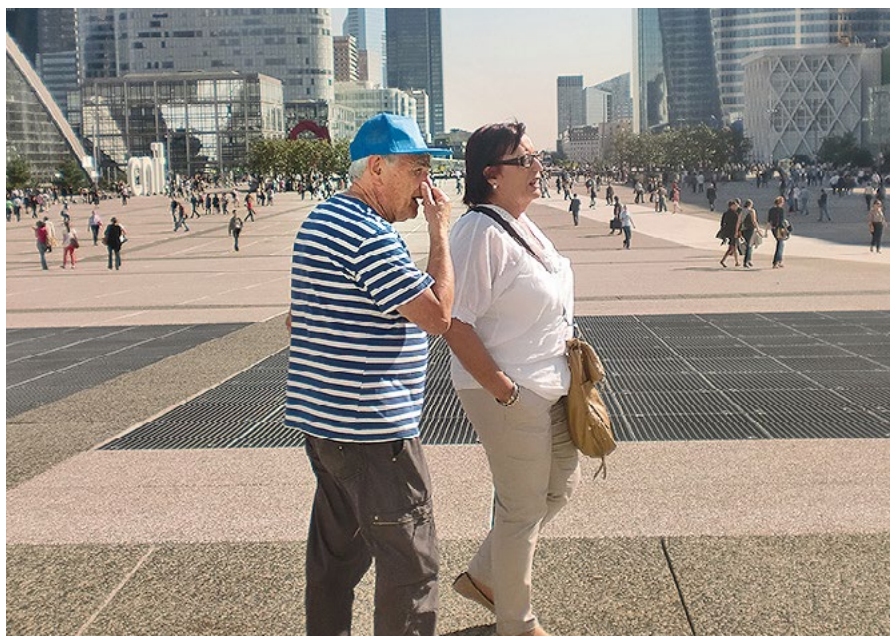
באוירת חג מיוחדת במינה, הסבנו לשולחן המיוחד, אליו הסבו גם חברים מרתקים מעולם

תקצר היריעה מלשתף את מחצית היובל האחרונה של חיי בקרבתו של האישה הכה מיוחד הזה, **יונתן כרמון**. בפגישותיי הרבות עמו במהלך 25 שנים אלה, נגענו בחיים מזוויות כה שונות ומעניינות, לצד סיפורי המרתקים והמפורטים על מגעיו עם שועי עולם.

בחרתי להביא כאן את סיפורו של ראש השנה תשע"ב, ספטמבר 2011, עת ביקרנו, **יוסי בעלי ואני** 5 ימים בפריז. התגוררנו אז במלון סמוך לדירתם של **יונתן ושוקי**.

יונתן התעקש שאת כל הבקרים נתחיל עם בגט טרי וקוראסונים שנקנו כל פעם בבולונג'רי (מאפייה) אחר, אתם הגענו לביתם של יונתן ושוקי. במקום חיכתה לנו ארוחת בוקר מיוחדת, שיונתן הפליא להכין: סלט ירקות ישראלי, חצאי אבוקדו ממולאים בסלט טונה, "ביצייה" (ביצת עין כפי שכונתה בשנות הקמת המדינה בקיבוצים), קונפיטורות נפלאות ועוד.

סלט "הקומפוזה" שיונתן הכין לנו בבוקר

של העיר. יותר מאשר היסטוריה ועובדות, עניינו אותו רגשות, אווירה ורומנטיקה ככל האפשר. "לא אספר לכם מתי יצרו את הפסל הזה", הוא אמר, "אך פה למעלה התגוררה **דלידה** ושם **שארל אזנבור...** ונינה סימון, ואדית פיאף ובכלל... זה סיפור מרתק...". אין ספור סיפורים עסיסיים מחייהם של אמנים מפורסמים לצד עשירי עולם, ומפיו של יונתן זה היה מרתק.

המבט המעניין שלו לחיים היה כה אחר, שובה לב, מלא קריצות. קשה היה להסיר את העיניים מעיניו היפיפיות ושיניו הצחורות. חיוכו היה כה מיוחד.

היכרותי את יונתן התחילה, כמובן, בעולם המחול, אך הקשר העמוק והקרוב בינינו לאורך השנים נגע בחיים על כל גוניהם וצבעם.

יונתן, אהבתי בך, את כל מה שאתה! מקצוען חסר פשרות שלא היה ולא יהיה כמוהו בעולם המחול הישראלי. רומנטיקן ללא תקנה, חבר טוב, קפדן במקומות שצריך, מתרגש מכל דבר שאוהב. מקיים זוגיות נפלאה עם שוקי, אבל הלב מספיק רחב על מנת להעניק גם לנו, שסבבנו אותך, המון אהבה.

הלכתי שבי אחרין! אזכור תמיד באהבה.

התרבות והספרות, חבריה של תמי, המארכת המדהימה. השולחן עוטר בתפוחי עץ טבולים בדבש, שנקטפו באותו בוקר בחצר ביתם של החברים בנורמנדי.

למנה הראשונה הוגש מרק עוף ריחני שהוכן על ידי יונתן. המנה העיקרית, אף היא הוכנה והוגשה על ידי יונתן. לא הייתה מושלמת ממנה! כל הטעמים התרכזו בה:

בצלחת יפיפיה שכנו להם אגסים ממולאים בשר ברוטב מתקתק, לצד אורז פרסי נפלא, שהוכן על ידי בעלת הבית ותוספת מעניינת מעט מרירה של עלי אנדיב אפויים בפרמזן שהוכנו, כמובן, בידיו של יונתן.

אנדיב כתוספת מעניינת:

במחבת גדולה, עם מעט שמן חמניות, מסדרים את חצאי האנדיב, שנחצו לאורכם (כשהצד החתוך כלפי מעלה) ומטגנים (אפשר גם לאפות בתנור). מפזרים מלמעלה פרמזן (למי שאינו שומר כשרות אפשר להוסיף ריבועי חזה אווז).

כך בילינו כמה ימים נפלאים בגילויים חדשים של צדדיו המפתיעים של יונתן, כבשלן עדין חך וכמדריך מרתק בסיוורינו הרגלי ברחבי פריז, כשהוא לא מוותר לנו על חריש עמוק ברחובותיה

יותר מאשר
היסטוריה
ועובדות,
עניינו אותו
רגשות,
אווירה
ורומנטיקה
ככל האפשר.

שלושה אירועים גדולים

יוסי טל-גן

כדי לזכות בתמיכת הקרן לירושלים, יצאתי לארה"ב, במימון פרטי של יונתן ושלי, כדי לגייס תרומות לצורך תפירת התלבושות הרבות שנדרשו לתוכנית הראשונה. עם שובי, ובהתערבותו של **טדי קולק**, הופקדו התרומות שהבאתי בקרן ירושלים, והתאפשרה תפירת התלבושות.

הופעות הלהקה בירושלים היוו ביטוי לצמא הגדול של רבים למחול העממי, ולגאווה הגדולה שחשו בראותם כיצד המחול העממי זוכה למעמד יוקרתי כמו זה של המחול הקלאסי והמודרני. לראשונה נהרו לצפות בהופעות הלהקה לא רק בני משפחות הרקדנים, אלא רבים מקרב הקהל הרחב, שעד אז לא נחשף מספיק לעולם הזה. יונתן הוא זה שהעניק למחול העממי את מעמדו החדש והיוקרתי.

אל יונתן הצטרפה קבוצה גדולה של מאמיני דרכו ורקדנים רבים ומצוינים התדפקו על דלתות הלהקה. ניהול הלהקה ושיווקה היה בחסות אגפי הנער והתרבות בעיריית ירושלים.

1983 - הפקת המחזמר "דוד" בבריכת הסולטן בירושלים

שהייתה תחת ניהולי באותן שנים, כחלק מתפקידי באגף התרבות בירושלים. את הטכסט הנפלא

ב שלושה צמתים בחייו של **יונתן כרמון** הצטלבו דרכינו, בשנות ה-80:

1. הקמת להקת המחול ירושלים, והסיור בלינקולן סנטר בארצות הברית.
2. הפקת המחזמר "דוד" בבריכת הסולטן.
3. הקמת פסטיבל כרמיאל הראשון והפקתו על ידי **מרגלית טל-גן**.

את יונתן פגשנו, אשתי ואנוכי, בראשית שנות השמונים, עם שובו ארצה לאחר סיום תפקידו באולם אולימפיה בפריס. את הפגישה יזם **אריק קטן** שהצטרף לאגף התרבות בעיריית ירושלים.

עבור ותיקי הרקדנים, אריק היה מהרקדנים המרכזיים בלהקותיו הראשונות של **יונתן כרמון** ולימים גם כוראוגרף ומדריך להקות מחול עממיות, כמו "הורה ירושלים" ו"עמק הירדן".

1980 - הקמת להקת המחול ירושלים

להקת מחול זו בניהולו האמנותי של יונתן, יצרה רמה חדשה למחול העממי בישראל. מרבית היוצרים והמדריכים מאז ועד היום ינקו והושפעו מהסגנון של אותה להקה שהופיעה בלמעלה מחמישים הופעות בשנה, באולם שובר בירושלים וברחבי הארץ.

מסיבת עיתונאים ראשונה: "עשינו את זה", מצהיר ברוך ונגר ראש העיר, לצדו יונתן ומרגלית

לינקולן סנטר 1984: יונתן, מרגלית ויוסי טל-גן, עליזה קרסליניק

צוות ההקמה באתר האמפיתאטרון. מימין: לא מוכר, ברוך ונגר, שלמה ממן, תרצה הודס, יונתן כרמון, ברכה דודאי, אהרון סלומון, מרגלית טל-גן

הופעות
הלהקה
בירושלים היוו
ביטוי לצמא
הגדול של
רבים למחול
העממי,
ולגאווה
הגדולה שחשו
בראותם
כיצד המחול
העממי זוכה
למעמד
יוקרתי כמו
זה של המחול
הקלאסי
והמודרני.

והתפתחות המחול העממי בפרט, הביאו ליוזמה של ראש עיריית כרמיאל המנוח **ברוך ונגר** להקמת התשתית לפסטיבל כרמיאל.

1988 - הקמת והפקת פסטיבל כרמיאל הראשון

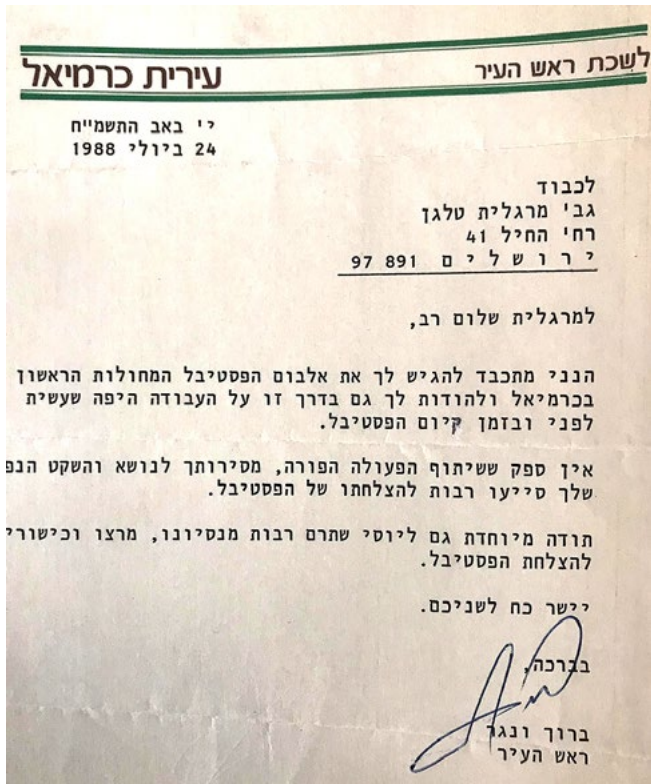
הקשר החל בפגישה במשרדו של ראש העיר ונגר בשנת 1987 אליה הגעתי עם **יונתן כרמון** בכובעי כמנהל להקת ירושלים, כמנהל אגף התרבות בעיריית ירושלים וכאחראי על אתר בריכת הסולטן. לפגישה בלשכת ראש העיר כרמיאל הגיעו מספר אדריכלים חיצוניים מחיפה, ונציגים בכירים מהעיר כרמיאל. יונתן כדרכו, שופע חזון ודמיון ללא גבולות, דיבר על "במה ענקית ועל אמפיתאטרון שיכיל מאתיים אלף איש... כמו בדליה". היושבים סביב השולחן נחרדו מהמספרים ומר ונגר הפנה את השאלה אלי. תשובתי הייתה שגם אמפיתאטרון שיכיל עשרים אלף איש יספק אותנו ובלבד שהבמה תהיה גדולה כפי שיונתן ביקש - פי שלוש מהבמות הסטנדרטיות. יונתן מיד אמר: "מה שיוסי אומר..." וכולם נשמו לרווחה...

למחזמר כתב **מאיר שלו**, **קובי אשרת** כתב את המוסיקה הנהדרת לתזמורת ולזמרים ויונתן ניצח על הבימוי, הכוראוגרפיה והליהוק. מלבד להקת ירושלים המורחבת, השתתפו בהפקה: **דני ליטני** בתפקיד דוד, **שושנה דמארי** כבעלת האוב, **יזהר כהן** בתפקיד יונתן, **אברהם פורה** בתפקיד שאול, וכן **ריקי גל**, **גלי עטרי** ו**אילקה רוה**.

רק יוצר ענק כמו **יונתן כרמון**, עם התעוזה והכריזמה שלו יכול היה לגייס באמצעים הדלים שעמדו לרשותנו רשימה כל כך מרשימה ומגוונת של כוכבים.

ההפקה עלתה שלוש פעמים בפני קהל עצום, אך לא היה לה המשך למרות התקווה והציפיות לצאת לסיור בינלאומי.

מיד לאחר ההפקה הזו ובסיוע זוג הרקדנים הותיקים **מורי ועליזה קרסלניק**, שהחליטו להעניק את חסותם ללהקה, יצאה "להקת ירושלים" בשמה המקורי והמוכר בחו"ל - "להקת כרמון", לסיבוב הופעות בלינקולן סנטר בניו יורק ובלאס וגאס. לימים, הפרסום והקרדיט שקיבלה הלהקה מחד,

מכתב תודה מברוך ונגור ל

פסטיבל מחול כרמיאל 1988

רקדנים, ליוותה תזמורת גדולה בניצוחו של זיקו גרציאני ואת ההפקה הראשונה הפיקה מרגלית טל-גן ממשרד בתל אביב אותו העמיד לה וליונתן מיודענו שלמה ממן, שהחליף את יונתן לאחר כמה שנים בניהול האמנותי של הפסטיבל.

כאן המקום לומר שללא ההתלהבות הראשונית של נציגי ומנהלי העירייה המארכת, ותושביה ומספר גדול של מעריצים בעמדות מפתח במסד התרבותי, כמו ד"ר דן רונן, תרצה הודס, ברכה דודאי, מרקידים ומדריכי להקות מכל רחבי הארץ - לא היינו זוכים לתחילתה של מסורת שמאחוריה יותר משלושים שנים של פסטיבלים מוצלחים בכרמיאל.

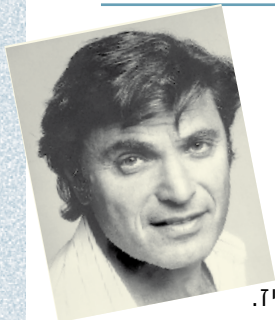
בהמשך עלינו כולנו לגג המועצה כדי להשקיף על כל האזור. המקום שנבחר היה גבעת טרשים, ללא תשתיות ומערכות כלשהן. לביצוע הפרוייקט רתמה עיריית כרמיאל את הקק"ל, ואת ניסיוניו מירושלים בעצה אחת ובהסכמת טדי קולק, והגבעה הפכה תוך שנה לאמפיתאטרון מרשים בניצוחו של ראש העיר הנמרץ שזכה לחנוך אותו עוד בחייו ולהנות מפרי יוזמתו בפסטיבל הראשון בלבד. ברוך ונגור נפטר חמישה חודשים לאחר הפסטיבל הראשון.

הפסטיבל הראשון שנפתח ב-27 ביוני 1988, כשפועלים עוד הניחו פיסות דשא אחרונות עם כניסת הקהל, זכה להגשים את חלומם של רבים. את התוכנית בהשתתפות מאות

רק יוצר ענק כמו יונתן כרמון, עם התעוזה והכריזמה שלו יכול היה לגייס באמצעים הדלים שעמדו לרשותנו רשימה כל כך מרשימה ומגוונת של כוכבים.

הילה עמיר
מדריכת טיולים

יונתן "שלי"

ל כל אחד יש יונתן שלו... גם לי.

לפני 22 שנים, הייתי מדריכת טיולים חדשה שחיפשה בפרוז מדרך מקומי לטיול עם קבוצה ישראלית בעמק הלוואר. קיבלתי את מספר הטלפון של **יהושע ספקטור**.

צלצלתי. ענה לי איש עם קול נעים. שאלתי בצרפתית האם אפשר לדבר עם יהושע (אז עוד לא קראו לו שוקי) האיש ענה שהוא לא בבית. שאלתי אם אפשר לעבור לאנגלית, והאיש ענה: "אפשר גם בעברית". זו הייתה השיחה הראשונה שלי עם **יונתן כרמון**. אחרי שנים שוקי סיפר לי שיונתן אמר לו: "היא נשמעת נחמדה ואתה תעזור לה!"

בעצם הכרתי את יונתן דרך שוקי, אבל יונתן היה גם הוא לחבר לי. בכל פעם שסיימתי להדריך טיול בפרוז, הייתי נשארת עוד יומיים שלושה אצל שוקי ויונתן בבית. שוקי עבד כל הימים ואני נשארת עם יונתן.

הוא היה יורד לבולונז'רי, קונה בגט ומכין לי ארוחת בוקר. אבל קודם כל היה מגיש לי קפה למיטה.

היינו מטיילים ברחובות פרוז ונכנסים לחנויות שאהבתי. פעם אפילו הלכנו לחפש שמלה לבר מצווה של בני. שתינו קפה בכל מקום אפשרי והוא תמיד סיפר לי על אנשים רבים שהכיר.

הוא היה מבשל לי ארוחות מיוחדות ודאג לפנק

אותי בכל פעם שהגעתי לפרוז. אבל לא רק בפרוז... כשיונתן היה בתל אביב, ושוקי היה בפרוז, הייתי נפגשת איתו בימי שישי בצהרונים בבתי קפה שונים בדיזינגוף. בכל פעם שהיה עובר מוכר עם זרי פרחים, יונתן היה קונה לי זר. ואומר: "שיהיו לך פרחים לשבת".

יונתן סיפר לי המון סיפורים על דמויות חשובות יותר או פחות. אף פעם לא רכילות. תמיד פרטים ביוגרפים שאפשרו לי להכיר אמנים מפורסמים עם עוד צד באישיותם.

בכל פעם ששאלתי אותו מה שלומו, התשובה הייתה תמיד אותה התשובה: "מה אני אגיד לך? הכל עשר".

אופטימי חסר תקנה שרואה רק את הטוב אצל כולם, לא רב עם אף אחד ומקבל את כולם כמו שהם בלי לנסות לשנות.

תמיד התעניין בשלום בני משפחתי ותמיד יכולתי להתייעץ איתו על כל דבר. אם ביקש משהו, אי אפשר היה לסרב לו.

אני חושבת שבעשרים ושנים השנים שהכרתי אותו למדתי על ההיסטוריה של ישראל וגם על זו של פרוז, יותר מאשר אפשר היה ללמוד מכל ספר היסטוריה. כי אצל יונתן הסיפור היה מקבל צבע וצורה, טעם וריח ובעיקר, נשמה.

בעיקר אהב את האוושה החמקמקה של ההשראה האמנותית הפריזאית, שכל כך קשה לצוד ולקבע במילים.

לאור הזיכרונות

שלמה ממן

רקדן, יוצר, במאי, כוריאוגרף, מנהל אומנותי של פסטיבל כרמיאל במשך 20 שנה

"אני מזהיר אותך, אל תגנוב רעיונות וריקודים מיונתן כמו שעושים כולם."

ואכן בשנת 1976 נודע לי על מבחני כניסה שיונתן מקיים בסמינר הקיבוצים בת"א, לקראת סיבוב הופעות גדול באירופה, ושמופע הבכורה יתקיים באולם המופעים הכי מפורסם באירופה "אולימפיה" בפריז. ניגשתי למבחנים והתקבלתי. מכיוון שריקוד היה המקצוע שלי לפרנסתי, ביקשתי מיונתן למצוא לי עיסוק נוסף בלהקה כדי שאצליח לקבל איזו שהיא משכורת מהסיוור הגדול הזה. יונתן הסכים וציוות אותי כעוזר של **אנטוניקה** אחיו, בכל נושא התלבושות ואביזרי הבמה.

הייחודית של יונתן כיוצר

החזרות בארץ היו אינטנסיביות ולחוצות מאד ומאתגרות. שם גיליתי לתדהמתי, שהכוריאוגרף יוצר את הריקודים בזמן החזרות יחד אתנו הרקדנים, דבר ייחודי ליונתן ולעוד מעט כוריאוגרפים. רוב הכוריאוגרפים יוצרים את הכוריאוגרפיה מראש, ומגיעים לחזרות כשהריקוד כבר מוכן רובו ככולו. היה מלהיב מאד לראות איך יונתן יוצר יש מאין תוך כדי חזרה. היכולת שלו ליצור בלי סוף וריאציות לכל קטע הייתה מרשימה מאד. הכישרון הייחודי של יונתן בא לידי ביטוי בתנועות המאוד "כרמוניסטיות" ויחד עם זאת הייתה לו ראייה מרחבית של הבמה על כל מרכיביה. הסגנון התנועתי המיוחד שלו כבש את כולנו. הוא החדיר בנו גאוות יחידה היינו גאים לייצג את ישראל עם הריקודים שלו המושפעים מסיפורי התנ"ך, מהשורשים היהודיים, מריקודי העדות

בתחילת דרכי בריקודי עם כרוקד אהבתי מאד את ריקודיו של **יונתן כרמון**. התפעלתי והתרשמתי בכל ליבי מיכולותיי לבצעם בוריאציות שונות הלקוחות מסגנון מופעי הבמה. עם הזמן הכרתי מרקידים, מדריכים, יוצרים וכוריאוגרפים שרקדו ב"להקת כרמון". שמעתי מהם חוויות וסיפורים רבים על הסיוורים וההופעות של הלהקה ברחבי העולם. כולם הדגישו את הכוריאוגרפיות הייחודיות, יוצאות הדופן, של "אשף הבמה" יונתן. כל אחד מהם סיפר עליו בהתלהבות אין קץ, עם ניצוצות בעיניים. כבר אז גמלה בליבי החלטה שבבוא הזמן אצטרף לאחת הלהקות של יונתן ואחווה גם אני, כרקדן בלהקה המפורסמת, את אותן החוויות עליהן סיפרו לי ואיחשף לעבודת הכוריאוגרפיה של אמן נערץ ובעל שיעור קומה כמו **יונתן כרמון**. עם סיום שירותי הצבאי התקבלתי לתיאטרון מחול "ענבל". רקדתי בלהקה קרוב לשנתיים תחת שרביטה של הכוריאוגרפיה והמנהלת האומנותית **שרה לוי תנאי** כלת פרס ישראל.

אני מתקבל ללהקת כרמון

נהניתי מאד לרקוד את ריקודי להקת "ענבל", אבל כיוון שרקדתי ריקודי עם כמעט מידי ערב, רציתי להתנסות בלהקה שכל כולה סגנון עממי-ישראלי המושפעת מהתנועות הקופצניות הקלילות והמלהיבות שהיו חלק בלתי נפרד מסגנון המחול העממי הישראלי.

**יונתן הסכים
וציוות אותי כעוזר
של אנטוניקה
אחיו, בכל נושא
התלבושות ואביזרי
הבמה.**

להקת כרמון באולימפיה 1977

בשנת 1978 כתב **חיים חפר** למנגינה זו את השיר "בלב אחד" והשיר בוצע על ידי **חדווה עמרני** בקדם אירוויזיון. השיר הגיע למקום הראשון בתיקו עם אבאניבי ששר **יזהר כהן**, אך מכיוון שהשיר של חדווה כבר בוצע קודם על הבמה באולימפיה, הוא הפסיד את מקומו לאבניבי.

מי שסיפר לוועדת השיפוט על כך, היה המפיק **שלמה צח** שהפיק את הסיור שלנו באולימפיה. באותו מופע השתתפו מיטב האומנים מישראל ביניהם **יזהר כהן, אילנית, אילנה אביטל, האחים האחיות, ושלמה בר** (עם להקה שניגנה על כלים מיוחדים). המנצח על התזמורת הגדולה היה **זיקו גרציאני** והמחליף שלו היה מוזיקאי צעיר, שעלה לארץ מרומניה, **ננסי ברנדס**. בזכות יונתן נוצרה היכרות קרובה ביני לבין ננסי. לימים הקלטתי איתו באולפני ההקלטות הכי גדולים בארץ מוזיקה ופלייבקים ללהקות מחול ותקליטים ייחודיים של מוזיקה לריקודי עם.

חלק מנגני התזמורת באולימפיה היו צרפתים וחלקם הגיעו אתנו מהארץ. אחד הגיטריסטים

ומההתיישבות העובדת - הקיבוצים והמושבים. אני זוכר את ההתלהבות של כולנו מהמקצועיות של יונתן, מהחשיבה על כל פרט לאורך כל החזרות עד להופעה על הבמה כשהוא הקפיד שכל ריקוד יהיה בעל אופי אחר וסגנון ייחודי.

כרקדנים זיהינו כבר אז שיונתן הוא אומן בנפשו וכל ריקוד שלו הפך ליצירה קלאסית שהקהל יכול ליהנות ממנה גם היום.

יונתן קשוב גם לקולות וצלילים

יונתן יצר ריקודים חדשים למנגינות חדשות שנכתבו במיוחד עבור הלהקה על ידי גדולי המלחינים שלנו ביניהם: **יעקב שגיא, שייקה פייקוב, דובי זלצר, זיקו גרציאני** ועוד רבים וטובים.

באחד הריקודים ביקש מאיתנו לשיר תוך כדי ריקוד. זה היה שיר חדש שהולחן על ידי **דובי זלצר**, שבבילי לשיר תוך כדי ריקוד היה חידוש מרענן. אהבתי מאוד את הרעיון כי אהבתי מאוד לשיר והחיבור בין הריקוד לשירה עבורי היה מושלם. באחת המחרוזות כתב **דובי זלצר** נעימת דבקה.

**הסגנון
התנועתי
המיוחד שלו
כבש את
כולנו. הוא
החדיר בנו
גאווה יחידה
היינו גאים
לייצג את
ישראל עם
הריקודים שלו
המושפעים
מסיפורי
התנ"ך**

יונתן בשנות ה-80

ללהקה. לוסי, שהייתה ועודנה רקדנית מעולה, ובמשך השנים גם כוריאוגרפית מהמחוננות בארץ, ניגשה לבחינות וכמובן שהתקבלה.

כשהגעתי לצפות בבחינות של לוסי ללהקה, פגשתי את היוצר והמרקיד **שמוליק גוב ארי**, שכבר אז היה רקדן מוכר וידוע בהרקדות באזור הצפון. כשפגשתי את שמוליק הופתעתי לשמוע שלא עבר את המיונים ללהקה. דברתי על לבו לחזור איתי לאולם. הצעתי ליונתן לא לוותר על שמוליק, והוא הסכים וקיבלו ללהקה. אין ספק שהרווח היה לשני הכיוונים - יונתן נהנה מהביצועים של שמוליק כרקדן, ושמוליק למד ממנו את מה שהוא יודע היום על כוריאוגרפיה לבמה. אני מאמין שחלק מריקודי העם היפים של שמוליק הושפעו מהתקופה בה רקד בלהקה.

להקת ירושלים

בשנת 1980 הקים יונתן את להקת ירושלים. באחת השבתות הזמין אורחים חשובים לצפות בפרזנטציה של המופע. באותה שבת אחד הרקדנים חלה בדלקת קרום המוח. הרקדן אושפז בבי"ח ולא יכול היה להגיע. יונתן "הקפיץ" אותי למופע למלא את מקומו. אמרתי שאיני מכיר את הריקודים אבל יונתן לחץ עלי. סופו שרקדתי את כל המופע, מבלי להכיר אף ריקוד. פשוט העתקתי מהרקדנים.

כשהסתיימה ההופעה ניגש אלי **ד"ר דן רונן**, איש משכמו ומעלה אותו הערכתי מאד, ואמר

היה **קובי לוריא** שהיום מוכר כפזמונאי ומלחין שכתב והלחין ללהקות צבאיות ביניהם "יא ליל", "שיר הסלנג" ועוד. הוא שיתף פעולה עם אומנים רבים נוספים ביניהם **שייקה לוי** שאיתו הוא עובד עד היום. כך טווה יונתן חוטים בין אנשים, ובזכותו נוצרו קשרים בני קיימא.

ממה פרות משמינות?

באחד המופעים ניגש אלינו יהודי צרפתי שהתלהב והתרגש מהמופע, ושאל אותי ואת קובי האם הוא יכול לעזור לנו במשהו? סיפרנו לו שאנחנו שוכרים חדרים במלון וזה יקר מאד, הוא הציע לנו להתארח באחת מהדירות שלו בפריז ושם גרנו כחודש שלם.

באחד הימים ישבנו חבורה גדולה של רקדנים ורקדניות באחת המסעדות בקרבת אולימפיה, יונתן עבר שם במקרה, ראה את כל העוגות שהזמנו לקינוח וגער בנו על כך. בפעם אחרת ראה שבנות הלהקה מילאו צלחות גדולות בחסה. יונתן נזף בהן ואמר: "ממה אתן חושבת שפרות משמינות? הן משמינות מחסה". זו הייתה דרכו לומר לנו לשמור על הפיגורה, בהומור ובתבונה.

חברות אמיצה

מאותו סיור התפתח בינינו קשר שנבנה עם השנים לחברות טובה והערכה הדדית. בשנת 1978 הגיע יונתן שוב לארץ לגייס רקדנים ללהקת כרמון לקראת מופעים באירופה. הצעתי ל**לוסי**, אשתי לשעבר (שהייתה אז חברה שלי), להצטרף

יונתן יחד עם מאיר שם טוב, שלמה ממן ושלומי מרדכי

בפסטיבל הראשון ביקש ממני יונתן להפיק את מופעי ה"משולבות" באולם הספורט של המתנ"ס. זה לא היה קל להרגיל את הקהל להגיע למופעים אלה, אבל עם מיני תחבולות, טריקים ופרסומים, הצלחנו להפוך את זה לאירוע חשוב שמושך אליו קהל רב מאד.

אחרי שבשנים הראשונות ההרקדות בפסטיבל נוהלו על ידי **יהודה עמנואל** ואח"כ על ידי **יואב אשריאל**, ביקש ממני יונתן לנהל גם אותן בנוסף להפקות האחרות ואכן כך היה. כשהתמניתי ליו"ר ארגון המרקידים הודעתי לו שאני מעביר את כל ניהול ההרקדות לארגון המרקידים. הוא לא התנגד, אבל התנאי שלו היה שהאחריות לכל התכנים וההרקדות תהיה שלי בלבד.

בחצוצרות וקול שופר

בפסטיבל הראשון יונתן בנה בערב הפתיחה תמונה גדולה של רקדנים עם שופרות. הוא ביקש ממני לארגן לו 60 רקדנים וכל כמה ימים ביקש עוד ועוד בנים, לבסוף הצלחתי לארגן לו, מהלהקות שלי בלבד, 100 בנים שרקדו על הבמה עם שופרות. רק יונתן מסוגל לגרום לנו, הכוריאוגרפים, להירתם לכל משימה ורעיון שעולה במוחו הקודח.

במהלך אחת ההופעות באמפיתיאטרון, כוסתה הבמה בטל והרקדנים החליקו (יונתן לא היה בסביבה). פניתי למנחה הערב **ד"ר דן רונן**, וביקשתי שיעלה על הבמה ויעסיק את הקהל. ותוך שהוא קורא בפני הקהל שיר עליתי עם רקדנים ומפיקים וניגבנו את הלינוליאום הרטוב.

שלמה ממן עם יונתן

בפליאה שלא ידע שאני רקדן בלהקה הזאת, תוך שהוא משבח ומחמיא. סיפרתי לו שצורפתי ברגע האחרון כממלא מקום. את שאמר לי באותו רגע לא אשכח לעולם. כך אמר: "אני מזהיר אותך, אל תגנוב רעיונות וריקודים מיונתן כמו שעושים כולם". זה טלטל אותי.

לימים הבנתי את כוונתו של דן. כפי שאנחנו נוכחים, הרבה מאד רקדנים וכוריאוגרפים שרקדו אצל כרמון לקחו ריקודים של יונתן וניכסו אותם לעצמם, במקום להיות מושפעים וליצור באמצעות השפעה זו ריקודים משל עצמם.

יונתן מייסד את פסטיבל כרמיאל

בשנת 1988 הטילו על יונתן את המשימה להקים את פסטיבל כרמיאל ולהיות מנהלו האומנותי הראשון. יונתן פגש אותי וביקש ממני להצטרף אליו לימינו.

לכבוד היה לי לשמש בתפקיד זה לצידו. זו הייתה תקופה שבה הדרכת להקות בכל רחבי הארץ, ניהלתי אומנותית כמה וכמה פסטיבלים באשקלון ובערים נוספות, ואף הקמתי פסטיבל גדול באמפיתיאטרון בקיסריה.

כמובן שהסכמתי מיד, ואף הצעתי לו להשתמש בשירותי המשרד שלי שהיה ממוקם ברח' ברדיצ'בסקי 20 בת"א. ישבנו יחד במשרד הזה 7 שנים רצופות כשבכל השנים הייתי לצדו כמפיק של ערבי הפתיחה והנעילה בפסטיבל.

עם יונתן ועפרה

החזרות התנהלו בהצלחה, אך ברגע האחרון דדו נפצע ונאלצתי להחליף אותו בתפקיד. התרגשתי מאד כי לא ממש זכרתי את התפקיד והייתי צריך לאלתר את הריקוד. אני זוכר את יונתן עוזר לי מאחרי הקלעים, מעודד ומחזק אותי לפני העלייה לבמה. הוא נתן לי כוחות לעבור את המופע בהצלחה למרות שנכנסתי לזה ברגע האחרון.

לאור הזיכרונות

באחת השנים החליט יונתן לקיים מופע דואטים בפארק אלון, אחר חצות, בשעות הקטנות של הלילה. המופע נקרא "לאור הזיכרונות" על פי שירים של **שושנה דמארי** ובביצועה. כל כוריאוגרף בחר זוג רקדנים לביצוע הריקוד. החזרה הגנרלית התקיימה בפני יונתן, בביכורי העיתים, יחד עם שושנה דמארי. אני יצרתי כוריאוגרפיה לשיר "נגן עוגב" בביצוע רקדנים ותיקים שלי - **לילך ברדה ועמי שטרית**. יונתן לא כל כך אהב את כל הריקודים. כיוון שלא רצה לפגוע בכוריאוגרפים מסוימים, הוא הושיב את כולנו וביקש משלושה זוגות רקדנים לרקוד שוב את הריקוד שלהם. לאחר מכן אמר לכוריאוגרפים, בעדינות רבה, שהוא מבקש מהם לתקן את הכוריאוגרפיות ולהעמיק ולסגנן אותן באופי הייחודי לכל כוריאוגרף. זו הייתה דרכו של יונתן לשפר ולהעיר מבלי לפגוע. מופע זה זכור לי כאחד המוצלחים שהיו בפסטיבל.

האירוח בפריז

כשהייתי יוצא לפסטיבלים או למחנות ריקודים ברחבי אירופה, במיוחד אם זה היה בצרפת, תמיד קפצתי לביקור אצל יונתן ושוקי. היו פעמים שהתארחתי אצלם כמה ימים. בפעם הראשונה, בדירת הסטודיו הקטנה והחמודה בפריז, כשהתעוררתי לא מצאתי את המזוודה שלי. כששאלתי, לקח אותי יונתן למקלחת, שם מצאתי את המזוודה ממוקמת מתחת לברז.

הדירה הזו הייתה מאד קטנה אבל מלאה בהרבה חום ואהבה. והיה לי תענוג צרוף להתארח בדירה החמימה הזו בכל פעם מחדש. יונתן היה בשלן מצוין ולפעמים הכין עבורי במיוחד ארוחות כשרות טעימות מאד. הופתעתי ביותר כשהראה לי ציורים ופסלים שיצר. לא דמיינתי שהוא גם מצייר ומפסל כל כך יפה.

זה לא ממש עזר. אחרי ריקוד או שניים הרקדנים החליקו שוב. פניתי לגרציאני שניצח על תזמורת צה"ל, וביקשתי ממנו להפעיל את הקהל בשירה בציבור, כך שאנסה שוב לפתור את הבעיה. גרציאני חשש מתגובתו של יונתן. הבטחתי לו שהאחריות כולה שלי. כשהתזמורת ניגנה והקהל שר עימה, גלגלנו את כל הלינוליאום לאחור, מה שהתברר יותר מאוחר כפתרון לבעיה. מאז לא פרשנו עוד לינוליאום על הבמה באמפי.

תוך כדי השירה בציבור הגיע יונתן וביקש מגרציאני לשיר עם הקהל עוד שני שירים. מאותו אירוע השירה בציבור עם התזמורת הפכה למסורת במופע.

קנאת סופרים תרבה חוכמה

באחת השנים החליט יונתן לקיים "תחרות ריקודי עם", אך היוצרים לא שיתפו פעולה. הוא פנה לכוריאוגרפים הפעילים בפסטיבל וביקש מהם ליצור ריקודי עם וכך גרם לזה לקרות. גם אלי פנה, במהלך הפסטיבל, בבקשה ליצור ריקוד לתחרות. לא יכולתי להכין הקלטה מקצועית, אך לא הרמתי ידיים ויצרתי את ריקוד הזוגות "מה אומרות עיניך", שנוגן באקורדיון בלבד וזכה בתחרות במקום הראשון.

לצד תחרות ריקודי העם, הגה יונתן רעיון לקיים "תחרות כוריאוגרפיה לבמה", במטרה להוות תמריץ ליצירה, וכן למשוך קהל לבוא לצפות בתחרות (נושאת פרסים), להעלות את קרנו של המחול הישראלי לבמה.

תחרות זו שיזם יונתן הפכה, במרוצת השנים, למופע מאד יוקרתי בפסטיבל בו משתתפים כוריאוגרפים מצטיינים ולהקות מחול מהטובות ביותר בארץ. מופע הסוחרף אליו קהל רב.

מזרח ומערב

באחת השנים הוחלט להאריך את הפסטיבל ל-4 ימים. אחד הערבים המרכזיים באמפיתאטרון נקרא "מזרח ומערב". לערב הזה יצרו כוריאוגרפים ריקודים מיוחדים משני קצוות הקשת. אני יצרתי למופע הזה את הריקוד "תחיית המתים". זה היה ריקוד חסידי המבוסס על ריקוד שהחסידים רוקדים בחתונות החסידיות. ריקוד זה נרקד ע"י רקדנים מכל הלהקות שלי, והסולנים היו הכוריאוגרפים **דדו קראוס ועמוס קב**.

**ברגע האחרון
דדו נפצע
ונאלצתי
להחליף אותו
בתפקיד.
התרגשתי
מאד כי לא
ממש זכרתי
את התפקיד
והייתי צריך
לאלתר את
הריקוד.**

יונתן - פרס אקום

הצדעה ליונתן כרמון בפסטיבל כרמיאל ה-30

אני מודה לאלוקים על כך שזכיתי עם חברים טובים - אהרון סולומון, אלי שדה, שלום כרמי, ליאת כץ פרחון, לילך וקסמן רנה, ועדי אלדר, ראש עיריית כרמיאל לשעבר, להקדיש ליונתן את מופע הפתיחה בפסטיבל ה-30 של כרמיאל. בערב זה שחזרו הלהקות ריקודים של יונתן, אומנים שליוו אותו לאורך השנים שרו לכבודו והקהל הריע בהערכה וכבוד. המופע התקיים, כמובן, על אותה במה אותה הגה יונתן לפני הפסטיבל הראשון.

במופע בא לידי ביטוי הסגנון שיונתן האמין והתווה מהפסטיבל הראשון, על פיו כל סגנונות המחול משתלבים זה בזה, דרים בכפיפה אחת, משתלבים יחד ומושפעים זה מזה באופן שלם.

מורה רחני החקוק גם בגופי

יונתן חניך דורות של רקדנים ורקדניות. אני מרגיש שיונתן היה המורה הרחני שלי. למדתי ממנו רבות על מחול ישראלי לבמה. כל מה שאני יודע על פסטיבלים, בימוי וניהול במה במקצועיות ובמחשבה מעמיקה - זה הכל בזכותו. יונתן צבר עם השנים ידע עצום וכיוון שזכיתי להיות לצידו לאורך זמן, למדתי ממנו כל יום מחדש באהבה ובשקיקה רבה.

באחת החזרות הראשונות שלי בלהקת כרמון, בהיותי רקדן צעיר, רקדנו את "ריקוד הדייגים" שהיה משופע בקפיצות וגלגולים. נחבלתי בסנטר ונזקקתי לטיפול רפואי - תפירה ואיחוי שהותירו סימן הקיים בי עד היום. סימן זה מחיה בזיכרוני את הימים ההם בלהקה ואת יונתן בראשה.

יונתן כבר חסר לכל אחד אחד מאתנו. לי הוא חסר כחבר וכדמות אב. לא אשכח את היום בו הודיעו לי על מות אבי שניות אחדות לפני תחילת מופע הנעילה בכרמיאל. יונתן חיבק אותי ארוכות ועודד אותי. נשארתי יחד איתו לנהל את הבמה עד סוף המופע ורק בסיומו נסעתי להתאבל עם המשפחה בטבריה.

אדם דגול בעל אישיות צנועה ועננה

כל הגדולה וההתהילה להן זכה יונתן בעודו בחיים לא גרמה לו לרגע להתנשא. הוא נשאר עניו

"ממה אתן חושבת שפרות משמינות? הן משמינות מחסה". אז הייתה דרכו לומר לנו לשמור על הפיגורה, בהומור ובתבונה

וצנוע וכל כולו נתינה ואהבה. זוהי אבידה ענקית של אגדה, מגדולי ומובילי הדרך של המחול הישראלי. יונתן הטביע את חותם מורשתו הריקודית והייחודית בכל אחד ואחד מהרקדנים והרקדניות בארץ ובעולם. אני עדיין לא מצליח להפנים את הפרידה ממנו.

בכל פעם שאני חושב ריקוד, מיד עולה לנגד עיני דמותו של יונתן. קשה לי המחשבה שאני לא יכול להתקשר אליו, להתייעץ, לדבר, להיפגש כמו פעם.

יונתן היה ראוי מכולם לקבל את פרס ישראל על תרומתו העצומה רבת השנים למחול הישראלי לבמה. אין ראוי ממנו להוקרה על פועלו הרב. אנחנו, היוצרים והכוריאוגרפים, נמשיך את דרכו ונפיץ את מורשתו הגדולה בכל מקום בארץ ובעולם.

כשהגעתי לחזרה, הרגשתי שנשאבתי אל לב הבהמה... יונתן היה כריזמטי וסוחף וניצח באופן כובש על הלהקה. השבת הייתה שבת פרשת בראשית, 4.10.1980 ואת הצעדים שיצר יונתן באותה החזרה אני זוכר עד היום. בכל זאת, הרגשתי לא שייך. הרגשתי שזה גדול עלי. לא יכולתי להכיל את זה אז וחזרתי כלעומת שבאתי ללהקת המחול שלום 80.

כשנה מאוחר יותר אירע, מה שאני מכנה המפגש הגורלי. עם תום שירותי הצבאי, בעודי פוסע ברח' אבן גבירול בת"א, אני רואה את יונתן פוסע לעברי. התרגשתי, אבל המשכתי ללכת, מסיבות ברורות. אבל יונתן קרא לעברי בריש מתגלגלת... "ברררר?!". הופתעתי שזכר אותי, הרגשתי מוחמא ונלהב כשאמר "אני איני שוכח רקדן טוב - לעולם!"

באותו מפגש, סיפרתי ליונתן שאני רוקד אצל גברי ועתיד לטוס עם הלהקה לחו"ל. יונתן, באדיבותו אמר: "תיסע, תיהנה, תשוב ואז תגיע אלינו". וכך היה.

חזרתי ארצה ומיד רכשתי כרטיס להופעה של "להקת ירושלים" בהיכל התרבות בתל אביב. יונתן שלף אותי מהקהל ופגש אותי מאחורי

שני אבות

אבי, הרב אברהם בוהדנה זצ"ל, שהביאני לעולם, גידל וחינך אותי על ברכי היהדות, הצינונות, ההלכה והמצוות. בעקבות זה הפכתי לתלמיד הישיבה התיכונית "נתיב מאיר" בירושלים.

האבא השני שלי היה אבי הרוחני, יונתן כרמון ז"ל, ממנו ינקתי את עקרונות הכוריאוגרפיה, למדתי במה מהי, שאבתי השראה ליצירותיי, והוא שליווני בצעדי הראשונים בעולם המחול הישראלי.

הכל התחיל, כשהייתי חייל חובש כיפה, שנתקל בהרקדה שנערכה בבית הספר לטיסה בחצרים, שם שירתי. הוקסמתי. משם הדרך לאיבוד העניין בקורס היוקרתי, הייתה קצרה ונסללה דרכי החדשה בעולם המחול הישראלי.

הפכתי לאוהד מושבע של הרקדות ומרתונים והצטרפתי לשורות להקת המחול 'שלום 80' בהדרכת גברי לוי ז"ל.

את לואי ממון, פגשתי באחד המרתונים. היא שימשה סוג של סקאוטרית (ציידת כישרונות), כשאבחנה אותי ושכנעה אותי נמרצות להצטרף ללהקת ירושלים, בהדרכתו של יונתן כרמון.

בארי אבידן
רקדן וכוריאוגרף

בארי אבידן בריקוד רפסודיה

הופתעתי
שזכר אותי,
הרגשתי
מוחמא ונלהב
כשאמר
"אני אני"
שוכח רקדן
טוב - לעולם!"

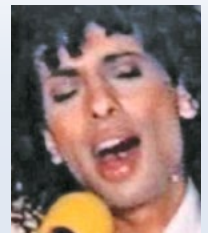
הטוטאליות של יונתן ומסירותו למחול הישראלי, הזכירו לי את תמימותו ומסירותו של אבי לדת היהודית.

עם השנים, למדתי לשלב בין שני העולמות - היהודי והישראלי. יצרתי ריקודים בהשראת שני עולמות אלה ואת זה אני עושה באהבה עד היום. שנים אחר כך, רקדה גם אשתי אצל יונתן. לא בכדי קראנו לבננו הבכור על שם אבי, **סתי אברהם**, ולבננו השני על שם **יונתן**.

הקלעים ואמר: "יש לי בעיה. אחד הסולנים נקע את הרגל. אתה חושב שתוכל לרקוד במקומו קטע קטן, סולו ניצנים נראו בארץ, הערב??" נזרקתי למים עמוקים. והשאר היסטוריה. המשכתי לרקוד ב"להקת ירושלים" עוד 8 שנים. אלה היו שנים נפלאות, בהן זכיתי לשהות במחיצתו של האיש העצום הזה. שנים, אשר עיצבו אותי כאדם וככוריאוגרף, ואף התוו את דרכי המקצועית.

נמשיך לשיר ולרקוד

זהר כהן
זמר

ונתן כרמון הכיר את הוריי לפני שנולדתי, ואותי הוא הכיר מינקותי. הקשר המקצועי בינינו החל בשנת 1975 כשיונתן צירף אותי להופעות ב"אולימפיה" בפריז.

מאז היה הקשר בינינו עוצמתי ובלתי הפיך. הוא צעד איתי לאורך כל הקריירה שלי ובחיי האישיים. תמיד דאג ויעץ לי ולמזלי הטוב גם העריך אותי כאמן.

הייתה לי זכות גדולה להיות קרוב אליו גם בימיו האחרונים וגם **ליהושע ספקטור (שוקי)** שטיפל בו במסירות נדירה. לדעתי יונתן היה אגדה מצעירותו. בבגרותו, לצערי, לא קיבל מהמדינה את ההערכה שהגיעה לו.

אני, משפחתי, חבריי וכל חבריו האוהבים והנאמנים ננצור אותו בלבנו עד יומנו האחרון ואולי כולנו

ניפגש יום אחד שם למעלה ונמשיך לשיר ולרקוד עד אין סוף.

אם בערד שרים אז בכרמיאל ירקדו

עדי אלדר
ראש העיר השני
של כרמיאל

רוקדים במעגלים בפסטיבל כרמיאל

התקנאנו בפסטיבל ערד, שהיה באותם ימים להיט ארצי. ראש העיר המנוח של כרמיאל, **ברוך ונגר ז"ל**, החליט לנסות ולשים את כרמיאל על מפת התרבות בישראל דרך המחול. לצורך כך, אך טבעי היה לפנות לגורו של המחול בישראל, **ליונתן כרמון**.

זכורה לי היטב הפגישה הראשונה עם יונתן. מאד התרשמתי מאישיותו שהייתה יפה מבחוץ ומבפנים. לאחר

הפגישה, התמניתי ליועץ ועוזר לשר החינוך והתרבות דאז, **יצחק נבון ז"ל**. בתפקיד זה, הייתה לי הזכות לסייע לפסטיבל הראשון, לא העליתי אז בדעתי ששנה לאחר מכן, אלווה את הפסטיבל במשך 30 שנה כראש עיריית כרמיאל.

עם השנים, הקשרים עם יונתן מאד התהדקו. **יונתן ושוקי** היו לבני בית אצלנו והתיידדו מאד עם **סוניה** רעייתי. אין ספק שלאחר פרישתו

של יונתן מהפסטיבל, היה זה אך טבעי לבחור בתלמידו ויד ימינו - **שלמה ממון**, שהמשיך את הרוח של יונתן בעיצובם של הפסטיבלים הבאים. מדינת ישראל צריכה הייתה להעניק ליונתן את פרס ישראל על פועלו בתחום המחול העממי בארץ. תרומתו למחול הארצי בכלל, ולקידומה של העיר כרמיאל וצביעתה כעיר המחול של מדינת ישראל בפרט, תיזכר לו לעד.

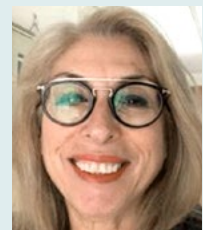
יופי, חן ואהבה לאנשים

הזיכרונות שלי עם **יונתן כרמון**, הם זיכרונות של יופי, של חן ואהבה לאנשים, לתנועה, מחול ותרבות. לצד זה זיכרונות על ידע בלתי נדלה, לכל ניואנס של כל תנועה, תוך שאיפה לשלמות.

יונתן שאני הכרתי היה איש חם, מחבק ואוהב. איש יפה, שתוכו כברו. כך הוא יהיה תמיד עבורי. יהיה זכרו ברוך.

לביאה שלו-פישר
לשעבר ראש מינהל
דוברות, הסברה ויח"צ
של עיריית כרמיאל

שוקי הופמן

בארץ. כרמון הגיע למושב הגרמנית בירושלים והתרשם מאוד מהרקדנים ומרמת הטכניקה הגבוהה וביקש שאשתתף בפסטיבל אפילו שלא היו לי 12 זוגות כפי שהוא דרש מכל הלהקות.

בשל הערכתו המקצועית הקים יונתן וועדה שכינינו אותה "החבורה" שם היו רקדניו לשעבר – **עמוס קב, בארי אבידן, שלמה ממן, דדו קראוס** ואחרים מצוינים ואהובים, ורק אני כאישה יחידה בחבורה, אשר לא רקדה אצלו בנעוריה (לצערי).

היינו נפגשים על גג ביתה של **עודדה כרובי** היקרה, ושם היינו בונים את התוכניות לפסטיבל כרמיאל. זיכרון יפה.

אין ספק שיונתן נתן לי חיזוק אמנותי ונתן לי, כיוצרת, השראה וכיוון ליצירות בנושאים של המופעים בפסטיבל כרמיאל בניהולו – "דוד ונשותיו", "טרנטלה", "שירו לפלפל" (קטע מתוך רצף ריקודים שנעשו על שוק מחנה יהודה למילים של **אהוד מנור** ומוסיקה של **מנחם קורן**), "לא תפגע בי עין הרע" ועוד... יצירות אשר מבוצעות במחולה עד היום.

בפארק אלון, ב-12:00 בלילה, לאחר המופע המרכזי, עלה המופע "לאור הזיכרונות", מופע מחווה לשירי אהבה של **שושנה דמארי** ובהשתתפות. למופע נבחרו כ-10 "דואטים" (ריקודים של שניים) שרקדו לשירתה של שושנה וביניהם זוג רקדני "מחולה" רקדו את "עדיין כאן". הדואט זכה בפרס ריקוד השנה 2006 מטעם אומנות לעם.

זיכרונות

ונתן כרמון היה מורה ואבא רוחני של עשרות כוריאוגרפים ישראלים שינקו ולמדו ממנו מהי במה, אסתטיקה, פולקלור, רעיון, שילוב טכניקה במחול... ומה לא? ביניהם גם אני – **שוקי הופמן**.

בשנת 1988, אחרי 15 שנה בהן ניהלנו, **שלומי** בעלי ואני, את להקת "הורה ירושלים", פתחנו את בית הספר למחול "מחולה" בירושלים. זו השנה בה יונתן הקים ויצר את פסטיבל המחולות בכרמיאל. בשנים המאוחרות יותר, תמיד חגגנו יחד יומולדת לפסטיבל ולמחולה.

כשחגגנו 18 למחולה, הענקנו ליונתן את אות "יקיר מחולה", במופע גדול בתיאטרון ירושלים, במהלכו הוא עלה נרגש לבמה, לקול תשואות וכפיים של הקהל, קיבל את התעודה, בירך, וסיפר על הקשר וההערכה הרבים בינינו.

במופע זה הקדשנו לו את היצירה שהוא בנה עבורנו מספר שנים קודם לכן – "שבט יהודה", שברקד בזמנו בפסטיבל כרמיאל עם הסולן **דוד דביר** ובהמשך עם **אורן מנצורה**.

אם נחזור לשנים הראשונות, יונתן הכיר אותי כאשר הייתי באה לחזרות לראות את חברתי **לוסי ממן** היפיפייה. כמובן שזה היה תירוץ טוב עבורי כדי לראות בפעולה את גדול הכוריאוגרפים למחול ישראלי בארץ.

בלהקת מחולה שייסדתי, פתחתי להקה בוגרת ייצוגית בה היו תשעה זוגות, מהטובים בזמנו

אין ספק
שיונתן נתן לי
חיזוק אמנותי
ועזר לי רבות
במציאת
הכיוון ליצירת
ריקודים

מחולה בריקוד "לירושלים",
שנוצר לפסטיבל כרמיאל 1995

שתי דרישות

זאב קרן
רקדן וכוריאוגרף

כשהנושא השנתי היה "תעשייה - יצור וייצוא". הרעיון גרם לכוריאוגרפים תדהמה - ליצור ריקודים לתעשייה? הזמנתי אותו לראות את הריקוד שייצרת לתעשיית הטקסטיל - "מחול הכותנה". ראה ואמר: "נדבר מחר".

למחרת צלצל אלי וביקש שאשנה שני דברים בריקוד. הדרישה האחת שאחליף מנגינה - במקום השיר "הפלפל" שזו מנגינה שיובאה ואומצה על ידי הישראלים, שאשתמש במנגינה ישראלית "תלבשי לבן". השנייה - שאשנה בתמונת הפתיחה של הריקוד, מוטיב אחד השייך ללהקה מארה"ב. כך נעשה, ולשמחתי הריקוד נשאר עד היום ברפרטואר שלנו, כפי שנשאר מרבית הריקודים שיונתן התווה לנושא של הופעות בפסטיבל.

בתחילת דרכי כרקדן, בסוף שנות השישים, נישא שמו של **יונתן כרמון** ביראת כבוד בפי כל הרוקדים והיוצרים במחול הישראלי.

במפגשי איתו, נוכחתי לפגוש אדם שהמחול הישראלי בכל רמ"ח אבריו. היה לי העונג לשמוע את תפיסת עולמו לגבי המחול, דבר שהוטמע גם אצלי.

לימים נפגשנו שוב, לקראת ההכנות לפסטיבל כרמיאל. "איך הצלחת לגבש להקה שתהיה כל כך ישראלית - גם הריקודים וגם הרוקדים?" שאל אותי על להקת "רקפות טבעון", בזמן המבחנים לקראת הפסטיבל הראשון.

ההכרה וההבנה שלו במחול בין לאומי והישראלי, באה לידי ביטוי בהכנות לפסטיבל בשנת 1996,

הגורו של המחול

היום איך אמר לנו ששמות ילדינו (בני שרק נולד ונקרא **דור** ואחותו הבכורה שמה היה **מור**) נשמעים מאוד דומה ויכולים להוות בעיה בשגרה. לכן הציע שנחשוב לתת לבן שם אחר - למשל "יונתן".

אני רוצה לציין שבכל השנים בהן העליתי כוריאוגרפיות בפסטיבלי כרמיאל ועבדתי מולם, מעולם לא התערב או העיר על עצם היצירה שלי, למרות שהיה ה"גורו של המחול הישראלי". בעיניו, יצירתו של אדם - כבודו.

לפני יותר מ-20 שנה, כשהקמתי את הלהקות הייצוגיות של באר שבע (ילדים, נוער, בוגרים, ותיקים), הגיע אלינו **יונתן כרמון** לשבת מרוכזת, במסגרת קשריו עם **אלי מלול** שהיה אז האיש של המחול בעריית באר שבע. יונתן הגיע ללמד את כל הלהקות ארבע אלמנטים שהיו מיועדים לפתיחה על הבמה המרכזית של פסטיבל כרמיאל הראשון.

לארוחת ערב שישי התארח יונתן. יחד עם אשתי דאז **חגית**, שמחנו מאוד לארחו. אני זוכר עד

יצחק מעיין
כוריאוגרף

להקשיב לכל אחד

גדי ביטון
מרקיד, יוצר,
מפיק ומנהל אומנותי

ואני, שיש לומר דיי שתקתי כל השעתיים שלפני, ורק שיננתי את המידע שהופץ עלי מתוך כוונה לחזור הביתה ולקרוא על כל האנשים והנושאים שיונתן סיפר... קיבלתי את 15 דקות ה"תהילה" שלי והייתי יורה את כל הרעיונות שאגרתי מהשנה שעברה... והוא, בשיא החכמה, היה דולה מכל מה שהצעתי דבר אחד והיה אומר "את זה נעשה השנה..."

השעות הלא רבות עם יונתן לימדו אותי כל כך הרבה להמשך דרכי בתחום. למדתי לחקור את הדברים לעומק ולהכיר את האנשים הפועלים בו. וגם לרוחב, את כל תחום המחול בכלל, בארץ וגם בעולם. להאמין שהכל אפשרי, להגיע לכל פרוזדור, כדי לפתוח דלתות ולהגיד שאנחנו, תחום המחול העממי, ראויים להתייחסות... כמו שיונתן נהג לומר לי לא פעם: "יש שם משאבים ואף אחד לא מבקש ולא לוקח..."

למדתי להקשיב לכל אחד, מקטן עד גדול, ללמוד מכל אחד ובאותה נשימה להיות גם מורה דרך לאחרים ולתת לכל אחד סיכוי ולהאמין בעצמו כי "גם הוא יכול".

תודה על התווית הדרך.

היה לי קשר מאוד מיוחד עם **יונתן כרמון**. בתחילת דרכי כמרקיד, עוד בשנים הראשונות של פסטיבל כרמיאל, היה יונתן נוהג להזמיני, מדי שנה לפני הפסטיבל, אליו למשרד ולארוחת צהריים במסעדה קטנטנה שהגישה אוכל ביתי והיה מזמין לעצמו אוסובוקו... אני לעומת זאת לא זוכר מה הזמנתי לעצמי... כי בכל מפגש כזה הייתי משותק מהתרגשות מהמעמד שיונתן פינה את זמנו והחליט להזמין אותי לאכול איתו.

במהלך הארוחה נהג להפציץ אותי בשמות של אנשים מעולם המחול, במשרד התרבות ובעולם התרבות בכלל ועל שיחות שלו ועניינים איתם... בשלב זה של חיי המקצועיים עדיין לא הכרתי אף שם, לא היה לי מושג על מי הוא מדבר...

מיד לאחר הארוחה ניגשנו למשרד ושם הראה לי בקלטות סרטים של עבודות ותוכניות שהשתתף בהם. בסוף המפגש... ממש ברבע שעה האחרונה היה פונה אלי ושואל: "מה היית רוצה לעשות השנה בכרמיאל...?"

איש של אנשים

אילנה שגב
רקדנית
וכוריאוגרפית

שנם רגעים שנשארים לנצח! שיחות נפש מלאות כנות ויושרה. הדרכה וחוות דעת מקצועית, חברות ואהבת היצירה.

זוכרת את השיחות הארוכות עם יונתן, בעת החזרות של הלהקה בימי שישי במשכן לאמנויות הבמה. הן היו עבורי העשרה לחיים.

מיונתן כרמון למדתי מהי שאיפה למקצוענות, צניעות וענווה יוצאת דופן. לא אשכח שבאחד מביקוריו הקצרים בארץ, טרח יונתן והגיע לבקרני בבית החולים, אחרי תאונה שעברתי. זוכרת את ארוחות ערב שבת אצלנו ואת יחסו האוהב לנכדי!

היחס של יונתן ללהקת גוונים היה יחס יוצא דופן. הוא היה מגיע לחזרות שלנו כדי לשכלל את יכולת הרקדנים והכל בפשטות ומתוך חברות אמיתית.

תודה שהית חלק בחיי.

מיכל לינברג
רקדנית ומנהלת
המרכז לאמנויות
הבמה בתל אביב -
"ביכורי העתים"

**לא היסטוריה
ועובדות
עניינו אותנו,
אלא רגשות,
אווירה
ורומנטיקה
ככל האפשר.**

סטודיו למחול ע"ש יונתן כרמון

כרמון

ע"ש יונתן כרמון
רקדן, כוראוגרף. מייסד להקת
"כרמון". ניהל את פסטיבל
המחולות בכרמיאל.

ונתן כרמון השפיע עלי רבות אישית ומקצועית. הזמן במחיצתו תמיד היה חוויה מעשירה ומהנה. הוא היה אומן אמיתי אשר יצר את הריקודים בזמן החזרות והייתה לו ראייה בימתית יוצאת דופן.

יונתן היה איש צנוע, נעים הליכות עם יצירתיות מתפרצת ואישיות בלתי רגילה. הרגשתי גאווה גדולה לרקוד בלהקת כרמון. יונתן אהב רקדנים עם הרבה שמחת חיים בעלי יכולת להביע את הסיפור אותו הם מספרים ומבטאים זאת בתנועה ובהבעת הפנים.

הריקודים היו מאד תיאטרליים בעלי משמעות. יונתן אהב בעיקר רקדנים חזקים וגבריים ואת הרקדניות יפות, גבוהות ורזות. תמיד אמר שאפשר לאכול כל אשר נרצה רק ללא סוכר, פחמימות ושומן.

פגשתי יום אחד את **שוקי ספקטור ויונתן** בפאריז וזו הייתה חוויה יוצאת דופן. הרגשתי כבוד גדול לבלות בפריז עם שני אנשים מקסימים.

יונתן תמיד דיבר אלי בגובה העיניים ונתן לי להרגיש אחת מהחבר'ה. על אף זאת הייתה ביונתן כריזמה כזו שהובילה את סביבתו להתייחס אליו בכבוד רב ולנסות לרצותו. הקפדתי להיראות מכובדת מולו, להקפיד על תזונה נכונה ולהעניק לו את הכבוד הראוי לו.

שוקי בן זוגו, שהפך להיות ממש כמו משפחה וחלק בלתי נפרד מלהקת כרמון, ארגן לנו טיול מפנק וחוויתי בתוקף היותו מדריך תיירים. בסיום לקח אותי שוקי (ללא ידיעת יונתן, כמובן) לקונדיטוריה הכי טובה בה הייתי אי פעם. אני מקווה שאת הסוד הזה שוקי מעולם לא שיתף..

להקת כרמון הייתה חלק משמעותי ובלתי נפרד בחיי, אני הבנתי את התרומה הרבה שלו לחיי בפרט ולמחול הישראלי בכלל. כאשר התחלתי לנהל את מרכז אמנויות הבמה "ביכורי העתים" המבנה שמול בית מפעל הפיס בדיוק נהרס והועתק למקומו החדש.

סטודיו כרמון

יונתן מברך בערב השקת הסטודיו על שמו

בכבודו ובעצמו כיבד אותנו בנוכחותו. היה ערב חוויתי מרגש ומהנה והגיעו בוגרי להקות כרמון לדורותיהם. יונתן שמר על צניעות והגיע כאחד האדם הממתין בסבלנות ובפשטות לתחילת האירוע.

יונתן אמנם כבר לא אתנו אך בליבי הוא ימשיך להיות לנצח. החיך המקסים שלו ייחרט בזיכרוני כמו גם השפעתו החיובית על חיי.

עצוב לי מאד עם לכתו אך אני מרגישה זכות גדולה שהכרתי בנאדם שכזה ואף להיות רקדנית בלהקתו.

בחרתי לקרוא לחללים השונים במרכז "ביכורי העתים" ע"ש אנשים גדולים בתחום האמנויות בארץ, אחד מהם היה כמובן **יונתן כרמון**, מלך המחול הישראלי, האיש שהעלה את ריקודי העם לבמות.

מאד מרגש אותי שבמרכז "ביכורי העתים" קיים סטודיו על שמו ועוד יותר מרגש אותי שזה קרה בחייו. אני מאמינה שנכון לתת לבנאדם כבוד עוד בחייו.

לשמחתי אף זכיתי לארגן עם **אלון שמידט** ערב מיוחד לאירוע זה ב-23.11.18. **יונתן כרמון**

ליאור תבורי
רקדן ומריאורף

יש בי המון ממה שיונתן נתן לי

הראשונה, לא רציתי ללכת שוב. זה היה קשה, והאנשים היו גדולים ובוגרים הרבה יותר ממני. גם לחבר שבא איתי זה לא הסתדר להגיע יותר לתל אביב, וחשבתי שזה כבר לא יקרה... ביום שישי בשבוע שלאחר מכן, התקשר **יונתן כרמון** לדסי לשאול מדוע לא הגעתי.

אזרתי אומץ והלכתי לבד. בשנה הראשונה שלי בלהקה נחשפתי לעולם ומלואו. שיעורי בלט קלאסי שלא עשיתי מימי. כל חזרה התחילה בשעה וחצי שיעור בלט קלאסי ואחריה שעתיים וחצי פרטואר הלהקה.

נשלחתי ללהקת כרמון על די **דסי שחר**, שהייתה מנהלת להקת המחול בה רקדתי בהרצליה. אמרה לי: "לך, תנסה". הייתי אז לפני גיל 15 ובאתי עם חבר לחזרה הראשונה. נסענו למשכן לאמנויות הבמה, בית האופרה בתל אביב. נכנסנו דרך כניסת האמנים, כבר נושא מרגש כשלעצמו.

עלינו למעלה, החזרה הייתה בעיצומה, נכנסו לסטודיו וראיתי רקדנים בוגרים ומנוסים שעושים דברים מאד מאד מסובכים. בדעבד הבנתי שזה היה ריקוד ששמו "ארבעת היסודות". רעיון מופשט שכזה והבחירה לעשות עליו ריקוד... אחרי החזרה

בשנה הראשונה בה רקדתי בלהקה, התפלאתי כמה סטים של תלבושות אפשר להחליף בריקוד אחד! גם זו מיומנות. הבנתי שלכל קטע בריקוד יש אופי מסוים, או קו אמנותי שצריך לבוא לידי ביטוי גם בשינויי צבע, או טקסטורה, מהם התלבושות מורכבות.

אני מרגיש שהמשפטים, דרך העבודה, היצירה, של יונתן, הם שהשפיעו וממשיכים להשפיע עלי עמוקות כיוצר היום בתחום של המחול הישראלי. כמו יונתן, הלכתי גם ללמוד בלט קלאסי ומחול מודרני, בשביל להביא לרקדנים שלי עולמות נוספים היכולים להתחבר לעולם המחול הישראלי העממי.

למדתי מיונתן שיצירה טובה לא נמדדת רק בהופעה אחת, אלא בתהליך. למדתי שאחרי הופעה לא מדברים עם הרקדנים, כלומר לא מנהלים שיחה עם כולם, אלא נותנים את המשוב רק בסטודיו, אחרי שהכל רגוע.

בשנים האחרונות של הלהקה, הייתי מאד קרוב אליו. הייתי ב"זוג המדגים". בזמן שיצר, כשהיה אומר: "אני צריך 'פה-דה-בורה', ואז הנפת רגל, הרמה, סיבוב, תנועה כזו ותנועה אחרת" והייתה לי הזכות לתרגם או לעזור לתרגם חלק מהמחשבות שלו לתנועה. הסתכלתי מקרוב על זגוגית העין, מה חשוב לו, מה נשאר, מה מוצק, מה ניתן לזכור ומה הולך לפח.

אחרי חזרה אחת היה אומר על קטע שבנה בחזרה הקודמת: "צריך לבנות פה קטע זוגות חדש, זה לא טוב". לא היה מתפשר, היה חוזר ומעמיק בכל פעם. שוב ושוב, עד שהיה מרוצה ממה שיצר.

למדתי מיונתן על הרוח בריקודים, על קפיצות ללא קץ, על תנועה שמחה ומהירה, על מבנים של בנים אל מול בנות, על כך שרקדן צריך לרקוד כמו גבר ולא להתחנחן ולרקוד באופן נשי. האידיאל הגברי שלו היה חזק מאד ובולט בריקודים.

אהבתי אצל יונתן את המוסיקות המקוריות שבחר לריקודים, המוזיקות שנכתבו במיוחד עבורו - "טריקוד", "רפסודיה" ו"פרחים". אהבתי מאד את ריקודי ההורה השמחים שיצר ללהקה. אהבתי לשחזר איתו ריקודים ישנים שלו ולראות מה הוא רואה 20 שנה אחרי שהריקוד נוצר. מה הוא מרגיש לזה, מה הוא חושב שצריך להוריד/לשנות/לעדכן. תמיד היה אומר: "זה ריקוד שלי, מותר לי הכל".

מוצא את עצמי היום, בדרך שבה אני יוצר, שיש בי המון ממה שיונתן נתן לי.

במשך 6 השנים האחרונות של להקת כרמון במתכונתה הנוכחית, הופענו בכל היכל תרבות אפשרי בארץ. ממש הלוך ושוב. זה היה עונג. הייתי עולה להסעה עם מדי הצבא ומשנה תלבושת והרגשה מחייל לרקדן. הוויה אחרת. התפקיד המהנה ביותר שיכולתי לבקש. למדתי המון מהרקדנים בלהקה וכמובן כמובן מיונתן.

בלהקה גידלתי עור של פיל. לאט לאט התקדמתי, למדתי, שאבתי. ציפיתי לכל מפגש בימי שישי. הייתי רגיל לדברים אחרים ופה פתאום ניפצו ושינו לי את המחשבה. אהבתי את זה. בהתחלה לא הצלחתי הרבה מהאלמנטים, אך זה נתן לי כל פעם אתגר חדש, כזה שאני חייב להשיג, ללמוד ולהרגיל את הגוף.

אהבתי אצל יונתן את הדרך בה הסביר לנו על כל ריקוד, והיה משתמש במשפט המפתח, אותם אני מעביר גם היום לרקדנים שלי: "את הרגל אפשר להביא קדימה, הצידה ואחורה, אי אפשר לעשות איתה צמה. השאלה היא - איך?" וגם אמר לי לא אחת: "מי אתה רוצה להיות? **מרתה גראהם** - כבר יש! **ברישיניקוב** - כבר יש!" וזה היה מוטו חשוב מאד בשבילי ליצור ולאתגר את עצמי מהמקום של להביא את מה שמדגדג לי, את מה שאני מרגיש שמייחד אותי.

יונתן לימד אותי איך עוסקים בתלבושות, איך שמים ומכינים את כל האביזרים בפרי-סט במקום, כל אביזר, חגורה, חולצה, מכנס, נעל בצד שלה. איך מארגנים את זה מהר, ואיך מחליפים תלבושות כל כך מהר.

לא היה מתפשר, היה חוזר ומעמיק בכל פעם. שוב ושוב, עד שהיה מרוצה ממה שיצר.

להזכיר את **ברטה קוורץ וגלינה**

התופרות. מי שלא חווה זאת לא ראה עבודת צוות עם חשיבה על כל פרט (סרט, חרוז או רקמה). ללכת לגולדשטיין בנחלת בנימין ולבחור ביחד את הבד המתאים לכל ריקוד.

סקיצות ייחודיות וגזרות, היו מנת חלקן של שתי התופרות היקרות הללו. לצערנו ברטה נדרסה, היא חצתה את הכביש ליד המשרד ואוטובוס פגע בה. זה היה יום לפני שתי הופעות בגבעתיים ולאחר שהכינה את כל מה שנדרש להופעה. יונתן נסע להלוויה ואנחנו ערכנו חזרה, כשמאחורי הקלעים עמד לו קרש הגיהוץ עם נר זיכרון בודד ומחכה לגיהוץ אחרון של ברטה יהי זכרה ברוך.

מלחמת המפרץ - נחש צפע

בינואר 1991, בזמן מלחמת המפרץ, עבדתי באולפני הבירה - אולפני טלוויזיה בירושלים. פתאום קיבלתי הודעה בזימונית: "מתי אתה מגיע העירה (תל אביב)? תתקשר! יונתן."

הופתעתי מאד. זו לא התקופה שיונתן היה נוהג להגיע לארץ מפריז. מיד התקשרתי וקבענו להיפגש למחרת היום ברחוב ברדיצ'בסקי, במשרד של שלמה ממון. בפגישה, הפרטים כולם היו ברורים

יונתן ואני

קשה לי להגדיר את הזמן המדויק שבו נפגשתי עם יונתן, לוחות הזמנים מטשטשים ונראה כי תמיד הוא היה חלק מחיי...

עוד בנעוריי, כרקדן בלהקת "הורה נעורים" בירושלים, עקבתי אחרי "להקת ירושלים". אני זוכר שכל כך התרשמתי מיצירתיותו של יונתן והייתי נוהג להתפלח לבית ספר ארלזורוב, כדי לצפות ברקדני הלהקה שרקדו באולם הספורט, שם עפו ניצוצות של "גאוניות כרמוניות" טהורות.

המפגש הראשון שלי עמו היה באופן אקראי, בתקופה בה עמדתי להיכנס לשנת קבע בצבא. נפגשנו אצל **ברכה דודאי ז"ל**, כאשר יונתן הגיע אליה עם **יוסי טל-גן**, על מנת לסגור דברים לפסטיבל כרמיאל הראשון. ההכרות הייתה קצרה אבל כבר אז הרגשתי קרבה אליו וחיבור מיוחד.

במהלך שירותי הצבאי בקבע בחיל האוויר, לימדתי רקדנים בבסיס לרקוד במסגרת טקסי העברת פיקוד. לצורך המופע החלטתי לפנות ליונתן ולבקש ממנו להשאל לי סט תלבושות. מקורבים הזהירו אותי שלא אעיז לבקש והוא יראה זאת כחוצפה. בכל זאת החלטתי לבקש. יונתן שמע ממני שאני צריך סט תלבושות לצבא הסכים מיד: "בוודאי, המחסן למטה מתחת למטה הפסטיבל, על יד המסעדה הסינית. תיגש ותיקח מה שאתה צריך". ידעתי בדיוק מה אני צריך והדבר הפתיע את יונתן. הייתה זו התלבושת של "הרועה הקטנה"... "מר חייל", אמר, "תזכיר לי איך קוראים לך?" מאז הכל היסטוריה.

לאורך השנים עבדתי לצדו בהפקת מופעים בפסטיבל כרמיאל. ממופעי הלהקות באולמות הספורט. למופעי הלילה בפארק אלון, וכמובן במופעי הפתיחה והסיום בבמה המרכזית. לכל דבר ועניין הייתי לצדו, מה שהמשיך עם השנים ב"עמותת כרמון" (ע"מי לשעבר), כרקדן ומנהל האדמיניסטרטיבי של הלהקה.

העבודה כמנהל להקה לצידו של יונתן, הובילה אותי לעבודה עם יוצרים נוספים. אי אפשר מבלי

אלון שמידט
רקדן ומנהל
להקת כרמון

לפסטיבל במינכן. החזרות התנהלו בקפידה. כל קפיצה, כל סיבוב וכל פה-דה-בורה, התחבר לתנועה ורגש שרק יונתן ידע להוציא מהרקדנים ולהביא אותם לביצוע המדויק. בנוסף, אני זוכר את העבודה על העריכות המוסיקליות באולפן בירושלים ונסיעה עם עודדה ויונתן לכרמיאל, להביא תלבושות למופע, כשברקע שקיעות ואזעקות שהשתלבו באופן מוזר.

במינכן ארחו אותנו כמלכים במלון "ארבע העונות" של רשת קמפינסקי. ההתרגשות הייתה גדולה. העברנו את הימים והלילות בחזרות אינטנסיביות ופתאום אנחנו על במה אחת עם גדולי האמנים באותה תקופה. היו אלה ארבעה ימים בלתי נשכחים. שבעה זוגות שהופיעו בשני מופעים כשברקע שתי אזעקות בתל אביב המשודרות ב-CNN.

יונתן ואימי פנינה

בדצמבר 2002 אימי פנינה חלתה. בעבר עבדה במשרד כרטיסים בירושלים והיו לה קשרים עם קהלים רבים. ללהקה תוכננה הופעה ב"בית שמואל" בירושלים. יום אחד כשסעדתי את אימא, שוחחתי עם יונתן על המופע ועל מכירת הכרטיסים למופע. יונתן ביקש לדבר עם אימא ואמר לה שהלהקה צריכה למכור את הכרטיסים למופע באולם מלא והוא מבקש את עזרתה. אימא ענתה שאין לה כוח, אבל תשתדל לעזור. "אני סומך עליך שתצליחי", אמר לה.

השיחה הסתיימה וכבמטה קסם אימא התאוששה והחלה לחלק לי הוראות: "אלון, תביא את הפנקס מהמגירה, תתקשר עכשיו לכל מי שאגיד לך! כך ישבנו מספר שעות והתקשרנו אל כל אנשי

לו: "אז ככה, יש פסטיבל למחול אמנותי במינכן ואנחנו טסים להופיע. ניקח 7 זוגות. נרקוד שתי מחרוזות קבליסטים וריקוד חסידי, מגש הכסף ורפסודיה. נעשה יחד חזרות. יהיה בסדר, נטוס לארבעה ימים". הוא הוציא תכנייה מודפסת עם תמונה של "להקת כרמון" משנת '67.

"שם הלהקה יהיה כרמית", הוסיף. "למה כרמית? אההה... זה כרמון בקטן... אמר וחיך. "ומי ירקוד?" שאלתי. "נגייס רקדנים" השיב. "אתה (אני? בחיים לא חשבתי שיציע אותי), "נדבר עם עמוס, בארי ועוד רקדנים ונחשוב גם על בנות". כך היה. חזרתי הביתה מאושר והתחלנו לקבץ קבוצה שנסעה בסופו של דבר למינכן, ככה סתם באמצע החיים ומסכות האב"כ.

כך בין סקאד לסקאד, מ"נחש צפע" ל"שרב כבד", אנחנו עושים חזרות בגבעתיים ומתכוננים

משפחת שמידט לילך דגנית מאיה יונתן ועומרי 2010

ייהנו ויהיה להם טוב. הוא הסתובב עמנו בפריז והראה לנו את כל האתרים המיוחדים. בסיום הטיול, כשעלינו לאוטובוס שלקח אותנו לשדה התעופה, עמרי ממש בכה ושניהם הצמידו את כפות ידיהם מעבר לשני צידי חלונות האוטובוס. נראה כי גם ליונתן זלגה דמעה קטנה.

מאז, עברו שנים, הילדים כבר גדולים. יונתן תמיד התעניין בשלומם ושמח לראותם כשבא עם שוקי לבקר אצלנו. הוא הפך לבן משפחה והילדים ראו בו "סבא שלישי".

אהבנו אותו מאוד לא בשל יצירתיותו ועשייתו הרבה, כי בשבילנו הוא היה אדם קרוב ואהוב, איש מקסים עם לב ענק. נאהב אותך תמיד!

יונתן היה מיוחד בגישתו לאנשים. היה מיוחד ביצירתו ובעשייתו. "לכל אחד כוכב יש בשמיים". אני אומר: "לכל אחד היונתן שלו". הוא "נגע" בכל אחד מאתנו. כוכבו הלך וגדל ככל שחיבר אליו אנשים. בכל אחד השאיר חותמת ייחודית, ובכישורו המיוחד ידע לחבר אותם בכוח האהבה למחול.

יונתן, היה ועדיין הנו מושא להערצה וסמל בעיני לארץ ישראל היפה והטובה, אפילו היום, בזמנים שמושג כזה נשמע "קלישאתי". יצירות המחול היו ויישארן מרשימות וייחודיות שלא ניתן לחקותן, אלא רק לקבל השראה מהן. העבודה לצדו הייתה מרתקת, מרגשת ומעשירה ביותר. בכל יצירה ולקראת כל הפקה והפקה... הוא היה בשבילי "אב רחוני" ומקור להשראה בתחום. אני בטוח שכן גם לעוד רבים.

האליטה הירושלמית, חברים ואנשי מקצוע חשובים בירושלים. אימא פונה ומציעה וכל זאת ללא ידיעתם שהיא לא בקו בריאות.

הגיע מועד המופע. נסעתי להורים והפצרתי באימא שתבוא. היא אמרה: "נראה, יהיה טוב". לבסוף היא קמה, התארגנה והתאפרה, והגיעה לאולם. יונתן ביקש ממנה שתשב על ידו בעמדת הפיקוד, ותצפה במופע משם. כך היה. הוא היה רגיש ומתחשב, ולא עזב אותה תוך כדי ניהול מופע. האולם היה מלא מפה לפה. האנרגיות מהמופע החזיקו אותה למשך שבועיים נוספים, אך מיד אחר כך, אימא נפטרה עם טעם של עשייה ועזרה כמו שרק היא ידעה לתת.

יונתן ומשפחתי

ליונתן היה קשר מיוחד עם משפחתי – אשתי דגנית והילדים לילך, עמרי ומאיה. דגנית מוסיפה:

עם השנים הפך יונתן לחלק בלתי נפרד ממשפחתנו. כמעט כל פעם שהוא ושוקי היו מגיעים לארץ, היינו נפגשים. כשהייתי בהריון, בחודש תשיעי עם לילך בכורתי (לפני כ-22 שנים), להקת כרמון ערכה חזרות מדי יום שישי. החזרות נערכו ברצינות ומקצועיות רבה. רק לאלון אושר להיות עם פלאפון פתוח במידה ותתחיל לידה ואזדקק לו. בכל שיחת טלפון שאלון קיבל, נעצרה החזרה ויונתן התעניין לדעת מה קורה, ואם יש לידה. כך החל החיבור המיוחד שלו עם לילך ובהמשך עם ילדי הנוספים.

רק ילדינו הורשו להתרוצץ בין הרקדנים בזמן החזרות. הקשר של יונתן לילדים היה מאוד מיוחד. הוא הרעיף עליהם חום ואהבה, והם אהבו אותו בחזרה. באחת החזרות, כשהגעתי עם לילך, היא התחילה לזחול בין הרקדנים ויונתן אמר: "שלא תפריע לכם. תמשיכו לרקוד...". וכך היה מרים אותה ורוקד עם הרקדנים. היה לו חיבור מדהים לילדים.

באחד הביקורים שלנו בפריז, רצה יונתן לפנק את הילדים באוכל שהם אוהבים. לילך אהבה כרוב חמוץ ועמרי נקניקיות. יונתן הסתובב אתנו ברחבי השווקים, כדי למצוא להם מה שהם רוצים, והזמין אותנו לביתו לערוך עבורנו, עם מוצרים אלה, ארוחה לתפארת. היה לו חשוב מאוד שהילדים

כוכבו הלך
וגדל ככל
שחיבר אליו
אנשים. בכל
אחד השאיר
חותמת
ייחודית,
ובכישורו
המיוחד ידע
לחבר אותם
בכוח האהבה
למחול.

למה אני אוהב את האיש ומורשתו

יגאל בצר

חוקר ומתעד את "מורשת מחולות-העם והמחול לבמה בישראל"

את רוקדניו לרקוד ולעשות כמוהו. אני, כאדם מן הישוב, ללא תואר בתיאטרון, יכול להבין וליהנות ממופעי להקת כרמון בשל היותם הצגת תיאטרון-מחול איכותית.

לפני הרבה שנים, הייתי צעיר יותר והשתייכתי לגרעין נח"ל, בין היתר כאקורדיוניסט. באמתחתי קילומטרים רבים של ריקוד ונגינת ריקודים אלמוטיים, כגון: "הרועה הקטנה", "אל תירא", "שיבולת בשדה", ועוד...

כשחזר של שפת האומנות והמחול, אני נוהג לחזות, שוב ושוב, ביצירות הפלא ה"כרמוניות" ובכל פעם מוקסם מפרטים חדשים בעלילה, בהם לא הבחנתי בצפייה הקודמת ואין הדבר נובע ... מבעיות בזיכרוני.

התמקדותי בתמונות דוממות מתוך סרטוני מחולות כרמון, מאפשרת לי להבחין בשפת הגוף של הרוקדנים ובעיקר של יונתן ובמימיקה הקסומה שלו, אשר יחדיו מהווים סיפור מחולי-דרמטי.

ל א רקדתי בלהקת כרמון, אבל... הקשר שלי עם **יונתן כרמון** הוא חיבה רגשית. כבר חמש שנים אני שקוע בהנאה במחקר ותיעוד של - "מורשת מחולות העם והמחול לבמה בישראל".

רבות נכתב על יונתן, בעיקר בעבודות מחקר וספרים של "אנשי עדות". כמעט בכולם יש הצבעה על הרקדן, הכוריאוגרף והבמאי העילאי, יונתן. תמונות וסרטים קיימים די בשפע ומתעדים אותו ואת להקותיו בעבר וגם להקות מובחרות המופיעות בריקודי מורשת שלו.

אני חש בחסך אישי-מחולי-תרבותי בכל הקשור לכרמון, חסך שאותו אני מתאמץ למלא ע"י שיחות מתועדות עם תלמידיו, ממשיכי דרכו ואחרים שנמנו על החוג החברתי שלו. אט אט אני רוכש לי קטעי תצריף (פאזל) המשלימים את התמונה הכוללת של יונתן ותרומתו לתרבות המחול בישראל.

יונתן הצעיר מתועד בסרטונים רבים, בשחור לבן עם ניגוד חד (קונטרסטי) מאד. הוא מרקד על הבמה, כנער אחוז תזזית, חסר מנוח ומעורר

להקת כרמון - שירו השיר

"אל תתביישו
ללכת ולהיעזר
במוסיקאים
או באמנים
גדולים.
הם תמיד
'ירימו' אתכם
למעלה"

תם ולא נשלם, **יונתן כרמון**, תהי מנוחתו עדן, שוכן לו במרומים אבל כאן, בחיינו, ראוי כי נפיץ ונטמיע בציבור, על כל גווניו וגילאיו, את "שפת המחול הכרמונית", ולהחשיבה כ"מחול קלאסי". בשבילי יונתן עדיין כאן, הוא לא הולך מאיתנו והיצירות הקסומות שלו - **"רפסודיה"**, **"ארבע העונות"**, **"רחביה"**, **"הרועה הקטנה"**, **"אל תירא"** ורבות אחרות, יהפכו לשפת המונים.

במחולות שיונתן יצר אני מבחין בדפוס קבוע של "התחלה, אמצע וסוף" כאשר ההתחלה באורך של כארבע עד שבע דקות, מתחיל סיפור דרמטי ולאחר הקדמה זו מתחיל המחול עצמו עד לסיומו, כולל סיום הדרמה ו"סגירת העלילה".

סיפורי כרמון בשפת המחול לבמה מתארים בקסם רב את אהבתו לעולם הטבע הארץ-ישראלי, והמחשת נופי הארץ ואנשיה, על ידי "סיפורי מחול".

"סיפורי כרמון בשפת המחול לבמה מתארים בקסם רב את אהבתו לעולם הטבע הארץ-ישראלי, והמחשת נופי הארץ ואנשיה, על ידי 'סיפורי מחול'".

סרט = אלף תמונות = מיליון מילים

ירון מישר
עורך

אוסף של סרטוני וידיאו, רובם בשחור לבן משנות ה-60' וגם קצת מאוחרים יותר. אנא שימו לב לכמה דברים שברצוני להדגיש עבורכם: • הכוריאוגרף (יונתן) רוקד עם הלהקה בהרבה מהריקודים • הרבה ריקודים הינם "סיפורים", מעין "תיאטרון מחול" • חלק מהריקודים הינם מיזוג של בלט קלאסי ופולקלור. יונתן שאב מהקלאסיקה והפולקלור והיה מושפע מכוריאוגרפים בני זמנו • הרבה ריקודים מלווים בשירה של הרוקדנים תוך כדי הריקוד • הצילומים בשחור לבן עם מעט רקדנים על הבמה ויחד עם זאת מהפנט... • השנה הרשומה היא שנת צילום הוידאו ולא השנה בה נוצר הריקוד.

5. "משה ובנות יתרו", 1963:

עופרה פוקס-מנור, עדנה פוקס, חניטה זהבי, יהודית פרי, ג'ניה, יונתן כרמון, יוסי בן שטרית, משה שיין, מאיר טפר, איתמר צוקרמן

1. "הרועה הקטנה", "גוזי לי", 1963:

דורה אלון, עדנה פוקס, עפרה פוקס-מנור, חניטה זהבי, ניצה ברוידה, יונתן כרמון, יוסי בן שטרית, מאיר טפר, משה שיין, ממו ז'ק.

6. "הדייג", 1963:

דורה אלון, עדנה פוקס, עפרה פוקס-מנור, חניטה זהבי, וניצה ברוידה, יונתן כרמון, יוסי בן שטרית, מאיר טפר, משה שיין, ממו ז'ק.

2. "באה מנוחה ליגע", "עורי ציון", "מחול הכרם", 1963:

חניטה זהבי, ג'ניה, אביבה פז, יהודית פרי, נעמי בן-דוד, רבקה צוקרמן, יונתן כרמון, איתמר צוקרמן, ממו ז'ק, נסים הררי, אריה קטן, זמיר זיו.

7. "אש בהרים", 1963:

8. "בוא ואשק לך", "אקסודוס", 1963:

עופרה פוקס-מנור, עדנה פוקס, חניטה זהבי, יהודית פרי, ג'ניה, יוסי בן שטרית, משה שיין, מאיר טפר, איתמר צוקרמן

3. מחרוזת "מי יבנה בית", 1963:

דורה אלון, עדנה פוקס, עפרה פוקס-מנור, חניטה זהבי, ניצה ברוידה, יונתן כרמון, יוסי בן שטרית, מאיר טפר, משה שיין, ממו ז'ק.

4. "עז וכבש", "בפאת הכפר", 1963:

חניטה זהבי, ג'ניה, אביבה פז, יהודית פרי, נעמי בן-דוד, רבקה צוקרמן, יונתן כרמון, איתמר צוקרמן, ממו ז'ק, נסים הררי, אריה קטן, זמיר זיו.

9. "דבקה רפיח", "נד אילן", "הבה נצא במחול",
"דבקה משולשת", "שיבולת בשדה", 1963:

דרורה אלון, עדנה פוקס, עפרה פוקס-מנור, חניתה זהבי,
ניצה ברוידה, יונתן כרמון, יוסי בן שטרית, מאיר טפר, משה
שיין, ממו ז'ק

10. "בשדות", "עז וכבש", 1963:

11. "בואי תמה", "רונו נא", 1963:

12. "שירו השיר", "בת צורים", "כשושנה בין
החוחים", 1963:

13. "ערב בא", "אנחנו הרועים", 1963:

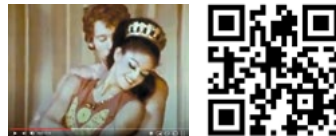

14. מתוך תכנית טלביזיה "ערב טוב" בהולנד
מ-1979...:

לוסי ממן, אופירה וטוביה טישלר, עופר מליח, יוסי ברכה,
שמוליק גוב ארי ועוד

15. יוני קאר (עואמי) ודני בינשטד בריקוד "תמנע",
1969:

16. "רפסודיה" - שחזור הריקוד של כרמון
בפסטיבל כרמיאל 2017:

בסרטים בשחור לבן מהשנים 1960-1963
הלהקה מנתה 5-6 זוגות ובהופעות אלה
יונתן לא הופיע בריקודי האופי מתוך רצון
שלא להאפיל על רקדניו ולתת להם את
מלוא הביטוי. לדוגמה בריקודים "שדות",
"אש בהרים", "אקסודוס".

ט.ל.ח. ותודה לאיתמר צוקרמן ואלון שמידט
על איתור שמות הרקדנים ותיקונים.

**"הקהל מגיע ליהנות ולא לראות שאתם מזיעים
ומתאמצים... הכל צריך להיראות קל".**

רוקדים

יונתן כרמון
28 ביולי 1931
6 בפברואר 2020

